വിക്രമാദിത്യൻ ത്രിഭുവനമല്ലൻ

ഗ്രന്ഥകൎത്താ:

ഏ. ബാലകൃഷ്ണപിള്ള, ബി. ഏ. ബി. എൽ.

പ്രകാശകൻ

കുളക്കുന്നത്തു രാമൻ മേനോൻ

ബി. വി. ബുക്ക ഡിപ്പോ

തിരുവനന്തപുരം.

വിക്രമാദിത്യൻ ത്രിഭുവനമല്ലൻ

ഗ്രന്ഥകർത്താ

എ. ബാലകൃഷ്ണപിള്ള, ബി. എ., ബി. എൽ.

പ്രകാശകൻ:

കളക്കുന്നത്തു രാമൻ മേനോൻ

ബി. വി. ബുക്ക ഡിപ്പോ

തിരുവനന്തപുരം

[പകർപ്പവകാശം]

തിരുവനന്തപുരം ബി. വി. ബുക്ക ഡിപ്പോ

പ്രവൎത്തകന്മാൎക്കുവേണ്ടി

കമലാലയ അച്ചുക്കൂടത്തിൽ

അച്ചടിച്ചതു്

ഒന്നാം പതിപ്പു് - കാപ്പി, 100

1097

വിക്രമാദിത്യൻ ത്രിഭുവനമല്ലൻ

അദ്ധ്യായം ൧

ചലുക്യരാജവംശം.

വിദേശീയഭരണമഹാസമുദ്രത്തിൽ നിമജ്ജനത്തിനു സന്നദ്ധനായ ഭാരതസ്വാതന്ത്ര്യഭാസ്കരൻ തന്റെ ചരമകാലത്തിൽ പൊഴിച്ച ഭോജൻ, കണ്ണദേവൻ, കീർത്തിവർമ്മൻ, രാമപാലൻ, ബല്ലാലസേനൻ, കുലോത്തുംഗൻ, ബിട്ടിദേവൻ, സിംഘണയാദവൻ, പൃഥ്വിരാജൻ മുതലായ അതിതേജോമയമായ മയൂഖജാലങ്ങളെ ആസകലം തന്റെ ദ്വാദശാദിത്യപ്രഭയാൽ മങ്ങിപ്പിച്ച ഒരു കിരണമാണു് വിക്രമാദിത്യൻ ത്രിഭുവനമല്ലൻ. ഈ അസ്തമനകാലത്തെ അതിമനോഹരമാക്കിത്തീർക്കുവാനായി ഭാരതമാതാവിനാൽ സൃഷ്ടിക്കപ്പെട്ട ജയദേവാദികോകിലങ്ങളിൽ ഒന്നായ ബിൽഹണൻ വിക്രമാദിത്യനെന്ന തേജഃപു

ങ്ങളെക്കൊണ്ട് അതിശയപൂൎവ്വം മധുരതരമായിക്കൂജനം ചെയ്തു. ഇപ്രകാരം സാഹിത്യകഥാനായകനായിത്തീൎന്നതിനാൽ മാത്രമല്ല വിക്രമാദിത്യൻ ഭാരതീയ നൃപചരത്രങ്ങളുടെ കൂട്ടത്തിൽ ഹീരസമമായി പ്രശോഭിക്കുന്നതു്. ത്രിഭുവനമല്ലനെന്ന ബിരുദിന് അദ്ദേഹത്തിന് സൎവ്വവിധേനയും അർഹതയുണ്ട്. പുരുഷപ്രാപ്തി സിദ്ധിക്കുന്നതിനു മുമ്പിൽത്തന്നെ വിക്രമാദിത്യൻ ദക്ഷിണാപഥത്തിൽ ഒരു ദിഗ്വിജയം നടത്തി. പരശുരാമസൃഷ്ടിയായ കേരളംമുതൽ ഭഗീരഥദത്തമായ ഗംഗാനദിപൎയ്യന്തം ഉള്ള സകല സമകാലീനന്മാരായ രാജാക്കന്മാരും നമ്മുടെ കഥാനായകന്റെ കൃപാണവല്ലിയുടെ ലാസ്യവിലാസങ്ങളെക്കൊണ്ട് ഭയന്നു. പിതൃരാർജ്ജിതവും, പരിമിതപരിസരസംയുക്തവുമായ കുന്തള രാജ്യത്തിന്റെ സീമകൾ പൂൎവ്വാപരസമുദ്രങ്ങളാക്കിച്ചമച്ചു് അദ്ദേഹം പുരാണപ്രസിദ്ധമായ അതിന്റെ പുകഴിനെ സുബദ്ധമായ വിധത്തിൽ ഹിമവത്സേതുപൎയ്യന്തം പ്രതിഷ്ഠചെയ്തു. ഈ സാമ്രാജ്യത്തിനെ വിക്രമാദിത്യൻ ഒരു ശതാബ്ദത്തിന്റെ അർദ്ധഭാഗത്തിലധികംകാലം പ്രശംസനീയമായ രീതിയിൽ ഭരിച്ചു. അദ്ദേഹം കേവലം ഒരുസമൎത്ഥനായ യോദ്ധാവും നിപുണനായ രണതന്ത്രജ്ഞനും മാത്രമായിരുന്നില്ല. പണ്ഡിതവത്സലനായ വിക്രമാദിത്യന് കലാനൈപുണ്യവുംകൂടി ലഭിച്ചിട്ടുണ്ടായിരുന്നതിനാൽ രാജസൎവ്

ജ്ഞനെന്ന അദ്ദേഹത്തിന്റെ ബിരുദ് അന്വത്ഥമായിത്തീരുകയും ചെയ്തു. ഇപ്രകാരമുള്ള ഒരു പുരുഷകേസരിക്ക് ലോകത്തിലെ പ്രസിദ്ധ നൃപശ്രേഷ്ഠന്മാരുടെ മുന്നണിയിൽ നില്ക്കുവാൻ അർഹതയുണ്ടെന്നുള്ളതിനു വിപരീത അഭിപ്രായക്കാർ ഉണ്ടാകുകയില്ലെന്ന് നമുക്ക് ദൃഢമായി പറയാം.

വിക്രമാദിത്യൻ അലങ്കരിച്ച ചലുക്യരാജവംശം പ്രാചീനകാലങ്ങളിൽ ദക്ഷിണാപഥത്തെ അത്യന്തം പ്രാബല്യത്തോടുകൂടി ഭരിച്ചുവന്നിരുന്നു. ചലുക്യർ പ്രാചീനകാലങ്ങളിൽ ഭാരതഖണ്ഡത്തിനെ ആക്രമിച്ചു കുടിയേറിപ്പാർത്ത ഹൂണർ, ഗൂർജ്ജരർ മുതലായ വിദേശീയരിൽ നിന്നും ഉത്ഭവിച്ചവരാണെന്നും, അല്ല, അവർ സ്വദേശികളായ ക്ഷത്രിയരാണെന്നും രണ്ടു ഭിന്നാഭിപ്രായങ്ങളുണ്ട്. ഇന്ത്യാചരിത്രത്തിൽ പ്രസിദ്ധിനേടിയ പ്രമാരർ, പ്രതിഹാരർ, ചാഹൂമാനർ, ചലുക്യർ എന്ന നാലു രാജപുത്രവർഗ്ഗങ്ങൾ ദക്ഷിണരാജസ്ഥാനത്തുള്ള അർബ്ബുദഗിരിയിൽ ഒരു അഗ്നികുണ്ഡത്തിൽനിന്ന് ഉത്ഭവിച്ചവരാണെന്ന് പിൽക്കാലങ്ങളിലെ ഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ പറയപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. പ്രതിഹാര രാജവംശം ഗൂർജ്ജരരിൽനിന്ന് ഉത്ഭവിച്ചതാണെന്നും, ദക്ഷിണാപഥത്തിലുള്ള രാഷ്ട്രകൂടർ, ചണ്ഡേലർ, കളച്ചൂരികൾ മുതലായ രാജപുത്രന്മാർ

സ്വദേശികളാണെന്നും വിചാരിക്കുവാൻ വിശ്വാസയോഗ്യമായ ലക്ഷ്യങ്ങളുണ്ട്. ചലുക്യരെക്കുറിച്ചുള്ള പ്രത്യേക ഐതിഹ്യം അവർ അയോദ്ധ്യയിൽ നിന്ന് ദക്ഷിണാപഥത്തിലേക്ക വന്നവരാണെന്നാണെതാനും.

പ്രാചീനതമമായ ചലുക്യ ശാസനങ്ങളിൽ അവർ മാനവ്യഗോത്രജന്മാരും, ഹാരിതീപുത്രന്മാരും, സപ്തമാതാക്കളാലും കാർത്തികേയനാലും പരിരക്ഷിക്കപ്പെട്ടവരും, വരാഹലാഞ്ഛനമുള്ളവരും ആണെന്നു പറയപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. പിൽക്കാലങ്ങളിലെ ഗ്രന്ഥങ്ങൾ ഇവരുടെ പൂർവികനായ ചൌലുക്യൻ അല്ലെങ്കിൽ ചലുക്യൻ ബ്രഹ്മാവിന്റെ ചുലുകത്തിൽ നിന്ന് ഉത്ഭവിച്ചതായി ഒരുകഥ നിർമ്മിച്ചിട്ടുണ്ട്. വിക്രമാങ്കദേവചരിതത്തിൽ ബിൽഹണൻ ഇതിനെ ഇപ്രകാരം വർണ്ണിക്കുന്നു.

"ബ്രഹ്മർഷിഭിർബ്രഹ്മമയീമമുഷ്യ
സാർദ്ധം കഥാം വർദ്ധയതഃ കദാചിൽ
ത്രൈലോക്യബന്ധോഃ സുരസിന്ധുതീരേ
പ്രത്യുഷ സന്ധ്യാ സമയോ ബഭൂവ.

....

സന്ധ്യാ സമാധൌ ഭഗവാൻ സ്ഥിതോഥ
ശക്രേണ ബദ്ധാഞ്ജലിനാ പ്രണമ്യ

വിജ്ഞാപിതഃ ശേഖരപാരിജാത
ദ്വിരേഫനാദൈ ദ്വിഗുണൈർവ്വചോഭിഃ

....

നിവേദിതശ്ചാര ജനേന നാഥ
തഥാക്ഷിതൌ സമ്പ്രതിവിപ്ലവോമേ
മർത്ത്യേയഥാ യജ്ഞ വിഭാഗ ഭോഗഃ
സ്മർത്തവ്യതാമേഷ്യതി നിർജ്ജരാണാം.

ധർമ്മദ്രുഹാമത്ര നിവാരണായ
കാര്യ്യസ്ത്വയാ കശ്ചിദവാര്യ്യവീര്യ്യഃ
രവേരിവാംശുപ്രസരേണ യസ്യ
വംശേന സുസ്ഥാഃ കകുഭഃ ക്രിയന്തേ.

പുരന്ദരേണ പ്രതിപാദ്യമാന
മേവം സമാകർണ്യ വചോ വിരിഞ്ചിഃ
സന്ധ്യാംബു പൂർണ്ണേ ചുലുകേ മുദേവ
ധ്യാനാനുവിദ്ധാനി വിലോചനാനി.

....

അപിസ്വയം പങ്കജവിഷ്ടരേണ
ദേവേനദൃഷ്ടശ്ചിരമുൽസുകേന
വാഞ്ഛാധിക പ്രസ്തുത വസ്തുസിദ്ധ്യാ
സവിസ്മയസ്മേരമുഖാംബുജേന.

കഷോപലേ പൌരുഷ കാഞ്ചനസ്യ
പങ്കേയശഃ പാണ്ഡുസമരാങ്ഗണാനാം
വ്യാപാരയൻ ദൃഷ്ടിമതി പ്രഹൃഷ്ടാ
മവാപ്യപാണി പ്രണയേ കൃപാണേ,

ഹേമാചലസ്യൈവ കൃതഃ ശിലാഭി
രുദാര ജാംബൂനദപാദഭേദൈഃ
അഥാവിരാസീൽ സുമേരുസ്ത്രിലോക
ത്രാണപ്രവീണശ്ചുലകാദ്വിധാതുഃ

പ്രസാദ്യ ശക്രം ധൃതിമാൻ ഭവേതി
ഹർഷാശ്രു പാരിപ്ലവ ദൃക്സഹസ്രം
സശാസനാത് പങ്കജയോനേരസ്യ
മരുദ്വിപക്ഷക്ഷയ ദീക്ഷിതോഭൂത്.

ക്ഷ്മാഭൃത് കലാനാ മുപരി പ്രതിഷ്ഠാ
മവാപ്യരത്നാകര ഭോഗ യോഗ്യഃ
ക്രമേണ തസ്മാദുദിയായ വംശഃ
ശൌരേഃ പദാദ് ഗംഗ ഇവ പ്രവാഹഃ

വിപക്ഷ വീരാഹൃത കീർത്തിഹാരീ
ഹാരീത ഇത്യാദി പുമാൻ സയത്ര
മാനവ്യ നാമാച ബഭൂവ മാനീ
മാനവ്യയം യഃ കൃതവാനരീണാം.”

ഈ ഐതിഹ്യം നമ്മുടെ കഥാനായകൻെറകാലത്തുള്ള ചില ശാസനങ്ങളിലും കാണ്മാനുണ്ട്. എന്നാൽ ഈ ദിവ്യമായ ഉത്ഭവത്തെപ്പററി പ്രാചീന ചലുക്യശാസനങ്ങളും ജൈന കവിയായ ജയസിംഹദേവസൂരിയുടെ കുമാരപാലചരിതവും യാതൊന്നും നിർദ്ദേശിച്ചു കാണുന്നില്ലതാനും. ജയസിംഹദേവസൂരി ചലുക്യൻെറ ഉത്ഭവത്തെക്കുറിച്ചു,

"പുരാസുരാരി വിധിശപ വിശേഷാദ്വാര ധുരന്ധരഃ
ചലൂക്യ ഇതി വിഖ്യാതഃ സംജാതഃ ക്ഷത്രിയോത്തമഃ
ധൈര്യ്യ ഗാംഭീര്യ്യ ചാതുര്യ്യ ശൌര്യ്യൌദാര്യ്യാദിഭിർ
[ഗ്ഗുണൈഃ
ശ്രാന്താഖിലജഗദ് ഭ്രാന്ത്യായശ്ശ്രാന്തംവിശശ്രമുഃ"

എന്നുമാത്രമെ പറയുന്നുള്ളു.

ഈ കഥ പിൽക്കാലങ്ങളിൽ നിർമ്മിക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ളതാണെന്നു നമുക്കു വിശ്വസിക്കാം. ഇതു എങ്ങിനെയിരുന്നാലും, എ. ഡി. ൬00-ന സമീപിച്ചു ജയസിംഹൻ എന്ന ചലൂക്യരാജാവ് കുന്തള രാജ്യത്തിൻെറ ഒരു ഭാഗത്തിൽ തൻെറ അധികാരം സ്ഥാപിച്ചു അതിനെ ഭരിച്ചുതുടങ്ങിയതായി നമുക്ക് അറിവുണ്ട്. ജയസിംഹൻെറ പൌത്രനായ പുലകേശി ഒന്നാമൻ ബോംബേ സംസ്ഥാനത്തിൽ ബിജപ്പൂർ ജില്ലയിൽ ഉള്ള വാതാപിനഗരത്തെ തൻെറ രാജ

ധാനിയാക്കിത്തീൎത്തു. ഈ ചലുക്യ രാജവംശത്തിനു ചരിത്രകാരന്മാർ 'വാതാപിയിലെ ചാലൂക്യർ' അഥവാ 'പ്രാചീന ചലുക്യർ' എന്നാണ് സംജ്ഞ നൽകിയിരിക്കുന്നതു്. ഇവരിൽ ഏററവും പ്രസിദ്ധനായ രാജാവ് ക്രിസ്ത്വാബ്ദം ഏഴാം ശതവൎഷത്തിന്റെ പൂൎവ്വാൎദ്ധത്തിൽ നാടുവാണിരുന്ന പുലകേശി രണ്ടാമനായിരുന്നു. കാഞ്ചീനഗരത്തെ ഭരിച്ചിരുന്ന അതിപ്രബലന്മാരായ പല്ലവന്മാരേയും, ചേരം, ചോളം, പാണ്ഡ്യം എന്ന തമിഴ് രാജ്യങ്ങളെ ഭരിച്ചിരുന്ന നൃപന്മാരേയും മൈസൂരിനെ ഭരിച്ചിരുന്ന ഗംഗ രാജാക്കന്മാരേയും, ദക്ഷിണ പഥത്തിന്റെ മദ്ധ്യഭാഗങ്ങളുടെ നാഥന്മാരായ രാഷ്ട്രകൂടാദി രാജാക്കന്മാരേയും ഇദ്ദേഹം നിഷ്പ്രയാസം തോല്പിച്ചു ദക്ഷിണാപഥത്തിൽ ഏകഛത്രാധിപതിയായി വാണു. കാഞ്ചീപുരത്തിലെ പല്ലവന്മാർ ഭരിച്ചിരുന്നതും ഗോദാവരിയുടെയും കൃഷ്ണാനദിയുടെയും മുഖങ്ങൾക്കു മദ്ധ്യസ്ഥമായുള്ളതുമായ വേംഗി രാജ്യത്തിൽ ഇദ്ദേഹം തന്റെ അനുജനായ കുബ്ജ വിഷ്ണുവൎദ്ധനനെ രാജാവായി വാഴിച്ചു. പുലകേശിയുടെ വൎദ്ധമാനമായ ശക്തിയെ ശങ്കിച്ചിരുന്നതിനാൽ ഉത്തരഇൻഡ്യയിൽ ഏകഛത്രാധിപത്യത്തോടു കൂടി ഭരിച്ചിരുന്ന അതിപ്രബലനായ ഹൎഷവൎദ്ധനൻ ദക്ഷിണാപഥത്തെ ആക്രമിച്ചുവെങ്കിലും ഇദ്ദേഹത്തിനേയും പുലകേശിക്കു തോല്പിക്കുവാൻ സാധിച്ചു.

പുലികേശിയുടെ സമകാലീനനായ രവികീൎത്തി എന്ന ജൈനകവി അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഈ വിജയത്തെ താൻ പണികഴിപ്പിച്ച ഒരു ക്ഷേത്രത്തിന്റെ ചുവരിൽ കൊത്തിപ്പിച്ചിട്ടുള്ള പ്രശസ്തിയിൽ ഇപ്രകാരം വൎണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നു.

"അപരിമിത വിഭൂതിസ്ഫീതസാമന്തസേനാ
മകുടമണിമയൂഖാക്രാന്ത പാദാരവിന്ദഃ
യുധിപതിത ഗജേന്ദ്രാനീകബീഭത്സഭൂതോ
ഭയവിഗളിത ഹൎഷോ യേന ചാകാരി ഹൎഷഃ

ഭുവമുരുഭിരനീകൈശ്ശാസതോ യസ്യരേവാ
വിവിധപുളിനശോഭാവന്ധ്യ വിന്ധ്യോപകണ്ഠാ
അധികതരമരാജത്സ്വേന തേജോ മഹിമ്നാ
ശിഖരിഭിരിഭവൎജ്ജ്യാവൎഷ്മണാംസ്പൎദ്ധയേവ."

പുലികേശി രണ്ടാമൻ സ്ഥാപിച്ച സാമ്രാജ്യം അദ്ദേഹത്തിന്റെ മരണശേഷം ഒരു ശതാബ്ദത്തിലധികകാലം നിലനിന്നില്ല. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഒരു പിൻഗാമിയായ കീൎത്തിവൎമ്മൻ രണ്ടാമന്റെ കാലത്തു് ചലുക്യചക്രവൎത്തിമാരുടെ സാമന്തനും രാഷ്ട്രകൂടവംശജനുമായ ദന്തിദുൎഗ്ഗൻ ആ സാമ്രാജ്യത്തെ വിധ്വംസനം ചെയ്തു. അനന്തരം രാഷ്ട്രകൂടന്മാർ ദക്ഷിണാപഥത്തിലെ പല ഭാഗങ്ങളും അടക്കിയ ഒരു സാമ്രാജ്യത്തെ

സ്ഥാപിച്ചു് അതിനെ ഇരുന്നൂററി അമ്പതു വർഷ ത്തോളം ഭരിച്ചു. ഇക്കാലങ്ങളിൽ ചലുക്യ രാജാക്കന്മാർ രാഷ്ട്രകൂടരുടെ സാമന്തന്മാരായി ഒരു ചെറിയ രാജ്യത്തെ ഭരിച്ചുവരുകയും ചെയ്തു. എ. ഡി. ൯൭൩-ൽ തൈലപൻ എന്ന ചലുക്യ രാജാവിന് രാഷ്ട്രകൂടസാമ്രാജ്യത്തെ നശിപ്പിക്കുവാനും തന്റെ വംശത്തിന്റെ പൂർവ്വപ്രാബല്യത്തെ പുനരുദ്ധാരണംചെയ്യുവാനും സാധിച്ചു. ഇപ്രകാരം തൈലപനാൽ സ്ഥാപിക്കപ്പെട്ട രാജവംശത്തിന് 'ഉത്തരചലുക്യർ' അഥവാ 'കല്യാണ നഗരത്തിലെ ചലുക്യർ' എന്ന് ചരിത്രകാരന്മാർ പേർ നൽകിയിരിക്കുന്നു. ഈ ചലുക്യ വംശത്തിൽ ജനിച്ചവനാണ് നമ്മുടെ കഥാനായകൻ.

രാഷ്ട്രകൂട സാമ്രാജ്യത്തെ വിധ്വംസനം ചെയ്തു് ഒരു രാഷ്ട്രകൂടരാജകുമാരിയെ വേട്ടതിനുശേഷം തൈലപൻ പ്രബലന്മാരായ ചോള രാജാവിനോടും ചേദീശനോടും ഗുജറാററിനെ ഭരിച്ചിരുന്ന ചലുക്യവംശസ്ഥാപകനായ മൂലരാജാവിനോടും യുദ്ധം ചെയ്തു. അനന്തരം മദ്ധ്യ ഇൻഡ്യയിലുള്ള മാലവരാജ്യത്തിലേക്ക് തൈലപൻ തന്റെ സേനയെ നയിച്ചു. ഇതിനെ അക്കാലത്തു് ഭരിച്ചിരുന്ന നൃപൻ വിശ്വവിശ്രുതനായ ഭോജന്റെ പിതൃവ്യനും, ശത്രുപകർത്താവായ ധനഞ്ജയന്റെ രക്ഷകനുമായ മുഞ്ജ

നായിരുന്നു. തൈലപനെ ആറുയുദ്ധങ്ങളിൽ തുടരത്തുടരെ തോൽപ്പിച്ചുവെന്നു് മുഞ്ജൻ കൊട്ടിഘോഷിക്കുന്നുണ്ടു്. എന്നാൽ തൈലപൻെറ അന്ത്യകാലങ്ങളിൽ അദ്ദേഹത്തിനു് മുഞ്ജനോടു പ്രതികാരം ചെയ്യുവാൻ കഴിഞ്ഞു. തൻെറവൃദ്ധമന്ത്രിയായ രുദ്രാദിത്യൻെറ ഉപദേശത്തെ ലംഘിച്ചു് മുഞ്ജൻ മത്തപ്രമത്തനായി ഒരു വലിയ സൈന്യസഹിതം ധാരാരാജ്യത്തിൻെറ അതൃത്തിയായ ഗോദാവരിയെ കടന്നു തൈലപൻെറ രാജ്യത്തെ ആക്രമിച്ചു. ഇതിൽ നിന്നും ഉണ്ടായ യുദ്ധത്തിൽ തൈലപനു് പൂർണ്ണമായ വിജയം ലഭിച്ചുവെന്നു മാത്രമല്ല, തൻെറ വൈരിയെ ബന്ധനസ്ഥനാക്കുവാൻ കൂടി സാധിക്കുകയും ചെയ്തു. ആദ്യം തൈലപൻ മുഞ്ജനോടു് ദയവോടു കൂടിയാണു് പെരുമാറിയതു്. എന്നാൽ മുഞ്ജൻ തടവു ചാടി രക്ഷപ്പെടുവാൻ ശ്രമിച്ച വിവരം അറിഞ്ഞയുടനെ അദ്ദേഹം ആ നിർഭാഗ്യവാനായ രാജാവിനെ അതിക്രൂരമായ വിധത്തിൽ അവമാനിച്ചു് വധിപ്പിച്ചു.

"മാന്ധാതാസമഹീപതിഃ കൃതയുഗാലങ്കാര ഭൂതോഗതഃ
സേതുര്യ്യേന മഹോദധൌ വിരചിതഃ ക്വാസൌ ദശാ
[സ്യാന്തകഃ
അന്യേ ചാപിയുധിഷ്ഠിര പ്രഭൃതയോയാവന്തഏവാഭവ
ന്നൈകേനാപി സമംഗതാ വസുമതീ മുഞ്ജ ത്വയായാ
[സ്യതി"

എന്ന ഭോജന്റെ പ്രസിദ്ധ ശ്ലോകത്തിന്ന കാരണഭൂതനായ മുഞ്ജന്റെ ഈ ശോച്യമായ അവസാനം ആ സാഹിത്യരസികന്റെ ശാപം ഹേതുവാൽ സംഭവിച്ചതു തന്നെയൊ?

തൈലപൻ ഇരുപത്തിനാല വൎഷം രാജ്യം ഭരിച്ചു. അനന്തരം അദ്ദേഹത്തിന്റെ പുത്രനായ സത്യാശ്രയൻ കുന്തളരാജാവായിത്തീൎന്നു. ദുൎബ്ബലനായ സത്യാശ്രയന്റെ കാലത്തിൽ പ്രസിദ്ധനായ രാജരാജചോളൻ ഒന്നാമൻ കുന്തളത്തിനെ ആക്രമിച്ച് അതിന്റെ പല ഭാഗങ്ങളേയും കൈവശപ്പെടുത്തി. സത്യാശ്രയൻ സന്താനശൂന്യനായി മരിച്ചതിനാൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ സഹോദരനായ ദശവൎമ്മന്റെ പുത്രന്മാരായ വിക്രമാദിത്യൻ അഞ്ചാമനും അയ്യണനും അല്പകാലം രാജ്യം ഭരിച്ചു. ഇവരുടെ രാജ്യഭാരകാലങ്ങളിലും കുന്തളരാജ്യത്തിന്റെ ശക്തി ക്ഷയിച്ചു വന്നിരുന്നു.

ധാരാനഗരത്തിലെ പ്രസിദ്ധരാജാവായ ഭോജന പ്രായപൂൎത്തിവന്നതിനുശേഷം ഒരു ദിവസം മുഞ്ജന്റെ ശോച്യമായ അവസാനത്തെ വൎണ്ണിക്കുന്ന ഒരു നാടകം കളിക്കുന്നത അദ്ദേഹം കണ്ടുവെന്നും, ഉടനെ തന്റെ പിതൃവ്യനെ അവമാനിച്ചു വധിപ്പിച്ച തൈലപനെ

നശിപ്പിക്കുവാൻ അദ്ദേഹം നിശ്ചയിച്ചുവെന്നും, കാലവിളംബമെന്യെ ഒരുവലിയ സൈന്യത്തോടുകൂടി കുന്തളരാജ്യത്തെ ആക്രമിച്ച് അദ്ദേഹം തൈലപനെ ബന്ധനസ്ഥനാക്കി അവമാനിച്ചു ഹനിപ്പിച്ചുവെന്നും ഭോജചരിത്രത്തിൽ പറയപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. മുഞ്ജന്റെ മരണകാലത്തു ഭോജൻ ശിശുവായിരുന്നതിനാലും തൈലപൻ മുഞ്ജനെ രണ്ടുവൎഷത്തിലധികം അതിജീവിച്ചിരുന്നില്ലെന്നു ശാസനങ്ങൾ സ്ഥാപിക്കുന്നതിനാലും തൈലപനെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം ഈ കഥ വിശ്വാസയോഗ്യമല്ല. എന്നാൽ മുഞ്ജന്റെ പിൻഗാമിയും, നവസാഹസാങ്കചരിതത്തിന്റെ കഥാനായകനുമായ സിന്ധുരാജന്റെ കാലത്തിൽ യുവരാജാവായ ഭോജൻ കുന്തളത്തിനെ ആക്രമിച്ച് ദുർബലന്മാരായ വിക്രമാദിത്യനേയോ അയ്യണനെയൊ മേൽപറഞ്ഞ പ്രകാരം വധിപ്പിച്ചിരിക്കാം. ഈ രണ്ടു ചലുക്യരാജാക്കന്മാരുടെ അല്പകാലികമായ ഭരണങ്ങളും, ശാസനങ്ങളും അവരുടെ പരാക്രമങ്ങളെ അധികമായി വൎണ്ണിക്കുന്നില്ലെന്നുള്ള സംഗതിയും ഈ അനുമാനത്തെ ബലപ്പെടുത്തുന്നുണ്ടുതാനും.

അയ്യണന്റെ മരണാനന്തരം കുന്തളസിംഹാസനത്തെ അലങ്കരിച്ചത് അദ്ദേഹത്തിന്റെ അനുജനും നമ്മുടെകഥാനായകന്റെ പിതാമഹനുമായ ജയസിംഹൻ

ജഗദേകമല്ലനായിരുന്നു. എ. ഡി. ൧൦൧൮-ൽ രാജ്യഭാരം ഏറ്റയുടനെ ജയസിംഹൻ തന്റെ കുലവൈരിയായ മാളവരാജാവിനോടു യുദ്ധംചെയ്തു. തന്റെ ജ്യേഷ്ഠനെ ഹനിച്ചതിനു പ്രതികാരമായി ജയസിംഹൻ ഭോജനെ തോൽപിച്ചു. അനന്തരം അദ്ദേഹം ഉത്തരകൊങ്കണാധിപനും ശിലാഹാരവംശജനുമായ ചിത്തരാജനെ വെന്നു് പ്രബലനായ ആ മഹാസാമന്തന്റെ രാജ്യത്തിൽ തന്റെ അധികാരത്തെ ഉറപ്പിച്ചു. ജയസിംഹന്റെ കാലത്തിൽ ചോളരാജ്യത്തിനെ ഭരിച്ചിരുന്നതു് രാജരാജചോളൻ ഒന്നാമന്റെ പുത്രനും, ഗംഗാനദീതീരങ്ങളേയും, ബർമ്മരാജ്യത്തേയും ആക്രമിച്ചു കീഴടക്കിയവനുമായ രാജേന്ദ്രചോളൻ ഒന്നാമൻ ആയിരുന്നു. ഈ ശക്തിമാനായ ചക്രവർത്തിയോടും അദ്ദേഹത്തിന്റെ പുത്രനും യുവരാജാവുമായ രാജാധിരാജനോടും ജയസിംഹൻ യുദ്ധംചെയ്തു. ജയസിംഹന്റെ ആദ്യകാലങ്ങളിൽ അദ്ദേഹം ചേരരാജാവിനെയും തോൽപിച്ചതായി ശാസനങ്ങൾ തെളിയിക്കുന്നു. ഇക്കാലത്തു് തിരുവഞ്ചിക്കുളത്തുനിന്നും ചേരരാജ്യത്തിനെ ഭരിച്ചിരുന്നതു് ജൂതന്മാരുടെ ചെമ്പു പട്ടയം എന്നു് വിളിച്ചുവരുന്ന ശാസനത്തിന്റെ കർത്താവായ ഭാസ്കര രവിവർമ്മൻ തിരുവടിയായിരുന്നു. ഇദ്ദേഹത്തിനെ രാജേന്ദ്രചോളനും തോല്പിച്ചതായി നമുക്കു് അറിവുണ്ടു്. ഈ യുദ്ധങ്ങളാൽ തന്റെ ജ്യേഷ്ഠന്മാരുടെ ഭര

നകാലങ്ങളിൽ നശിച്ചിരുന്ന കുന്തളരാജ്യത്തിൻെറ ശക്തിയെ ജയസിംഹൻ പുനഃ സ്ഥാപിപ്പിക്കയും തന്മൂലം നമ്മുടെ കഥാനായകൻെറ വിസ്തീൎണ്ണമായ സാമ്രാജ്യത്തിന് അടിസ്ഥാനമിടുകയും ചെയ്തു.

——(o)——

അദ്ധ്യായം ൨

വിക്രമാദിത്യൻെറ ബാല്യം.

വിക്രമാദിത്യൻെറ പിതാവും ജയസിംഹൻ ജഗദേക മല്ലൻെറ പുത്രനുമായ സോമേശ്വരൻ ആഹവമല്ലൻ ത്രൈലോക്യമല്ലൻ എ. ഡി. ൧൦൪൨-ൽ കുന്തളരാജാവായിത്തീൎന്നു. രാജ്യഭാരമേററയുടനെ ആഹവമല്ലൻ മാലവരാജ്യത്തെ ആക്രമിച്ച് ഭോജനെ ധാരാനഗരത്തിൽനിന്ന് പലായനം ചെയ്യിപ്പിച്ചു. അനന്തരം ഒരു വലിയ സൈന്യത്തോടുകൂടി അദ്ദേഹം പശ്ചിമസമുദ്രതീരങ്ങളിലേക്കു പ്രയാണം ചെയ്തു. അവിടെയുള്ള സാമന്തന്മാരെ കീഴടക്കിയതിനുശേഷം അദ്ദേഹം പശ്ചിമസമുദ്രതീരത്തിൽ ഒരു ജയസ്തംഭം നാട്ടി. അപ്പോൾ ചോളരാജാവായ രാജാധിരാജനും യുവരാജാവായ രാജേന്ദ്രനും കുന്തളരാജ്യത്തിൻെറ തെക്കു പടിഞ്ഞാറുള്ള

ബെറാംവൊള്ള വിഷയത്തെ ആക്രമിച്ച് ജൈനക്ഷേത്ര ങ്ങളേയും മററും നശിപ്പിച്ചുവെന്ന് അദ്ദേഹം അറിഞ്ഞു. ഉടനെ ആഹവമല്ലൻ തൻെറ കുലവൈരിയായ ചോളരാജാവിനെ തോൽപിക്കുവാനായി തുംഗഭദ്ര നദീതീരത്തിലേക്കു ചെന്നു. തുംഗഭദ്രയുടെ കരയിലുള്ള കൊപ്പം എന്ന സ്ഥലത്തു വെച്ച് എ.ഡി. ൧൦൫൪-ൽ ഈ രണ്ടു സൈന്യങ്ങളും തമ്മിൽ ഒരു ഘോരമായ യുദ്ധം നടന്നു. ഈ യുദ്ധത്തിൽ രാജാധിരാജൻ മുറിവേററു മരിച്ചു. എന്നാൽ യുവരാജാവായ രാജേന്ദ്രൻെറ പ്രത്യേക പ്രയത്നത്താൽ ചോളസൈന്യത്തിന് അധികം നഷ്ടം കൂടാതെ യുദ്ധക്കളത്തിൽ നിന്ന് പോകുവാൻ സാധിക്കുകയും ചെയ്തു.

വിക്രമ ചോഴവുലാ എന്ന തമിഴ് കാവ്യത്തിൽ രാജാധിരാജനേയും അദ്ദേഹത്തിൻെറ അനുജനും പിൻഗാമിയുമായ രാജേന്ദ്രനേയും ഇപ്രകാരം യഥാക്രമം വർണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നു.

"ചങ്കത്തെ

മുററും മുരണടക്കി മുമ്മുടി പോയ്ക്കലിയാണം
ചെററ തനിയാനൈച്ചേവകനും, പാററലരൈ
വെപ്പത്തടു കളത്തു വേഴങ്കൾ ആയിരമും
കൊപ്പത്തൊരു കളിററാർ കൊണ്ടോനും."

രാജാധിരാജൻ ചലുക്യരാജധാനിയായ കല്യാണനഗരത്തെ നശിപ്പിച്ചുവെന്നും രാജേന്ദ്രൻ കൊപ്പം യുദ്ധത്തിൽ ശത്രുവിനെ തോൽപിച്ച് തൻെറ ഒരു ഗജത്താൽ ആയിരം ശത്രുഗജങ്ങളെ പിടിച്ചുവെന്നുമാണ് ഇതിൽ പറയപ്പെട്ടിരിക്കുന്നത്. രാജേന്ദ്രചോളൻെറ ശാസനങ്ങൾ അദ്ദേഹത്തിനെ, "ഇരട്ടപാടി ഏഴരഇലക്കമും കൊണ്ടു പേരാററിൻകരെ കൊപ്പത്തു ആഹവമല്ലനെ അഞ്ചുവിത്തു യാനെയും കുതിരെയും പെണ്ടിർപണ്ടാരമും കൊണ്ടു വിജയാഭിഷേകം ചെയ്തു വീരസിംഹാസനത്തു വീററിരുന്തരുളിന കോപ്പരകേസരിവർമരാന ഉടൈയാർ ശ്രീ ഇരാചേന്തിര തേവർ" എന്നാണ് വർണ്ണിക്കുന്നത്. രട്ടപാടിഏഴരലക്ഷം എന്നതു കുന്തളരാജ്യമാണ്. എന്നാൽ ഈ യുദ്ധത്തിൽ ആഹവമല്ലനു വിജയം ലഭിച്ചുവെന്നും അനന്തരം അദ്ദേഹം ചോളരാജധാനിയായകാഞ്ചീനഗരത്തെ പിടിച്ചടക്കി ചോളരാജാവിനെ കാട്ടിലേക്കു ഓടിച്ചുവെന്നും ബിൽഹണൻ പറയുന്നു.

"ദോർദണ്ഡ ദർപ്പാദ്രവിഡപ്രകാണ്ഡം
യഃ സമ്മുഖം ധാവിതമേക വീരം
അരാജനം വീരസസ്യചക്രേ
ബാണോത് കരിമദ്രിദ്ര പരമ്പരാഭിഃ

പൃഥ്വീഭുജംഗ പരികമ്പിതാംഗീം
യശഃ പടോല്ലുണ്ഠന കേളികാരഃ
വിധൂത്യ കാഞ്ചീം ഭുജയോർബ്ബലേന
യശ്ചോളരാജ്യശ്രിയമാചകർഷ.

ചോളസ്യ യദ്ഭീതിപലായിതസ്യ
ഭാലത്വചം കണ്ടകിനോ വനാന്താഃ
അദ്യാപി കിം വാനഭവിഷ്യതീതി
വ്യാപാടയന്ദ്രഷ്ടുമിവാക്ഷരാണി."

നമ്മുടെ കഥാനായകന്റെ ഒരു ശാസനം ആഹവമല്ലന്റെ പരാക്രമങ്ങളെ ഇപ്രകാരം വർണ്ണിക്കുന്നു.

"അത്രാവസ്ഥാനഹേതോരഖിലഷതി സമാമണ്ഡലം [മാളവേശോ
ഭോളം താളീവനാന്താന്യനുസരതി സമിന്നാഥക്രൂലാനി [ചോളഃ
കന്യാകുബ്ജാധിരാജോ ഭജതി ച തരസാ കന്ദരാസ്ഥാന [മാരേ
രുദ്ദാമോയത് പ്രതാപപ്രസരഭരഭയാദ് ഭ്രതി വിഭ്രാന്ത [ചിത്തഃ"

ഇപ്രകാരം ഓരോ പക്ഷക്കാരും അവരവരുടെ പരാക്രമങ്ങളെ അതിശയോക്തിപൂർവ്വം വർണ്ണിച്ചിരിക്ക

ന്നതിൽ അതിശയിക്കാനൊന്നുമില്ലല്ലോ. ഈ വർണ്ണനകളിൽനിന്ന്, കന്നള രാജ്യത്തിനെ രാജാധിരാജനും രാജേന്ദ്രനും ആക്രമിച്ച് കല്യാണനഗരംവരെ ചെന്നുവെന്നും അനന്തരം ആഹവമല്ലൻ അവരെ തുംഗഭദ്രവരെ ഓടിച്ച് അതിന്റെ തീരത്തുള്ള കൊപ്പത്തിൽവെച്ച് അവരോടു യുദ്ധംചെയ്തുവെന്നും, ഈയുദ്ധത്തിന്റെ ആരംഭത്തിൽ ചോളസൈന്യത്തിനു പരാജയവും ചോളരാജാവിനു മരണവും സംഭവിച്ചുവെന്നും എന്നാൽ ഒടുവിൽ യുവരാജാവായ രാജേന്ദ്രചോളൻ തന്റെ സൈന്യത്തെ ശത്രുവിൽനിന്ന് രക്ഷിച്ച് ചോളത്തിലേക്ക നയിക്കുവാൻ സാധിച്ചുവെന്നും, ഈ സൈന്യത്തെ പിന്തുടന്ന് ആഹവമല്ലന്റെ ഒരു സൈന്യവിഭാഗം കാഞ്ചീനഗരംവരെ പ്രയാണംചെയ്തുവെന്നും നമുക്ക് അനുമാനിക്കാം.

ചേദിരാജാവായ കർണ്ണദേവനോടാണ് അനന്തരം ആഹവമല്ലൻ യുദ്ധംചെയ്തത്. കർണ്ണദേവനും ഗുജറാറിനെ ഭരിച്ചിരുന്ന ഭീമനുംകൂടിച്ചേന്ന് ഇതിനു മുമ്പിൽ മാലവാധീശനായ ഭോജനെ തോല്പിച്ച് അദ്ദേഹത്തിന്റെ ശക്തിയെ നിശ്ശേഷം നശിപ്പിച്ചിരുന്നു. ഇതിൽ നിന്നും കർണ്ണദേവൻ മദ്ധ്യഇൻഡ്യയിൽ അതിപ്രബലനായിത്തീന്നു. കർണ്ണദേവന്റെ വർദ്ധമാനമായ ശക്തിയെ നശിപ്പിക്കുവാൻ ഉദ്ദേശിച്ചാണ്

ആഹവമല്ലൻ അദ്ദേഹത്തിനോടുപോർചെയ്തു. ഈ യുദ്ധത്തിനെ സംബന്ധിച്ചായിരിക്കാം ആഹവമല്ലൻ മുമ്പു പറഞ്ഞ ശാസനത്തിൽ പറയുന്നപ്രകാരം കന്യാകുബ്ജരാജാവിനെ വെന്നതും. ഗസ്നിയിലെ മഹമ്മദിന്റെ ആക്രമണങ്ങളാൽ നഷ്ടപ്രാബല്യത്തോടുകൂടി കന്യാകുബ്ജത്തിനെ ഇക്കാലങ്ങളിൽ ഭരിച്ചിരുന്ന പ്രതിഹാരരാജാക്കന്മാർ കർണ്ണദേശത്തിന്റെ മേൽക്കോയ്മ സ്വീകരിച്ചിരിക്കയാൽ ഇടയുള്ളതിനാൽ കർണ്ണദേവന്റെ ശത്രുവായ ആഹവമല്ലനോട് അവർ യുദ്ധം ചെയ്തതിൽ അതിശയിക്കാനൊന്നുമില്ലല്ലൊ. ഈ യുദ്ധത്തിനോടുകൂടി ആഹവമല്ലൻ നേരിട്ടുചെയ്ത ആയോധനങ്ങൾ അവസാനിക്കയുംചെയ്തു. പിന്നീട് ഉണ്ടായ യുദ്ധങ്ങളിലെല്ലാം ആഹവമല്ലന്റെ പ്രിയപുത്രനായ വിക്രമാദിത്യനാണ് സൈന്യാധിപത്യം വഹിച്ചിരുന്നതു്.

ആഹവമല്ലൻ നൈസാമിന്റെ രാജ്യത്തിലുള്ള കല്യാണനഗരത്തെ നിർമ്മിച്ച് അതിനെ തന്റെ രാജധാനിയാക്കിത്തീർത്തു. ഈ രാജധാനിയിൽ നിന്നുമാണ് ഉത്തരചലുക്യർക്ക് കല്യാണനഗരത്തിലെ ചലുക്യർ എന്ന നാമം ലഭിച്ചതു്. ശിവഭക്തനും ഉദാരശീലനുമായ ആഹവമല്ലനെ കവികൾ രണ്ടാമത്തെ രാമൻ എന്നു പ്രശംസിച്ചിരുന്നുവെന്നും മറ്റും ബിൽഹണൻ പറയുന്നു.

"ആഖ്യായികാസീമ്നി കഥാത്ഭുതേഷു
യഃ സർഗ്ഗബന്ധേ ദശരൂപകേ ച
പവിത്രചാരിത്ര്യതയാ കവീന്ദ്രൈ-
രാരോപിതോ രാമ ഇതി ദ്വിതീയഃ

....

ചിന്താമണിസ്തസ്യ പുരോ വരാക-
സ്തഥാഹി വാത്സല്യജനാ വിശ്രുതേയം
യത്ര ത്രൈസൗവർണ്ണതുലാധിരൂഢേ
ധത്തേസ്മ പക്ഷാന്ത തുലാധിരോഹം.

....

അന്യായമേകം കൃതവാൻ കൃതീയ-
ശ്ചാലുക്യഗോത്രോദ്ഭവവത്സലോപി
യത് പൂർവ്വഭൂപാലഗുണാൻ പ്രജാനാം
വിസ്മാരയാമാസ നിജൈശ്ചരിത്രൈഃ."

ആഹവമല്ലന് മൈലലാദേവി, ബാചലാദേവി, ചന്ദ്രികാദേവി എന്ന് മൂന്നു രാജ്ഞിമാർ ഉണ്ടായിരുന്നു. എന്നാൽ വിവാഹാനന്തരം വളരെക്കാലം അദ്ദേഹത്തിന് സന്താനഭാഗ്യം ലഭിച്ചില്ല. ഇതിനാൽ വ്യാകുലചിത്തനായ ആഹവമല്ലൻ സന്താനലബ്ധിക്കുവേണ്ടി തന്റെ പട്ടമഹിഷിയും ഗംഗരാജകുമാരിയുമായ മൈലലാദേവി സഹിതം ഒരു ശിവക്ഷേത്രത്തിൽ ചെന്ന് ഭജനം ഇരുന്നു. ഇപ്രകാരം അദ്ദേഹവും പത്നിയും ഭ

ജനനമിരിക്കുമ്പോൾ അദ്ദേഹം ഒരു അശരീരിവാക്കു കേട്ടുവെന്ന് ബിൽഹണൻ പറയുന്നു. തന്റെ കഥാനായകന്റെ ജനനത്തെ സംബന്ധിച്ച് ബിൽഹണൻ ഈശ്വരനെ വലിച്ചുകൊണ്ടുവന്നതു കാവ്യരീതിയെ അനുസരിച്ചാണെന്നു പ്രത്യേകം പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ. ആഹവമല്ലൻ കേട്ട അശരീരിവാക്ക് ഇപ്രകാരമായിരുന്നു.

"അലം ചുലുക്യ ക്ഷിതിപാല മണ്ഡന
ത്വമേണ വിശ്രാമ്യതു കർമ്മം തപഃ
കമപ്യപൂർവ്വം ത്വയി പാർവ്വതീപതിഃ
പ്രസാദമാരോഹതി ഭക്തവത്സലഃ

ഇയം ത്വദീയാ ദയിതാ ഭവിഷ്യതി
ക്ഷിതീന്ദ്ര പുത്രത്രിതയസ്യഭാജനം
ചലുക്യ വംശഃ ശുചിനാം യദൂർജ്ജിതൈ
സ്ത്രിലോകിമായാസ്യതി മൌക്തികൈരിവ.

നിധിഃ പ്രതാപസ്യ പദം ജയശ്രിയഃ
കലാലയസ്തേതനയസ്തു മദ്ധ്യമഃ
ദിലീപമാന്ധാതൃ മുഖാദിപാർത്ഥിവ
പ്രഥാമതിക്രമ്യ വിശേഷ മേഷ്യതി.

സ്വതപോയം തേ നിജ കർമ്മസംഭവം
മമ പ്രസാദോത്തനയസ്തു മദ്ധ്യമഃ

പയോനിധേഃ പാരഗതാമപി ശ്രിയം
സദോർബലാദ്രാമ ഇവാ ഹരിഷ്യതി.”

ഇപ്രകാരം ഒരു പുത്രനു പകരം മൂന്നുപുത്രന്മാർ ഉണ്ടാകുമെന്നും അവരിൽ മദ്ധ്യമൻ അതി പ്രസിദ്ധനായിത്തീരുമെന്നും കേട്ടപ്പോൾ ഉണ്ടായ സീമാതീതമായ സന്തോഷത്താൽ രോമാഞ്ചിതഗാത്രനായിത്തീൎന്ന ആഹവമല്ലൻ ഉടനെ ആ വിവരത്തെ തന്റെ രാജ്ഞിയെ ധരിപ്പിച്ചു. അവർ വളരെ ദാനങ്ങൾ ചെയ്തതിനു ശേഷം കല്യാണനഗരത്തിലേക്കു തിരിച്ചു പോകുകയും ചെയ്തു.

കാലവിളംബമെന്യേ മൈലലാദേവി സോമേശ്വരനെന്നും വിക്രമാദിത്യനെന്നും രണ്ടുപുത്രന്മാരെ പ്രസവിച്ചു. കുറേ നാൾ കൂടി കഴിഞ്ഞതിനുശേഷം ആഹവമല്ലനു വേറൊരു രാജ്ഞിയിൽ നിന്ന് ജയസിംഹൻ എന്ന ഒരു പുത്രനേയും ലഭിക്കുവാൻ ഭാഗ്യമുണ്ടായി ശാസനങ്ങളിൽ സോമേശ്വരൻ, വിക്രമാദിത്യൻ എന്ന രാജകുമാരന്മാൎക്ക് ഗംഗപെമ്മാനടി എന്ന സ്ഥാനവും ജയസിംഹനു നൊളംബപല്ലവ പെമ്മാനടി എന്ന സ്ഥാനവും നൾകപ്പെട്ടുകാണുന്നതിനാൽ നമ്മുടെ കഥാനായകനും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ജ്യേഷ്ഠനും ഒരു ഗംഗരാജകുമാരിയിൽ നിന്നു ജനിച്ചുവെന്നും ഇവരുടെ.

അനുജനായജയസിംഹൻ ഒരു നൊളംബപല്ലവരാജകുമാരിയിൽ നിന്നും ജനിച്ചുവെന്നും സ്പഷ്ടമാകുന്നു. ഗംഗരാജാക്കന്മാർ പ്രാചീന കാലങ്ങളിൽ അത്യന്തം പ്രാബല്യത്തോടുകൂടി മൈസൂരിനെ ഭരിച്ചിരുന്നു. ഗംഗരാജാക്കന്മാർ ഗംഗകുലത്തിലും കാണ്വായനഗോത്രത്തിലും ജനിച്ചവരാണ്. അവൎക്കു കുവലാലപുരവരേശ്വരർ എന്നും നന്ദഗിരിനാഥർ എന്നും ബിരുദുകളും മദഗജേന്ദ്രലാഞ്ഛനവും ഉണ്ടായിരുന്നു. ഇക്കാലങ്ങളിൽ അവർ ചലുക്യരുടെയും ചോളരാജാക്കന്മാരുടെയും സാമന്തന്മാരായി മൈസൂറിന്റെ ഏതാനും ഭാഗങ്ങളെ ഭരിച്ചിരുന്നു. നൊളംബപല്ലവന്മാർ പ്രാചീന കാലങ്ങളിൽ പല്ലവന്മാരുടെ സാമന്തന്മാരായും ഇക്കാലങ്ങളിൽ ചലുക്യരുടെയും ചോളന്മാരുടെയും സാമന്തന്മാരായും ബെല്ലാറി, കടപ്പ, ഉത്തര ആർക്കാട്ട് മുതലായ ജില്ലകളെ ഭരിച്ചു വന്നിരുന്നവരാണുതാനും.

വിക്രമാദിത്യൻ ജനിച്ചതു് ഏതു വർഷത്തിലാണെന്നു് സൂക്ഷ്മമായി നിശ്ചയിക്കുവാൻ പ്രയാസമാണ്. ബെങ്കാപുരത്തിലുള്ള ഒരു ശിലാലേഖനത്തിൽ നിന്നു് അദ്ദേഹം എ. ഡി ൧൦൫൨-നു മുമ്പിൽ ജനിച്ചുവെന്നു് വിശദമാകുന്നുണ്ടു്. ഈ ശാസനത്തിൽ അദ്ദേഹം പിതാവിന്റെ കീഴിൽ മൈസൂറിന്റെ പശ്ചിമ ഭാഗത്തുള്ള ഗംഗവാടിയും, അതിനുവടക്കായി ബാം

മ്പെ സംസ്ഥാനത്തിലുള്ള വനവാസിയും ഭരിക്കുന്നതായി പറയപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. വിക്രമാദിത്യൻ എ. ഡി. ൬൭൯-നും ൬൮൧-നും മദ്ധ്യേയുള്ള കാലത്തിലാണ് മരിച്ചതു്. എൺപതു വയസ്സിനെ അതിജീവിക്കുന്ന ഭാരതീയർ വളരെ ദുർല്ലഭമായിരിക്കുന്നതിനാൽ വിക്രമാദിത്യൻ എ. ഡി. ൬൩൦ നു സമീപിച്ചു ജനിച്ചിരിക്കണമെന്ന് നാം വിചാരിക്കുന്നതിൽ അധികമായ തെറ്റുണ്ടെന്നു തോന്നുന്നില്ല. എന്നാൽ ഈ ഊഹത്തിന് പ്രഥമദൃഷ്ടിയിൽ ഒരുദൂഷ്യമുണ്ടു്. ഈ അനുമാനപ്രകാരം ബങ്കാപുരശാസനകാലത്തു് വിക്രമാദിത്യന് പത്തുവയസ്സു്പ്രായമേ ഉണ്ടായിരിക്കുകയുള്ളു. പത്തുവയസ്സിൽ വിക്രമാദിത്യൻ ഒരു രാഷ്ട്രത്തിനെ ഭരിച്ചുവെന്നുള്ളതു് അസാദ്ധ്യമല്ലയോ? ഈ ചോദ്യത്തിന് ബങ്കാപുരത്തിലെ ശാസനവും ഇതരശാസനങ്ങളും സമാധാനം നൽകുന്നുണ്ടു്. ബങ്കാപുരശാസനത്തിൽ വിക്രമാദിത്യന്റെ കീഴിൽ വനവാസിമണ്ഡലത്തെ അരികേസരി എന്ന കദംബവംശജനായ മഹാമണ്ഡലേശ്വരൻ ഭരിച്ചുവന്നുവെന്നു പറയപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. വേറൊരു ശാസനപ്രകാരം എ. ഡി. ൬൫൫-ൽ ആഹവമല്ലന്റെ 'പ്രിയരസി'യായ മൈലലാദേവി വനവാസിയെ ഭരിച്ചിരുന്നു. ഈ ശാസനങ്ങളിൽനിന്നും വിക്രമാദിത്യന്റെ ശൈശവത്തിൽ തന്നെ ആഹവമല്ലൻ ആശിശുവി

യെ ഈ മണ്ഡലങ്ങളുടെ ശബ്ദപതിയായി മാത്രം നിയമിച്ച് അതിനെ മൈലലാദേവിയെക്കൊണ്ടും ആ രാജ്ഞിയുടെ വരുതിയിലുള്ള ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാരെക്കൊണ്ടും ഭരിപ്പിച്ചുവന്നുവെന്ന് നമുക്കു അനുമാനിക്കാം.

കോമളഗാത്രനും കായബലമുള്ളവനുമായ വിക്രമാദിത്യനോടായിരുന്നു ആഹവമല്ലൻ പ്രത്യേകം വാത്സല്യം പ്രദർശിപ്പിച്ചതു്. ബാല്യത്തിൽതന്നെ വിക്രമാദിത്യൻ താൻ ഭാവിയിൽ ഒരു പ്രസിദ്ധ യോദ്ധാവായിത്തീരുമെന്ന് തന്റെ ബാലലീലകളെക്കൊണ്ടു സൂചിപ്പിച്ചു. രാജഹംസങ്ങളോടും കൂട്ടുകളിലുള്ള സിംഹക്കുട്ടികളോടുമാണ് ബാലനായവിക്രമാദിത്യൻ ക്രീഡിച്ചിരുന്നതെന്നു ബിൽഹണൻപറയുന്നു.

"ക്രീഡൻസമുത്സാരിതവാരനാരീ
മഞ്ജീരനാദാഗതരാജഹംസഃ
ഏകഃ ക്ഷിതേഃ പാലയിതാഭവിഷ്യൻ
സരാജഹംസാ സഹനത്വമൂചേ.
സപീഡയന്നായസപഞ്ജരസ്ഥാൻ
ക്രീഡാപരഃ കേസരിണാംകിശോരാൻ
സമാദദേ ഭാവി രിപുദ്വിപേന്ദ്ര
യുദ്ധോപയോഗീവതദീയശൌര്യം."

പണ്ഡിതന്മാരായ ഗുരുവരന്മാരിൽനിന്ന് വിക്രമാദിത്യൻ തൻെറ രാജ്യത്തിലെ സാധാരണഭാഷയായ കർണ്ണാടകവും, സംസ്കൃതവും മററുചില ഭാഷകളും അഭ്യസിച്ചു. അദ്ദേഹത്തിൻെറ സാഹിത്യതല്പരത അദ്ദേഹത്തിന് ഈ ഗുരുവരന്മാരിൽനിന്നു ലഭിച്ചിരിക്കണം. യൌവ്വനാരംഭത്തിനു മുമ്പിൽ അദ്ദേഹം സകല കലകളിലും നൈപുണ്യം സമ്പാദിച്ചു. അദ്ദേഹം കേവലം ഒരു ഹൃദയകവിമാത്രമായിരുന്നില്ലെന്ന് ബിൽഹണൻ ചില സന്ദർഭങ്ങളിൽ സൂചിപ്പിക്കുന്നുണ്ട്. വിക്രമാദിത്യൻെറ ബാല്യകാലത്തെ വർണ്ണിക്കുന്ന അവസരത്തിൽ അദ്ദേഹത്തിന് സരസ്വതിദേവിയുടെ പ്രസാദമുണ്ടായിരുന്നുവെന്നു ബിൽഹണൻ പറയുന്നു.

"ലാവണ്യലുബ്ധാഭിരലബ്ധമേവ
ഭൂപാലകന്യാമധുപാംഗനാഭിഃ
കവിത്വവക്തൃത്വഫലാച്ചുചുംബ
സരസ്വതീയസ്യ മുഖാരവിന്ദം."

പിന്നൊരിക്കൽ വർഷാകാലാരംഭത്തെ വർണ്ണിച്ചതിനുശേഷം ബിൽഹണൻ ഇപ്രകാരം വിക്രമാദിത്യൻ തൻെറ പ്രിയതമയായ ചന്ദ്രലേഖയെ ജലദസമയശോഭയെ വർണ്ണിച്ചുകേൾപ്പിച്ചുവെന്നുപറഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

"നിഖിലഭുവനലക്ഷ്മീവല്ലഭോവല്ലഭായാഃ
പ്രകൃതിസുഭഗപാകോദ്രേകപൂരൈത്ത്വചോളിഃ
ഇതിശിരസിദധാനഃ ശാസനം മീനകേതോ
ജലദസമയശോഭാം വർണ്ണയാമാസ ദേവഃ"

ഇവയിൽ നിന്നും അദ്ദേഹത്തിന്റെ രാജസർവ്വജ്ഞനെന്ന ബിരുദിൽ നിന്നും, അദ്ദേഹത്തിന്റെ പണ്ഡിതവാത്സല്യത്തിൽ നിന്നും, അദ്ദേഹത്തിന്റെ പുത്രന്റെ സാഹിത്യവാസനയിൽ നിന്നും ഗ്രന്ഥരചനയിൽ നിന്നും വിക്രമാദിത്യൻ ഒരു കവിയാണെന്നുള്ള നമ്മുടെ അനുമാനം അടിസ്ഥാനരഹിതമല്ലെന്നു സ്പഷ്ടമാകുന്നുണ്ടല്ലോ.

ധനുർവ്വിദ്യയും മററുള്ള ആയുധങ്ങളുടെ പ്രയോഗവും അദ്ദേഹം ബാല്യത്തിൽ തന്നെ അഭ്യസിച്ചു. അക്കാലങ്ങളിൽ ആയുധവിദ്യ സാഹിത്യ വിദ്യയെക്കാൾ അപരിത്യാജ്യമായി രാജാക്കന്മാരും പ്രജകളും ഒരു പോലെ കരുതിയിരുന്നു. വിക്രമാദിത്യന് ആയുധപ്രയോഗങ്ങളിൽ അസാധാരണമായ നൈപുണ്യം ഉണ്ടായിരുന്നുവെന്ന് ജയസിംഹനോടുള്ള അദ്ദേഹത്തിന്റെ യുദ്ധത്തെ വർണ്ണിക്കുന്ന അവസരത്തിലും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഒരു നായാട്ടിനെ വർണ്ണിക്കുന്ന അവസരത്തിലും ബിൽഹണൻ തെളിയിക്കുന്നുണ്ട്.

ഇപ്രകാരം കാലാനിപുണനും, കൎമ്മോദ്യുക്തനും, ശസ്ത്രപ്രവീണനുമായ വിക്രമാദിത്യനിൽ ദുർബ്ബലനും അലസനുമായ സോമേശ്വരനോടു തോന്നിയതിനെക്കാൾ അധികം സ്നേഹം ആഹവമല്ലന്നു തോന്നിയതിൽ അതിശയിക്കാനൊന്നുമില്ലല്ലൊ. അതിനാൽ വിക്രമാദിത്യന്റെ യൌവനാരംഭത്തിൽ തന്നെ അദ്ദേഹത്തിനെ യുവരാജാവാക്കുവാൻ രാജാവു് നിശ്ചയിച്ചു. ഈ വിവരം അറിഞ്ഞയുടനെ വിക്രമാദിത്യൻ പിതാവിനെ മുഖം കാണിച്ചു് തന്നോടുള്ള പക്ഷപാതം മൂലം ജ്യേഷ്ഠന്റെ അവകാശങ്ങളെ തിരസ്കരിക്കുന്നതു് ഉചിതമല്ലെന്നു് അദ്ദേഹത്തിനെ ധരിപ്പിച്ചുവെന്നു് ബിൽഹണൻ പറയുന്നു. ബിൽഹണൻ തന്റെ കഥാനായകനും രക്ഷിതാവുമായ വിക്രമാദിത്യൻ സൎവ്വഗുണസമ്പൂർണ്ണനാണെന്നു കാണിക്കുവാൻ അതിശയോക്തിപൂർവ്വം അദ്ദേഹത്തിന്റെ കൃത്യങ്ങളെ വർണ്ണിക്കുന്നുവെങ്കിലും ഈ അവസരത്തിൽ അദ്ദേഹം യുവരാജപദം സ്വീകരിച്ചില്ലെന്നു ആ കവി പറയുന്നതു് നമുക്കു വിശ്വസിക്കാം. വിക്രമാദിത്യൻ യശസ്കാമനാണെങ്കിലും ഇക്കാലത്തു് തന്റെ ജ്യേഷ്ഠനിൽ നിന്നു് രാജ്യം കൈക്കലാക്കണമെന്നു് അദ്ദേഹം വിചാരിച്ചതായി വിചാരിക്കുവാൻ യാതൊരു ലക്ഷ്യങ്ങളുമില്ല. തന്റെ ദിഗ്വിജയം കണ്ടു് സോമേശ്വരനു് തന്നിൽ സ്പർദ്ധ തോന്നിയെന്നു് അ

റിഞ്ഞതിന്നു ശേഷമേ ജ്യേഷ്ഠനെ സിംഹാസനത്തിൽ നിന്നു് നിഷ്കാസനം ചെയ്യണമെന്നുള്ള വിചാരം അദ്ദേഹത്തിന്റെ മനസ്സിൽ ഉദിച്ചിരിക്കുകയുള്ളൂ. വിക്രമാദിത്യന്റെ ഉപദേശമനുസരിച്ചു് കാലവിളംബമെന്യേ ആഹവമല്ലൻ സോമേശ്വരനെ യുവരാജാവായി നിയമിക്കുകയും ചെയ്തു. എന്നാൽ യുവരാജാവിന്റെ ജോലികളെ യഥാൎത്ഥത്തിൽ നിൎവ്വഹിച്ചതും പിതാവിനെ രാജ്യഭരണത്തിൽ സഹായിച്ചതും വിക്രമാദിത്യനായിരുന്നുവെന്നു്, ബിൽഹണൻ പറയുന്നുണ്ടുതാനും.

"സയൌവരാജ്യശ്രിയമാശ്രിതസ്യ
ജ്യേഷ്ഠസ്യ രാജ്യേച പിതുഃ സ്ഥിതസ്യ
കാൎയ്യം പ്രയോഗപ്രമുഖിലം ബഭാര
ഭൂശേഷയോർഭാര മിവാദികൂൎമ്മഃ."

അദ്ധ്യായം ൩

പ്രഥമദിഗ്വിജയവും ആഹവമല്ലന്റെ മരണവും.

സോമേശ്വരനെ ആഹവമല്ലൻ യുവരാജാവായി വാഴിച്ചതിന്നു ശേഷം, വിക്രമാദിത്യൻ കുന്തളരാ

ജ്യത്തിന്റെ ശത്രുക്കളോടു പോർ ചെയ്യുന്നതിന പുറപ്പെട്ടു. ഈ ദിഗ്വിജയയാത്രയിൽ വിക്രമാദിത്യൻ ചോളരാജാവിനെ തുടരെത്തുടരെ തോൽപിച്ചുവെന്ന് ബില്ഹണൻ പറയുന്നു.

"തത് കാഞ്ചി കാഞ്ചീസ്ഥല ചീനപിഷ്ട
വിപാടലോ വാരിനിധിർബഭാസേ
ആപൂരിതസ്യോത്ഥബലക്ഷയേത്ഥ
രക്താപഗാനാമിവ മണ്ഡലേന.

....

തസ്മിൻ സമാകർഷതി ചാപദണ്ഡം
വീരപ്രകാണ്ഡ വിജയോദ്യമേഷു
മുഖാന്യ ഭ്രൂവൻ ദ്രവിഡാംഗനാനാ
മുച്ഛ്വാസനിഃശ്വാസ വിധൂസരാണി.

....

ധുനാനേന ധനുശ്ചിത്രം കൃതാസ്തേന മുഖേന്ദവഃ
ഗാംഗകുണ്ഡപുരസ്ത്രീണാം ഗളത് കുണ്ഡലമണ്ഡലാഃ
യശഃ കൂർച്ചികയാ ചിത്രം ദിഗ്ഭിത്തിഷു നിവിഷ്ടയാ
ദ്രവിഡീഗണ്ഡഫലകേ തേനാവർത്യത പാണ്ഡിമാ
ഗളിതോത്തുംഗശൃംഗതയാ ഭൂപിഷാം തേന ജിഗീഷുണാ
അപിലൂന ശിരസ്കേവ രാജധാനീവ്യധീയത.
തത്പ്രതാപമവോചന്ത വക്ത്രൈർവിഗളതശ്രുഭിഃ
പുരന്ധ്രയോ നരേന്ദ്രാണാം ജലാർദ്രാമമതാംഗതൈഃ

....

ചിന്തയാ ദുർബ്ബലം ദേഹം ദ്രവിഡോയത് പലായിതഃ
വേങ്കടാദ്രി ദരീദ്വാര പ്രവേശേ ബഹുമന്യത.

....

പ്രാകാര സൂത്രശേഷാഭ്രത് കാഞ്ചീതദ്ബാഹുകമ്പിതാ
തേനാനാസ്പദമാത്മീയ പ്രതാപോൽകർഷ രാഗിണാ."

ഇക്കാലത്തു് ചോളരാജ്യത്തെ ഭരിച്ചിരുന്നതു വീരരാജേന്ദ്രചോളനായിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ശാസനങ്ങളിൽ നിന്നും അദ്ദേഹം തന്റെ അല്പകാലത്തെ ഭരണത്തിനുള്ളിൽ ആഹവമല്ലനോടും ആഹവമല്ലന്റെ പുത്രന്മാരായ വിക്രമാദിത്യനോടും ജയസിംഹനോടും മൂന്നുതവണ യുദ്ധം ചെയ്തുവെന്നു തെളിയുന്നു. ഈ യുദ്ധങ്ങളിൽവെച്ചു് ഏററവും പ്രസിദ്ധമായ കൂടൽസംഗമയുദ്ധത്തിൽ വീരരാജേന്ദ്രനു് പൂർണ്ണമായ വിജയം ലഭിച്ചു. വിക്രമചോഴഉലായിൽ വീരരാജേന്ദ്രനെ,

"കൂടലാർ
ചങ്കമത്തുക്കൊള്ളുംതനിപ്പരണിക്കെണ്ണിറൈന്ത
തുങ്കമതയാനൈ തുണിത്തോനും"

എന്നാണു് വർണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നതു്. ഇവയിൽ നിന്നു് രണ്ടു യുദ്ധങ്ങളിൽ വിക്രമാദിത്യനു് വീരരാജേന്ദ്രനെ

തോൽപിച്ച് ചോളരാജധാനികളായ ഗംഗകൊണ്ടപുരത്തിനും കാഞ്ചിക്കും സമീപംവരെ ആക്രമിക്കുവാൻ സാധിച്ചുവെന്നും എന്നാൽ ഒടുവിൽ വീരരാജേന്ദ്രൻ വിക്രമാദിത്യൻെറ സേനയെ പിന്തുടൎന്ന് കൃഷ്ണാനദിയും കുന്തളത്തിൻെറ ഒരു അതൃത്തിയായ തുംഗഭദ്രനദിയും കൂടിച്ചേരുന്ന സ്ഥലത്തുള്ള കൂടൽ സംഗമത്തുവെച്ച് അതിനെതോൽപിച്ചുവെന്നും നമുക്ക് അനുമാനിക്കാം.

ഈ ദിഗ്വിജയത്തിൽ വിക്രമാദിത്യൻ സിംഹള രാജാവിനെ വെന്നുവെന്ന് ബിൽഹണൻ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

"അത്രദ്രാവിതഭൂമിപാലലലനക്രീഡാരസോത്ഭേ
[രവേ
കോദണ്ഡധ്വനിഭിർവിധുനപതിഘനധ്വാനാന്ധ
[കാരൈർജ്ജഗത്
വൈദേഹീരമണസ്യ രാവണശിരശ്ഛേദേപ്യതാ
ന്തക്രുധഃ
പ്രത്യാവൃത്തിരകാണ്ഡകമ്പതരളൈരാശങ്കിലങ്കാ
[ചരൈഃ"

"തദ്ഭയാൽസിംഹള ദ്വീപ
ഭൂപതിഃ ശരണാഗതഃ
വിശ്രാമാശ്രമമപേദ
ലോപമുദ്രാം തേർമ്മുനേഃ"

ഈക്കാലങ്ങളിൽ സിംഹളത്തിനെ ഭരിച്ചിരുന്ന വിജയബാഹു ഒന്നാമൻ തന്റെ രാജ്യത്തെ ആക്രമിച്ചു കീഴടക്കിയ ചോള സൈന്യങ്ങളോടു ഇടവിടാതെ യുദ്ധം ചെയ്തതായി നമുക്ക് അറിവുണ്ട്. ഈ യുദ്ധങ്ങൾക്കിടയിൽ ദക്ഷിണഇൻഡ്യയെ ആക്രമിച്ച ഒരു സിംഹള സൈന്യത്തെ വിക്രമാദിത്യൻ തോൽപിച്ച് അഗസ്ത്യകൂടത്തിന്റെ സമീപത്തേക്ക് ഓടിച്ചിരുന്നിരിക്കാം. ബിൽഹണൻ പറയുന്നതുപോലെ വിക്രമാദിത്യൻ ലങ്കയെ ആക്രമിച്ചതായി വിചാരിക്കുവാൻ വേറെ ഒരു ലക്ഷ്യങ്ങളുമില്ലതാനും.

അനന്തരം വിക്രമാദിത്യൻ കേരള രാജാവിനെ വെന്നുവെന്നും മലയാദ്രിയിലുള്ള ചന്ദന മരങ്ങളെ നശിപ്പിച്ചുവെന്നും ബിൽഹണൻ പറയുന്നു.

"അഭജ്യന്ത ഗജൈസ്തസ്യ ലീലയാ മലയദ്രുമാഃ
സമം കേരള കാന്താനാം ചൂർണ്ണ കുന്തളവല്ലിഭിഃ
മദസ്തംബേരമൈസ്തസ്യ മലയേനിർദ്രുമീകൃതേ
മന്യേ ചന്ദന വായൂനാമഭൂദ്ദുർഭിക്ഷമക്ഷയം.
ചന്ദനസ്യന്ദഡിണ്ഡീരച്ഛലേന മലയാചലഃ
പിണ്ഡം ശ്രീഖണ്ഡവൃക്ഷാണാം പരോക്ഷാണാമിവാ
[കരോത്
സാന്ദ്ര ചന്ദനനിസ്യന്ദപങ്കിലൈസ്തസ്യവാരണൈഃ
ക്ഷണമൌർവ്വാഗ്നിസന്താപഃ പ്രവിശ്യ ശമിതോംബുധേഃ

ഔര്വ്വാഗ്നി തപ്ത പാഥോധൌ ചന്ദനസ്യന്ദവാസിതാഃ
ശീതോപചാര സാമ്രാജ്യം ജജ്ഞേ മലയനിമ്നഗാഃ

....

ഗജോൻമൂലിത നിക്ഷിപ്ത ചന്ദനദ്രുമസംബാധഃ
സമൂല്യമിവരത്നാനി ജഗ്രാഹ മഹതോംബുധേഃ
ശിലാഭിഃ കരടിക്ഷുണ്ണശ്രീഖണ്ഡസ്യന്ദ പാണ്ഡുഭിഃ
മലയസ്തദ്ബല ക്ഷോഭോദധി ശേഷ ഇവാ ഭവത്-

....

തസ്യവാഹനമേകൈകം ഗാഹമാനമമന്യത
മന്ദുരാസ്മരണായാത മുച്ചൈഃശ്രവസമംബുധിഃ
തദ്ദന്തിപദ സംഘട്ട ത്രുടൻ മൌക്തിക ശുക്തികഃ
ചക്രേംബുധിർഭയോദ് ഭ്രാന്ത ഹൃദയ സ്ഫുടനഭ്രമം.
അനപിഷ്യന്മരണോപായം ദുഃഖാത്തൈസ്സൈന്യലുൺഠി
[തഃ
കാളകൂടം ഹരഗ്രസ്തം ശുശോച പയസാം നിധിഃ

...---

തേനകേരളഭൂപാലകീലാല കലുഷീകൃതഃ
അഗസ്ത്യമുനിസംത്രാസമത്യാജ്യത പയോനിധിഃ”

വിക്രമാദിത്യൻ തോല്പിച്ചതു ഭാസ്കരരവിവർമ്മനെ ഒരു തലമുറയ്ക്കു ശേഷം ആ രാജ്യത്തെ ഭരിച്ചിരുന്ന രാജാവിനെ ആയിരിക്കാം.

തന്നെ ശരണം പ്രാപിച്ച മാലവ രാജാവിനെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ രാജ്യത്തിൽ വിക്രമാദിത്യൻ പുനഃസ്ഥാപിച്ചുവെന്നു ബിൽഹണൻ പറയുന്നു. എ. ഡി. ൧൦൬൦-നു സമീപിച്ചു ഭോജൻ മരിച്ചതിനുശേഷം ബലഹീനന്മാരായ അദ്ദേഹത്തിന്റെ പിൻഗാമികൾ ധാരാനഗരത്തെ ഭരിച്ചുവന്നിരുന്നു. ഇവരിൽ ഒരുവനെ ആയിരിക്കണം വിക്രമാദിത്യൻ സഹായിച്ചതു്. മാലവരാജാവിനെ സഹായിച്ചതിനുശേഷം വിക്രമാദിത്യൻ ഉത്തര ഇൻഡ്യയിലുള്ള ഗൌഡം, കാമരൂപം എന്ന രാജ്യങ്ങളിലെ രാജാക്കന്മാരോടു യുദ്ധം ചെയ്തു. ഗൌഡം അല്ലെങ്കിൽ ബംഗാളത്തെ ഇക്കാലങ്ങളിൽ ഭരിച്ചിരുന്നവൻ വിഗ്രഹപാലൻ മൂന്നാമൻ എന്ന പാലവംശജനായ രാജാവായിരുന്നു. പ്രബലനായ വിഗ്രഹപാലൻ ചേദിയിലെ കർണ്ണദേവനെ അല്പം മുമ്പിൽ തോല്പിച്ചിരുന്നു. കാമരൂപത്തിനെ അല്ലെങ്കിൽ ആസാമിനെ ഇക്കാലങ്ങളിൽ പാലരാജാക്കന്മാർ ഭരിച്ചുവന്നിരുന്നതിനാൽ ബിൽഹണൻ താഴെ ഉദ്ധരിക്കുന്ന ശ്ലോകത്തിൽ പറയുന്ന ഗൌഡരാജാവും കാമരൂപരാജാവും ഒരാൾതന്നെ ആയിരുന്നിരിക്കണം.

"ഗായന്തിസ്മ ഗൃഹീത ഗൌഡ വിജയസ്തംബേരമസ്യാ [ഹവേ
തസ്യോൻമൂലിത കാമരൂപനൃപതി പ്രാജ്യ പ്രതാപ [ശ്രിയഃ

ദാനസ്യന്ദന ചക്ര ഘോഷമുഷിത പ്രത്യൂഷ നിദ്രാരസാ
പൂർവ്വാദ്രേഃ കടകേഷു സിദ്ധവനിതാഃ പ്രാലേയശുഭ്രം
(യശഃ"

നിതാഃകുലവധുസംമ്യം ...

പിന്നെ വിക്രമാദിത്യ... ധം ചെയ്തത് ഗോദാവരിയുടെയും കൃഷ്ണാനദിയുടേയും മുഖങ്ങൾക്ക മദ്ധ്യേയുള്ളതും പുലകേശി രണ്ടാമന്റെ അനുജനായ കുബ്ജവിഷ്ണു വർദ്ധനന്റെ പിൻഗാമികൾ ഭരിച്ചുവന്നതുമായ വേംഗിരാജ്യത്തിലെ നൃപനായ വിജയാദിത്യൻ ഏഴാമനോടായിരുന്നു. വേംഗിരാജാവിനേയും ചക്രകോടരാജാവിനേയും തോല്പിച്ചതിനുശേഷം വിക്രമാദിത്യൻ തന്റെ ദിഗ്വിജയത്തിൽനിന്ന് തൽക്കാലത്തെക്ക വിരമിച്ചു. അനന്തരം അദ്ദേഹം പിതാവിനെ സന്ദർശിക്കുവാനായി കുന്തളരാജ്യത്തിലേക്ക യാത്രതുടങ്ങുകയും ചെയ്തു.

കൃഷ്ണാനദീതീരത്തിൽ എത്തിയപ്പോൾ നമ്മുടെ കഥാനായകൻ ചില ദുശ്ശകുനങ്ങൾ കാണുകയുണ്ടായി. ഉടനെ വിക്രമാദിത്യൻ അതിന്റെ തീരത്തിൽതന്നെ പാളയമടിച്ച് ചഞ്ചല ഹൃദയനായി താൻ കണ്ട ദുർന്നിമിത്തങ്ങൾക്ക് പ്രതിഹാരമായി ചില ശാന്തി ക്രിയകൾ ചെയ്തു. അപ്പോൾ കുന്തളരാജധാനിയിൽനിന്നും ബദ്ധപ്പെട്ട് ഒരു ഹരിക്കാരൻ അവിടെ വ

ന്നെത്തി. ഈ രാജകിങ്കരൻെറ മ്ലാനമായ മുഖത്തിൽ നിന്നും അവൻ എന്തൊ ദുഃഖവാൎത്തയാണു് കൊണ്ടു വന്നിട്ടുള്ളതെന്നു് വിക്രമാദിത്യന്റ മനസ്സിലാക്കുവാൻ കഴിഞ്ഞു. തുടിക്കുന്ന [illegible] ൻ ആ രാജകിങ്കരനോടു തൻെറ ജീവനു സമമായ പിതാവിൻെറ ശരീരസ്ഥിതിയെക്കുറിച്ചു ചോദിച്ചു. ഇതിനു് ഉത്തരമായി ആ ഹരിക്കാരൻ ഇപ്രകാരം വിക്രമാദിത്യനോടു പറയുകയും ചെയ്തു.

"വിധേഹിദ്ദൃഢമാത്മാനം മാവ ധീരയ ധീരതാം
കുമാരവ്യാപിപത്ത്യേഷ ദുൎവാൎത്താപ്രലയാംബുദഃ
ആപാണ്ഡ്യപാണ്ഡ്യമാലോലചോളമാക്രാന്തസിംഹളം
ദേവസ്തപദപിജയം ശ്രുത്വാ ഭേജേസുഖമയീംസ്ഥിതിം
അകാണ്ഡേ വിധിചണ്ഡാലസ്തസ്യൈദാഹജ്വരംദദൌ
നകശ്ചിദപിലഭ്യന്തെ നിഷ്കമ്പാഃസുഖസമ്പദഃ
അപരിശ്രാന്ത സന്താപശ്ചന്ദനാലേപനേന സഃ
തപദങ്കപാലീ പേയൂഷമാചകാംക്ഷപുനഃപുനഃ
ക്രമാദൎദ്ധപ്രബുദ്ധാനിദിശിക്ഷേവീക്ഷിതാനിസഃ
വാസവസ്യേവ ഭൂതേഷുകുൎവൻഗജനിമീലികാം
അന്തൎദ്ദാഹ മിവാലോക്യപ്രിയാം കീൎത്തിംവിനിൎഗ്ഗ
ദശ്യന്ദശനജ്യോത്സ്നാമഥോവാചസമന്ത്രിണഃ [താം
ക്ഷിപ്ത്വാമുകുടമാണിക്യ പട്ടികാസ്വമഹീഭുജാം
ടങ്കേനേവപ്രതാപേനനിജാജ്ഞാക്ഷരമാലികാ

ദിഗ്ഭിത്തിയഃ ശരശ്രേണീകൃതച്ഛിദ്രപരമ്പരാഃ
സപയശോരാജഹംസസ്യപ്രാപിതാപഞ്ജരശ്രിയം.
അദരിദ്രീ കൃതാഭൂമിർവ്വിമദ്രാഭിഷ്ഭൃതിഭിഃ
നീതാഃ കുലവധൂസാമ്യം സാധൂനാം വേശ്മസുശ്രിയഃ
പ്രാപ്തകോദണ്ഡ പാണ്ഡിത്യജാതലക്ഷ്മീ സമാഗമഃ
കാകുത്സ്ഥനിവിഡസ്ഥാമാസൂനുർവിക്രമലാഞ്ഛനഃ
തേനൈവയുവരാജത്വംസമാരോപ്യയശസ്വിനാ
ഏഷസാമ്രാജ്യ ഭാരസ്യ വോഢാ സോമേശ്വരഃ കൃതഃ
ഇതിമേ കൃതകൃത്യസ്യ മാഹേശ്വരി ശിരോമണേഃ
ഗിരിജാനാഥ നഗരെ സമാരോഹണ മുത്സവഃ
ആത്മാനമുന്മദപാഃ സ്ഥഗളഹസ്തിത സേവകാഃ
അഗമ്യമപി ദേവസ്യവിദന്തി ഹതപാർത്ഥിവാഃ
മമശ്രുദ്ധോ കുലേ ജന്മചാലുക്യവസുധാഭൃതാം
കിയന്തോ പിഗതാഃ ശ്രോത്രമൈത്രീം ശാസ്ത്രാർത്ഥവി
[പ്രുഷഃ

ജാനാമി കരികർണ്ണാന്തചഞ്ചലം ഹതജീവിതം
മമ നാന്യത്രവിശ്വാസഃ പാർവ്വതീ ജീവിതേശ്വരാത്.
ഉത്സംഗേ തുംഗഭദ്രായാസ്തദേഷശിവചിന്തയാ
വാഞ്ഛാമ്യഹം നിരാകർത്തും ദേഹഗ്രഹവിഡംബനാം.
യാതോയമുപകാരായ കായഃ ശ്രീകണ്ഠസേവയാ
കൃതഘ്നവ്രതമേതസ്യ യത്രതത്രവിസർജ്ജനം.
തഥേതിവചനം രാജ്ഞഃ പ്രത്യപദ്യന്തമന്ത്രിണഃ

ഉചിതാചരണേ കേഷാം നോത്സാഹചതുരം മനഃ.
തതഃ കതിപയൈരേവ പ്രയാണൈഃ പ്രണയിപ്രിയഃ
താം ക്ഷോണീപതിരദ്രാക്ഷീദ്ദക്ഷിണാപഥജാഹ്നവീം.
തുംഗഭദ്രാനരേന്ദ്രേണ തേനാമന്ദ്രതമാനിനാ
തരംഗഹസ്തൈരുത് ക്ഷിപ്യക്ഷിപന്തീവേന്ദ്രമന്ദിരേ.
ഉൽക്കണ്ഠാ തേനഡിണ്ഡീര പിണ്ഡപംക്തിരദൃശ്യത
വിമാനം ഹംസമാലേവ പ്രഹിതാ പത്മസത്മനാ.
അതിദൂരം സമുത്പ്ലുത്യ നിപതത്ഭിഃ സശീകരൈഃ
അരാജത ധരാചന്ദ്രഃ പ്രത്യുദ്ഗത ഇവ ഗ്രഹൈഃ
തത്രാപതീർത്ഥ്യധൗരേയോധീരാണാം ധരണീപതിഃ
സ്നാത്വാചണ്ഡീശചരണദ്വന്ദ്വചിന്താപരോഭവത്.
അഥതാപാപരിച്ഛിന്നമഹിന്നഃ കാഞ്ചനോത്കരം
നക്ഷത്രേപി മഹാഭോഗാസ്സ്വാഗത്യത പരാങ്മുഖാഃ
പ്രവിശ്യകണ്ഠദഘ്നേഥ സരിത്തോയേ ജഗാമ സഃ
കല്ലോലതൂര്യനിർഘോഷൈശ്ചന്ദ്രചൂഡാമണേഃപുരീം."

ഇപ്രകാരം തന്റെ ജീവതുല്യനായ പിതാവ് ദാഹജ്വരപീഡയാൽ അസഹ്യമായ യാതന അനുഭവിച്ച് അതിന്റെ ശാന്തിക്കായി ദക്ഷിണഗംഗയാകുന്ന തുംഗഭദ്രാനദിയിൽ ശിവനെ ധ്യാനിച്ചുകൊണ്ടു മുങ്ങിമരിച്ചു വെന്നവാർത്ത കേട്ടപ്പോൾ വിക്രമാദിത്യന തോന്നിയ അതികഠിനമായവ്യസനം അവണ്ണനീയമാണ്. ബാല്യം

മുതൽ തന്നോടു പ്രത്യേകവാത്സല്യം പ്രദർശിപ്പിച്ചവനും, തന്നോടുള്ള പക്ഷപാതംമൂലം ജ്യേഷ്ഠന്റെ അവകാശങ്ങളെ വിസ്മരിച്ച് തനിക്ക് യുവരാജാപദം നൽകുവാൻ സന്നദ്ധനായവനും ആയ പിതാവിന്റെ ദയനീയമായ അവസാന വൃത്താന്തം ശ്രമിച്ചപ്പോൾ നമ്മുടെ കഥാനായകനു തോന്നിയ തീവ്രവേദനയെപ്പററി എന്താണ് അതിശയിക്കുവാനുള്ളത്! ഈ വൃത്താന്തം അന്യരായ നമ്മൾക്കും ദയനീയമായി തോന്നുന്നില്ലയോ? എത്ര കഠിനഹൃദയന്റേയും ചിത്തവും യൌവ്വനാരംഭദശയിൽ പല്ലവസമാനമാണു്. ജീവിതമത്സരത്തിൽ നിന്നുമുണ്ടാകുന്ന കാഠിന്യം ഈ സമയത്തു് അവരുടെ ഹൃദയങ്ങൾക്ക് ഉണ്ടായിരിക്കുകയില്ല. വിക്രമാദിത്യനും ഈ യൌവ്വനദശയിലായിരുന്നു. യശഃകാമനാണെങ്കിലും അദ്ദേഹത്തിനു ഈ യൌവ്വനദശയിൽ തന്റെ ബന്ധുക്കളോട്ട് സീമാതീതമായ സ്നേഹമുണ്ടായിരുന്നുവെന്നുള്ളതിനു് യാതൊരു സംശയവുമില്ല. താൻ ലോകത്തിലുള്ള ജനങ്ങളിൽ വെച്ച് ഏററവും അധികമായി സ്നേഹിച്ചിരുന്ന ശൂരനായ പിതാവിന്റെ ആത്മഹത്യ അറിഞ്ഞപ്പോൾ അദ്ദേഹം പ്രദർശിപ്പിച്ച സീമാതീതമായ ദുഃഖം കണ്ടു് പരിജനങ്ങൾ അദ്ദേഹം ആത്മഹത്യ ചെയ്യുമെന്നു ഭയന്നു് ആയുധങ്ങളെ മാററിവെച്ചുവെന്നു ബിൽഹണൻ പ

റഞ്ഞിരിക്കുന്നതിൽ ലേശം അതിശയോക്തിയെങ്കിലും ഉണ്ടെന്നു വിചാരിക്കുവാൻ ഇടയില്ലതാനും.

എത്ര തീവ്രമായ ദുഃഖങ്ങൾക്കും അവസാനമുണ്ടല്ലൊ. കാലക്രമേണ വിക്രമാദിത്യന്റെ ദുഃഖത്തിനും അല്പം ശമനം ഉണ്ടായി. അനന്തരം അദ്ദേഹം കൃഷ്ണാനദിയുടെ തീരത്തിൽവെച്ചു തന്നെ പിതാവിന്റെ ഉദകക്രിയകൾ ചെയ്തു. കാലവിളംബമെന്യെ വിക്രമാദിത്യൻ കല്യാണനഗരത്തിലേക്കു യാത്രചെയ്തു. ആഹവമല്ലന്റെ മരണാനന്തരം എ. ഡി. ൧൦൬൮-ൽ ഭുവനൈകമല്ലൻ എന്ന ബിരുദോടുകൂടി കുന്തളരാജാവായിത്തീൎന്ന സോമേശ്വരൻ അനുജനെ രാജധാനിക്കു പുറത്തുവന്നു എതിരേററുകൊണ്ടുപോയി. അനന്തരം ആ രണ്ടു സഹോദരന്മാരും പിതാവിന്റെ അവസാനത്തെക്കുറിച്ചു അന്യോന്യം പറഞ്ഞു വിലപിച്ചു. ഒടുവിൽ വിക്രമാദിത്യൻ തന്റെ ദിഗ്വിജയത്തിൽ നിന്നു ലഭിച്ച അസംഖ്യം ധനത്തെ ജ്യേഷ്ഠനു സമൎപ്പിച്ചതിനു ശേഷം കല്യാണനഗരത്തിൽതന്നെ വിശ്രമാൎത്ഥം കുറെക്കാലം നിവസിക്കുകയും ചെയ്തു.

——— o ———

അദ്ധ്യായം ൪

—0—

സോമേശ്വരനും വിക്രമാദിത്യനും.

ദുർബലന്മാർക്ക് ശക്തിമാന്മാരോടു അമിതമായ സ്പർദ്ധ തോന്നുന്നതു് നാം സാധാരണയായി കണ്ടുവരാറുണ്ടു്. സ്പർദ്ധ എന്ന ദോഷം ദുർബലന്മാരെമാത്രം ബാധിക്കുന്നതല്ലെങ്കിലും അവർക്കാണു് അന്യരെക്കാൾ അധികമായ സ്പർദ്ധ തോന്നാറുള്ളതു്. ബലവാനു് ആത്മവിശ്വാസവും മനക്കരുത്തും ഉള്ളതിനാൽ അവനു് തന്റെ പ്രയത്നംകൊണ്ടു് തന്റെ അസൂയക്കു പാത്രമായവനെ വെല്ലാമെന്നു തോന്നും. നേരെമറിച്ചു് ബലഹീനൻ ചിലപ്പോൾ പുറമെ ബലവാനെന്നു് നടിക്കുന്നെങ്കിലും അവന്റെ അന്തരംഗത്തിൽ താൻ ദുർബലനാണെന്നുള്ള ബോധം ഇല്ലാതെയിരിക്കുകയില്ല. ഈ ബോധം അവന്റെ സ്പർദ്ധയെ അത്യന്തം വർദ്ധിപ്പിക്കുകയുംചെയ്യുന്നു. ഈ തത്വങ്ങളെ അറിയാവുന്നവർ സോമേശ്വരനും വിക്രമാദിത്യനും കാലക്രമേണ ശത്രുക്കളായിത്തീർന്നതിനെക്കുറിച്ചു് അത്ഭുതപ്പെടുകയില്ലതാനും.

സോമേശ്വരൻ രാജാവായിത്തീൎന്നതിനു ശേഷം ക്രമേണ പല ദുൎഗ്ഗുണങ്ങളേയും പ്രദൎശിപ്പിച്ചുതുടങ്ങിയെന്നു ബിൽഹണൻ പറയുന്നു. അദ്ദേഹത്തിനു അമിതമായ അഹംഭാവം ബാധിക്കുകയും, അദ്ദേഹം പ്രജകളെ ക്രൂരമായ വിധത്തിൽ ഭരിക്കുകയും, സകലരിലും അവിശ്വാസം കാണിക്കുകയും, പ്രജകളെ ഹിംസിച്ചു ധനം ശേഖരിക്കുകയും ചെയ്തു. തന്റെ അനുജനിലും സോമേശ്വരനു സംശയങ്ങൾ ജനിച്ചു. വിക്രമാദിത്യനെ ഹനിക്കുന്നതിനായി ഉദ്യമിക്കുവാനും സോമേശ്വരൻ വൈമുഖ്യം കാണിച്ചില്ല. സോമേശ്വരനെ രാജ്യഭ്രഷ്ടനാക്കിയ തന്റെ കഥാനായകന്റെ പ്രവൃത്തികൾക്കു സമാധാനം പറയുവാനാണു ബിൽഹണൻ ഇപ്രകാരം അതിശയോക്തിപൂൎവ്വം സോമേശ്വരനെ ദുഷിക്കുന്നതു എന്നു പ്രഥമദൃഷ്ടിയിൽ നമുക്കു തോന്നിയേക്കാം. എന്നാൽ ഈ വൎണ്ണന തീരെ അടിസ്ഥാനരഹിതമല്ല. സോമേശ്വരൻ ഏഴെട്ടു വൎഷം രാജ്യം ഭരിച്ചുവെങ്കിലും ഇക്കാലത്തു അദ്ദേഹം കുന്തളരാജ്യത്തിന്റെ ശത്രുക്കളോടു യുദ്ധംചെയ്തതായി അദ്ദേഹത്തിന്റെ ശാസനങ്ങളിലൊ ഇതരശാസനങ്ങളിലൊ പ്രസ്താവിച്ചുകാണുന്നില്ല. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭരണകാലത്തിൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഒരു സാമന്തനും ഗംഗവംശജനുമായ ഉദയാദിത്യൻ ചേര, ചോള, പാണ്ഡ്യ, പല്ലവരാജ്യങ്ങളോടു യുദ്ധം ചെയ്തു

വെന്നു ഒരു ശാസനംമാത്രം പറയുന്നു. കുന്തളരാജ്യത്തിന്റെ അതൃത്തികളിൽ സാധാരണയായി ഉണ്ടാകാറുള്ള നിസ്സാരമായ യുദ്ധങ്ങളെക്കുറിച്ചാണ് ഇതിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതെന്നു മാത്രമെ നമുക്കു വിശ്വസിക്കാവൂ. ആഹവമല്ലന്റെ ഭരണകാലത്തിലും വിക്രമാദിത്യനും ജയസിംഹനും മാത്രമാണ് യുദ്ധങ്ങൾ ചെയ്തിരുന്നതെന്ന് ശാസനങ്ങളിൽ നാം കാണുന്നുണ്ട്. വിക്രമാദിത്യന്റെ ഒരു ശാസനത്തിൽ സോമേശ്വരനെക്കുറിച്ച് താഴെ ഉദ്ധരിക്കുന്ന ഒരു ശ്ലോകം മാത്രമെ കാണുന്നുള്ളു.

"തസ്മാദജായത ജഗജ്ജനിതപ്രമോദഃ
ശൃംഗാരവീരരസികഃ കവിലോകകാന്തഃ
കാന്താവിലോലനയനാഞ്ചലപാതചന്ദ്ര
ശ്ചാലുക്യവംശതിലകോഭുവനൈകമല്ലഃ"

ഇപ്രകാരം സമാധാനസഹിതം സോമേശ്വരൻ രാജ്യഭാരം ചെയ്തതു് ഒരു ദൂഷ്യമായി അദ്ദേഹത്തിൽ ആരോപിക്കുവാൻ പാടില്ലെങ്കിലും, അദ്ദേഹത്തിന് ഉദ്യോഗശീലം കുറഞ്ഞിരുന്നുവെന്നു ഇവ തെളിയിക്കുന്നു. അക്കാലങ്ങളിലെ അവസ്ഥക്കു കർമ്മോത്സുകനായ ഒരു രാജാവ് രാജ്യത്തിന്റെ ക്ഷേമത്തിന് അപരിത്യാജ്യമായിരുന്നു താനും.

ദുർബലനും അലസനും ആയ സോമേശ്വരൻ പ്രജകളെ ഹിംസിച്ചുവെന്നു ബിൽഹണൻ പറയുന്നതു് ഇതരലക്ഷ്യങ്ങളുടെ അഭാവത്താൽ നാം വിശ്വസിക്കുന്നതു ശരിയല്ല. സോമേശ്വരന് അന്യരിലും തന്റെ അനുജനിലും സംശയം ജനിച്ചുവെന്നു് വിക്രമാങ്കദേവചരിതകർത്താവു പറയുന്നതു് വാസ്തവമായിരിക്കണം. ദുർബലന്മാർക്ക് വേഗത്തിൽ അന്യരിൽ സംശയം ജനിക്കുന്നതാണു്. ദക്ഷിണ ഇൻഡ്യയിൽ ഒരു ദിഗ്വിജയം നടത്തി കീർത്തിനേടിയ തന്റെ അനുജനോടു് ജനങ്ങൾ പ്രദർശിപ്പിച്ചിരുന്ന ഭക്തി ബഹുമാനാദികളെ നിരന്തരമായി സോമേശ്വരൻ കണ്ടപ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ മനസ്സിൽ സ്പർദ്ധ ഉദിച്ചതു് മനുഷ്യസ്വഭാവത്തിനു് ചേരുന്നതാണു്. ഈ ജനരഞ്ജനയെ ഉപയോഗപ്പെടുത്തി അനുജൻ തന്നെ കുന്തള സിംഹാസനത്തിൽ നിന്നു് നിഷ്കാസനം ചെയ്യുമെന്നു് അദ്ദേഹം ശങ്കിച്ചുതുടങ്ങി. ഈ സംശയംമൂലം അദ്ദേഹം അനുജനിൽ വിശ്വാസം പ്രദർശിപ്പിച്ചില്ല. സൌമ്യനായ സോമേശ്വരന്റെ ഈ സംശയങ്ങൾ രാജധാനികളിൽ പതിവായി കാണാറുള്ള സേവന്മാർ വാസ്തവമാണെന്നു് രാജസേവ ലഭിക്കുന്നതിനായി അദ്ദേഹത്തെ ധരിപ്പിച്ചു. ഇതിനാൽ അദ്ദേഹം സകലരിലും സംശയം പ്രദർശിപ്പിക്കുകയും അ

നജനോട പ്രത്യേകമായി രസക്കേട കാണിക്കകയും ചെയ്തു. ഇപ്രകാരമായിരിക്കാം സോമേശ്വരനും വിക്രമാദിത്യനും തമ്മിൽ ഉണ്ടായ വൈരം ഉത്ഭവിച്ചത്.

ഈ സമയത്തിൽ വിക്രമാദിത്യൻെറ വിചാരങ്ങൾ എന്തായിരുന്നിരിക്കാം? ജ്യേഷ്ഠൻ ദുർബലനാണെന്ന് അദ്ദേഹത്തിന ഇതിന മുമ്പിൽതന്നെ മനസ്സിലായി. എന്നാൽ ജ്യേഷ്ഠനെ സിംഹാസനത്തിൽ നിന്ന ഓടിക്കവാൻ കല്യാണനഗരത്തിൽ സ്ഥിരവാസം തുടങ്ങിയ കാലത്തിൻെറ പ്രാരംഭത്തിൽ അദ്ദേഹം വിചാരിച്ചിരുന്നിരിക്കുകയില്ല. ശക്തിഹീനനായ സോമേശ്വരൻ കുന്തളരാജ്യത്തെ ഭരിക്കുന്ന കാലത്തോളം യഥാർത്ഥത്തിൽ രാജ്യഭരണകൃത്യങ്ങൾ നടത്തുന്നതു പിതാവിൻെറ അന്ത്യകാലങ്ങളിൽ സംഭവിച്ചതുപോലെ താനായിരിക്കുമെന്ന് അദ്ദേഹം ഈ ആദ്യകാലങ്ങളിൽ വിചാരിച്ചിരിക്കണം. ജ്യേഷ്ഠന്ന് കായബലം കുറവായിരുന്നതിനാൽ അദ്ദേഹം അധികംകാലം നാടുവാഴുകയില്ലെന്നും അദ്ദേഹത്തിന അറിയാമായിരുന്നു. സോമേശ്വരൻെറ മരണശേഷം വിക്രമാദിത്യന കുന്തളസിംഹാസനം ലഭിക്കുമെല്ലൊ. യശസ്കാമനായ വിക്രമാദിത്യൻെറ മനസ്സിൽ ഈ വിചാരങ്ങൾ ഉണ്ടായിരിക്കുവാൻ ഇട

യുള്ളതിനാൽ കല്യാണനഗരത്തിൽ നിവസിച്ചുതുടങ്ങിയപ്പോൾ ജ്യേഷ്ഠനെ ദ്രോഹിക്കണമെന്നു അദ്ദേഹം വിചാരിച്ചിരുന്നിരിക്കുകയില്ല. എന്നാൽ കാലക്രമേണ ജ്യേഷ്ഠനു തന്നോടു വിശ്വാസമില്ലെന്നു പല പ്രവൃത്തികളിൽനിന്നും അദ്ദേഹം മനസ്സിലാക്കിയപ്പോൾ ക്ഷുദ്രബുദ്ധിയായ അദ്ദേഹത്തിനു ജ്യേഷ്ഠനോടു കോപം തോന്നിത്തുടങ്ങി. ഇതിനാൽ ജ്യേഷ്ഠനോടു അദ്ദേഹം അധികമായി സഹവാസം ചെയ്തില്ല. ഇതുകണ്ടു സോമേശ്വരൻെറ സംശയങ്ങൾ വർദ്ധിച്ചു. വിക്രമാദിത്യൻെറ ഗൂഢാലോചനകൾ താൻ കണ്ടുപിടിച്ചുവെന്നു അറിഞ്ഞതിനാലാണ് അദ്ദേഹം തന്നോടുള്ള സമാഗമങ്ങൾ കുറച്ചതെന്നു സോമേശ്വരൻ വിചാരിച്ചു. അനന്തരം സോമേശ്വരൻ രാജസേവകന്മാരുടെ വാക്കുകൾ കേട്ടു അനുജനെ ബന്ധനത്തിലാക്കുവാൻ വേണ്ട ഏർപ്പാടുകൾ ചെയ്തു. ഈ വിവരം വിക്രമാദിത്യൻ അറിഞ്ഞപ്പോൾ അദ്ദേഹം ജ്യേഷ്ഠൻെറ രാജ്യത്തെ കൈവശപ്പെടുത്തുവാൻ നിശ്ചയിക്കുകയും ചെയ്തു.

വിക്രമാദിത്യൻെറ സ്വഭാവത്തിൽ നിന്നും അദ്ദേഹം കല്യാണനഗരത്തിൽ നിന്നു പോയതിനുശേഷം ചെയ്ത പ്രവൃത്തികളിൽനിന്നും സംഭവങ്ങളുടെ പോക്കും

അദ്ദേഹത്തിന്റെ വിചാരങ്ങളും ഇപ്രകാരമായിരുന്നിരിക്കുമെന്നു നമുക്കു അനുമാനിക്കാം. തന്റെ ഗുണദോഷങ്ങളെ കേൾക്കാതെ തന്നെ സോമേശ്വരൻ അപകടപ്പെടുത്തുവാൻ ഉദ്യമിച്ചതു കണ്ടു അനുജനായ ജയസിംഹനോടു കൂടി വിക്രമാദിത്യൻ ജീവരക്ഷണാർത്ഥം കല്യാണനഗരത്തിൽനിന്നും ഓടിപ്പോയി എന്നും, അനന്തരം അദ്ദേഹത്തിനെ പിന്തുടർന്നു നശിപ്പിക്കുവാൻ സോമേശ്വരൻ തുടരെത്തുടരെ സൈന്യങ്ങളെ നിയോഗിച്ചുവെന്നും, ഇവയെ എല്ലാം വിക്രമാദിത്യൻ സൈന്യസഹിതം നശിപ്പിച്ചുവെന്നും, ഒടുവിൽ സോമേശ്വരൻ അനുജനെ ഹിംസിക്കുവാനുള്ള ഉദ്യമങ്ങളിൽനിന്നു വിരമിച്ചുവെന്നുമാണ് ബിൽഹണൻ പറയുന്നതു്. കല്യാണനഗരത്തിൽനിന്നു പോയപ്പോഴും അതിനുശേഷവും ജ്യേഷ്ഠന്റെ രാജ്യം അപഹരിക്കണമെന്നു വിക്രമാദിത്യൻ വിചാരിച്ചിരുന്നില്ലെന്ന് ബിൽഹണൻ പറയുന്നു. ഇതു തീരെ വിശ്വാസയോഗ്യമല്ല. ചരിത്രപുരുഷന്മാരുടെ ഉദ്ദേശങ്ങളെ അവരുടെ പ്രവൃത്തികളിൽ നിന്നുമാണ് നാം അനുമാനിക്കാനുള്ളതു്. കല്യാണനഗരത്തിൽനിന്നു പോയയുടനെ വിക്രമാദിത്യൻ ചെയ്ത പ്രവൃത്തികൾ അദ്ദേഹം ജ്യേഷ്ഠനെ സിംഹാസനത്തിൽനിന്നു ബഹിഷ്കരിക്കുവാൻ ഉദ്ദേശിച്ചിരുന്നുവെന്നു വിളിച്ചുപറയുന്നുണ്ടുതാനും.

കല്യാണനഗരത്തിൽ നിന്നും നമ്മുടെ കഥാനായകൻ തുംഗഭദ്രാനദീതീരങ്ങളിലേക്ക പോയി. അവിടെയുള്ളതും ദക്ഷിണഖണ്ഡത്തിലെ ഒരു പ്രധാനനഗരമായതുമായ കമ്പിലിനഗരത്തിൽ ആയിരിക്കണം അദ്ദേഹം ഇക്കാലങ്ങളിൽ പ്രധാനമായി നിവസിച്ചിരുന്നതു്. ഇവിടെ നിവസിച്ചു അദ്ദേഹം ജ്യേഷ്ഠനെ വെല്ലുവാനുള്ള മാർഗ്ഗങ്ങൾ ആലോചിച്ചുതുടങ്ങി. തൻെറ ഉദ്ദേശസാദ്ധ്യത്തിനായി വിക്രമാദിത്യൻ ആദ്യം സഖ്യംചെയ്തതു അതിപ്രബലനായ ജയകേശിഎന്ന കദംബ മഹാമണ്ഡലേശ്വരനോടുകൂടി ആയിരുന്നു. ഗോവാനഗരത്തെ പാരമ്പര്യേണ ഭരിച്ചിരുന്ന കദംബരാജവംശത്തിലെ ഒരു അംഗമായിരുന്നു ഈ ജയകേശി. ഇദ്ദേഹം ഇക്കാലങ്ങളിൽ ഉത്തരകൊങ്കണരാജാവും ശിലാഹാരവംശജനുമായ നാഗാർജ്ജുനനെ വെന്നു് ആ രാജ്യത്തിൻെറ ഏതാനും ഭാഗങ്ങളെ തൻെറ മണ്ഡലത്തോടുകൂടി ചേർത്തിരുന്നു. ഗുജറാററിനെ ഭരിച്ചിരുന്ന ചലുക്യരാജാവായ കർണ്ണൻ ജയകേശിയുടെ പുത്രിയെയാണു വിവാഹം ചെയ്തിരുന്നതു്. ഇപ്രകാരം അതിപ്രബലനായിത്തീർന്നിരുന്ന ജയകേശിയോടു സഖ്യം ചെയ്തതിനുശേഷം തുളുനാട്ടിനെ ഭരിച്ചിരുന്ന ആളുവരാജാവിനേയും വിക്രമാദിത്യൻ തൻെറ പക്ഷത്തിൽ കൊണ്ടുവരുകയും ചെയ്തു. ഇവക്കു പുറമെ, പിൽക്കാ

ലങ്ങളിൽ പ്രസിദ്ധരായിത്തീൻ ദേവഗിരി യാദവന്മാരുടെ ഒരു പൂർവ്വികനായ സ്യൂണചന്ദ്രനും വിക്രമാദിത്യന്റെ സഖിയായിത്തീൻ. സ്യൂണചന്ദ്രൻ കന്തളത്തിന്റെ വടക്കപടിഞ്ഞാറുള്ള സ്യൂണരാജ്യത്തെ ഭരിച്ചിരുന്ന മഹാമണ്ഡലേശ്വരനായിരുന്നു. പിൽക്കാലങ്ങളിൽ ഒരു യാദവമന്ത്രിയായിരുന്ന പ്രസിദ്ധനായ ഹേമാദ്രിയുടെ ചതുർവർഗ്ഗചിന്താമണിയിൽ നിന്നും താഴെ ഉദ്ധരിക്കുന്ന ശ്ലോകം ഇതിനു ലക്ഷ്യമാണ്.

"സമുദ്ധൃതോ യേന മഹാഭുജേന
ചിഷാം വിമർദാൽ പരമർദ്ദിദേവഃ
സംസ്ഥാപിചാലുക്യകലപ്രദീപഃ
കല്യാണരാജ്യേപി സ ഏവ യേന"

പരമർദ്ദിയെന്നതു് വിക്രമാദിത്യന്റെ ഒരു ബിരുദാണ്. ജയകേശിയോടും ആളുവരാജാവിനോടും വിക്രമാദിത്യൻ ചെയ്ത സഖ്യത്തെക്കുറിച്ചു ബിൽഹണൻ ഇപ്രകാരം പറയുന്നുണ്ടു്.

"കുന്നമേത്യജയകേശിപാർത്ഥിവഃ
പ്രാർത്ഥിതാധികമർപ്പ്യധനം
നിശ്ചലാമകൃതഹാസചന്ദ്രികാം
കൌങ്കണപ്രണയിനീമുഖേന്ദിഷു."

ഞ്ജുല്ലവേന്ദ്രമവദാതവിക്രമ
സ്സ്വക്രതചാപലമസാവവർദ്ധയത്
മീ പയത്യവിനയാഗ്രഭൂതികാ
കോപമപ്രണതിരേവതാദൃശം."

ഇപ്രകാരം കുന്തളരാജ്യത്തിന്റെ ദക്ഷിണഭാഗങ്ങളിലും ഉത്തരഭാഗങ്ങളിലുമുള്ള പ്രബലന്മാരായ സാമന്തന്മാരോടു സഖ്യംചെയ്തതിനശേഷം വിക്രമാദിത്യൻ തന്റെ കുലവൈരിയായ ചോളരാജാവിനോടു പൂർവ്വവൈരത്തെ വിസ്മരിച്ചു സഖ്യത്തിന നിശ്ചയിച്ചു. വിക്രമാദിത്യൻ ഒരു സൈന്യസഹിതം ചോളത്തിനെ ആക്രമിച്ചുവെന്നും, ഈ ആക്രമണത്തെ തടുക്കുവാൻ സാധിക്കാത്തതിനാൽ ചോളരാജാവു ഒരു ദൂതൻ മുഖേന വിക്രമാദിത്യനോടു സഖ്യത്തിന് അപേക്ഷിച്ചുവെന്നും, അതിന അദ്ദേഹം സമ്മതിച്ചുവെന്നും, അനന്തരം തുംഗഭദ്രയുടെ തീരത്തിൽവെച്ചു ചോളരാജാവും വിക്രമാദിത്യനും തമ്മിൽ ഒരു സമാഗമം നടന്നുവെന്നും, ഇതിന്റെ ഫലമായി വിക്രമാദിത്യൻ ചോളന്റെ പുത്രിയെ വിവാഹംചെയ്തു ആ രാജാവിന്റെ മിത്രമായിത്തീർന്നുവെന്നും ആണ് ബിൽഹണൻ ഈ സംഭവത്തെക്കുറിച്ചു വിവരിക്കുന്നതു്. അതിശയോക്തി കൂടാതെ പറയുന്നതായാൽ, തന്റെ ജ്യേഷ്ഠനെ ക

ന്തള സിംഹാസനത്തിൽനിന്നും നിഷ്കാസനം ചെയ്യുന്നതിനായി വിക്രമാദിത്യൻ ചോളരാജാവായ വീരരാജേന്ദ്രനോടു സഖ്യംചെയ്തു അദ്ദേഹത്തിൻെറ പുത്രിയെ തൻെറ കളത്രമാക്കിത്തീർത്തുവെന്നു ഇതിനാൽ ബിൽഹണൻ സൂചിപ്പിക്കുന്നു. ജയകേശിയുടെ ശാസനങ്ങളിൽ അദ്ദേഹം ചലുക്യരാജാവിനെ കുന്തളരാജ്യത്തിൽ സ്ഥാപിച്ചുവെന്നും ചലുക്യരാജാവിനേയും ചോളരാജാവിനേയും അദ്ദേഹം മിത്രങ്ങളാക്കിത്തീർത്തുവെന്നും പറയപ്പെട്ടുകാണുന്നതിനാൽ വീരരാജേന്ദ്രനുമായുള്ള ഇടപാടുകൾ ജയകേശിമുഖേനയാണു വിക്രമാദിത്യൻ നടത്തിയതെന്നു നമുക്കു അനുമാനിക്കുകയും ചെയ്യാം.

നിർഭാഗ്യവശാൽ ചോളരാജാവുമായുണ്ടായ ഈ സഖ്യം വിക്രമാദിത്യനു പ്രയോജനകരമായിത്തീർന്നില്ല. ഈ സഖ്യത്തിനുശേഷം കുറേമാസങ്ങൾ കഴിഞ്ഞയുടനെ വിക്രമാദിത്യൻെറ ശ്വശുരൻ മരിക്കുകയും ചോളരാജ്യത്തിൽ അന്തഃച്ഛിദ്രങ്ങൾ ആരംഭിക്കുകയുംചെയ്തു. വീരരാജേന്ദ്രൻെറ പുത്രനായ അധിരാജേന്ദ്രനും വീരരാജേന്ദ്രൻെറ ജ്യേഷ്ഠനായ രാജേന്ദ്രൻെറ ജാമാതാവായ കുലോത്തുംഗനും ചോളസിംഹാസനം കൈക്കലാക്കുവാനായി പ്രയത്നിച്ചു തുടങ്ങി. വീരരാജേന്ദ്രൻേറയും രാജേന്ദ്രൻെറയും പിതാവായ രാജേന്ദ്രചോളൻ ഒന്നാമൻെറ സഹോദരി, അമ്മങ്കി,

വേംഗിരാജ്യത്തിനെ ഭരിച്ചിരുന്ന പൂർവ്വചലുക്യരാജാവായ രാജരാജനരേന്ദ്രനെ വിവാഹം ചെയ്തിരുന്നു. ഈ വിവാഹത്തിൽനിന്നും ജനിച്ച പുത്രനാണ് കുലോത്തുംഗൻ. കുലോത്തുംഗൻ രാജേന്ദ്രൻെറ പുത്രിയായ മധുരാന്തകിയെ വിവാഹംചെയ്തു. ഇപ്രകാരം രണ്ടുവിധത്തിൽ ചോളരാജവംശത്തിനോടു ബന്ധുത്വമുള്ള കുലോത്തുംഗനായിരുന്നു വിക്രമാദിത്യൻെറ സ്യാലനായ അധിരാജേന്ദ്രനിൽനിന്ന് ചോളരാജ്യം കൈവശത്താക്കുവാൻ ശ്രമിച്ചിരുന്നത്. ഈ വിവരം അറിഞ്ഞയുടനെ വിക്രമാദിത്യൻ ചോളത്തിനെ ആക്രമിച്ച് തൻെറ സ്യാലനായ അധിരാജേന്ദ്രനെ ചോളരാജധാനികളായ കാഞ്ചീപുരത്തിലും ഗംഗകൊണ്ടചോളപുരത്തിലും രാജാവായി വാഴിച്ചു. എ. ഡി. ൧൦൭൦-ൽ നടന്ന ഈ സംഭവങ്ങളെ ബിൽഹണൻ ഇപ്രകാരം വർണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നു.

"ദ്രവിഡവിഷയരാജ്യവിപ്ലവന
ശ്രവണപഥാതിഥിനാഥതഃ സഖേദഃ
അളിജനവതി ചോളരാജപുത്രേ
ശ്രിയമഭിഷേക്തുമമംസ്ത സമുച്ചചാല.
കരടിശതവികീർണ്ണകർണ്ണതാല
വ്യജനസമീരണ ശീതളീകൃതാനി

അഥധരണിഭുജാം പിബന്ത്യസൂംസി
ക്ഷിതിപതിരാദിപുരീമവാപകാഞ്ചീം.

....

കതിചിദപിദിനാനിതത്രനീത്വാ
പരിസരഭൂമിഷുഭൂരിവിഭ്രമാസൈഃ
ചരണതലനിവിഷ്ടദൃഷ്ടവക്ത്രഃ
പുരമവലോകയതിസ്മ ഗംഗകണ്ഡം."

ഇപ്രകാരം അധിരാജേന്ദ്രനെ ചോളരാജധാനികളിൽ വാഴിച്ചതിനശേഷം വിക്രമാദിത്യൻ തുംഗഭദ്രാതീരങ്ങളിലേക്ക തിരിച്ചുപോന്നു. രണ്ടുവർഷം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ ചോളരാജ്യത്തിൽ ഉണ്ടായ ഒരു ജനക്ഷോഭം നിമിത്തം അധിരാജേന്ദ്രൻ ഹതനായിത്തീരുകയും കുലോത്തുംഗൻ വേംഗിയുടേയും ചോളത്തിൻെറയും നാഥനായിത്തീരുകയും ചെയ്തു. ഈ വിവരം അറിഞ്ഞയുടനെ വിക്രമാദിത്യൻ ചോളരാജ്യത്തിനെ കുലോത്തുംഗനിൽനിന്നും കൈക്കലാക്കുവാൻ നിശ്ചയിച്ചു. അധിരാജേന്ദ്രൻെറ സഹോദരിയായ തൻെറ ഭാര്യക്കാണല്ലോ ചോളസിംഹാസനത്തിന്ന അവകാശമുള്ളതു്. കുലോത്തുംഗനും പെൺവഴിയിൽ കൂടിയല്ലേ ചോളരാജ്യത്തിന്ന അവകാശിയായിത്തീൎന്നിട്ടുള്ളതു്? ചോളരാജ്യത്തിനെ കീഴടക്കിയശേഷം തനിക്കു് അതിൽനി

ന്ന് ലഭിക്കുന്ന പ്രാബല്യത്തോടുകൂടി കുന്തളത്തിനെ നിഷ്പ്രയാസം കൈക്കലാക്കാമല്ലോ. ഈ ചിന്തകളോടുകൂടി വിക്രമാദിത്യൻ അനന്തരം ചോളത്തിനെ പിടിച്ചടക്കുവാൻ വേണ്ട സന്നാഹങ്ങൾ കൂട്ടിത്തുടങ്ങി.

വിക്രമാദിത്യന്റെ ഈ വിശാലമായ സങ്കല്പങ്ങളെ അറിഞ്ഞയുടനെ സോമേശ്വരൻ കുലോത്തുംഗനുമായി സഖ്യം ചെയ്തു. സോമേശ്വരൻ തന്റെ കുലവൈരിയായ ചോളരോടു ചെയ്ത സഖ്യത്തെ ബിൽഹണൻ പ്രകൃതിവിരോധമാണെന്നു അപവദിക്കുന്നു. എന്നാൽ വിക്രമാദിത്യൻ വീരരാജേന്ദ്രചോളനോടുകൂടി ചെയ്ത സഖ്യത്തെ ബിൽഹണൻ ഈ അവസരത്തിൽ സ്മരിക്കുന്നില്ല. കാൎയ്യസാദ്ധ്യത്തിനായി പരമ്പരയായുള്ള കുലവൈരം വിസ്മരിച്ചു പ്രവൎത്തിക്കുവാൻ സോമേശ്വരനും വിക്രമാദിത്യനും ഒരുപോലെ തയ്യാറുണ്ടായിരുന്നു താനും.

അനന്തരം വിക്രമാദിത്യൻ സൈന്യസമേതം കുലോത്തുംഗനോടു യുദ്ധം ചെയ്യുന്നതിനായി പുറപ്പെട്ടു. അപ്പോൾ സോമേശ്വരൻ തന്റെ സൈന്യത്തോടുകൂടി വിക്രമാദിത്യനെ പിന്തുടൎന്നു. കുലോത്തുംഗന്റെ പാളയസ്ഥലത്തിനു സമീപം വിക്രമാദിത്യൻ എത്തി

യപ്പോൾ സോമേശ്വരനും അതിനസമീപം വന്നുചേ ൻ. ജ്യേഷ്ഠനോട് യുദ്ധംചെയ്യുവാൻ വിക്രമാദിത്യന് വൈമനസ്യം തോന്നിയെന്നും, അതിനാൽ സോമേശ്വരനുമായി സമാധാനപ്പെടുവാൻ വിക്രമാദിത്യൻ ജ്യേഷ്ഠന്റെ പാളയത്തിലേക്കു ദൂതന്മാരെ അയച്ചുവെന്നും, സോമേശ്വരൻ അനുജന്റെ സന്ധിയത്നങ്ങൾക്കു പുറമേ ആനുകൂല്യം പ്രദർശിപ്പിച്ചുവെങ്കിലും സൌകര്യമുള്ളപ്പോൾ അനുജനെ ചതിക്കുവാൻ നിശ്ചയിച്ചിരുന്നുവെന്നും, ഈ വിവരം അറിഞ്ഞതിനുശേഷവും വിക്രമാദിത്യൻ ജ്യേഷ്ഠനോടു പോർ ചെയ്യുവാൻ വിമുഖനായിരുന്നുവെന്നും ബിൽഹണൻ പറയുന്നു. ഈ ധർമ്മസങ്കടത്തിൽ താൻ എന്താണ് പ്രവർത്തിക്കേണ്ടതെന്നു വിചാരിച്ച് വിഷാദപൂർവ്വം വിക്രമാദിത്യൻ നിദ്ര ചെയ്യുമ്പോൾ ശിവൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുമ്പിൽ പ്രത്യക്ഷമായി ഇപ്രകാരം അദ്ദേഹത്തിനോടു പറഞ്ഞു.

"ത്വമിഹമഹതിവത്സ ദേവകാര്യേ
നനുഗുണവാനവതാരിതോ മയൈവ
തരളയതിമുധാവികല്പദോളാ
കിമിതിമനസ്തവശുദ്ധധൈര്യധാമ്നഃ
സപദിനശ്രുമേസ്തിമോഹഹേതോ
സ്തിലപരിമാണമപിത്വദഗ്രജസ്യ

ഇഹാഹിവിഹിതഭൂരിദുഷ്കൃതാനാം
വിഗളതിപുണ്യചയഃ പുരാതനോപി.

ദേവഭുവനമഹോത്സവേതദത്ര
പ്രഗുണധനുഃ പരിപന്ഥിനാം പ്രമാഥേ
സ്മരസി ന കിമിതി സ്ഥിതിസ്ത്വവൈഷാ
നനുഭുവിധമ്മവിരോധിനാംവധായ "

ഈ സ്വപ്നം കണ്ടതിനു പിറേറദിവസം ശിവൻെറ ശാസനയെ ശിരസാവഹിച്ചു് വിക്രമാദിത്യൻ ശത്രുക്കളോട്ട് യുദ്ധംചെയ്തു. ഈ യുദ്ധക്കളത്തിൽ നിന്ന് കലോത്തുംഗൻ തോററു് ഓടിപ്പോകുകയും വിക്രമാദിത്യന് സോമേശ്വരനെ തടവുകാരനായി ലഭിക്കുകയും ചെയ്തുവെന്നു ബിൽഹണൻ പറയുന്നു. എന്നാൽ ചോളരാജ്യം കൈക്കലാക്കുവാനുള്ള വിക്രമാദിത്യൻെറ ശ്രമങ്ങൾ ഇതോടുകൂടി വിഫലമായിയാണു് പരിണമിച്ചതു്. ഈ യുദ്ധത്തിനുശേഷം വിക്രമാദിത്യൻ ബന്ധനസ്ഥനായ തൻെറ ജ്യേഷ്ഠനോടുകൂടി തുംഗഭദ്രാതീരത്തിലേക്കു പോയി. അവിടെ എത്തിയതിനുശേഷം സോമേശ്വരനെ കുന്തളരാജാവാക്കുവാൻ വിക്രമാദിത്യൻ നിശ്ചയിച്ചിരുന്നുവെന്നും എന്നാൽ ശിവൻ കോപാന്ധനായി അദ്ദേഹത്തിനോട്ടു് പിന്നെയും രാജ്യം കൈക്കലാക്കുവാൻ ആജ്ഞാപിച്ചുവെന്നും

ഇതിനാൽ വൈമനസ്യത്തോടുകൂടി വിക്രമാദിത്യൻ കന്തള സിംഹാസനത്തിൽ ആരോഹണം ചെയ്തുവെന്നും ബിൽഹണൻ പറയുന്നുണ്ടു്.

"വിതരിതുമിദഗ്രജസ്യസർവ്വം,
പുനരപജാതമതിഃ സരാജപുത്രഃ
തുഹിനകിരണഖണ്ഡമണ്ഡനേന
സ്ഫുരദശനീരഗിരാന്യഷേധി."

ജ്യേഷ്ഠനെ യുദ്ധത്തിൽവെച്ചു് കാരാഗൃഹത്തിൽ പാർപ്പിച്ചതിനുശേഷം സിംഹാസനം കൈക്കലാക്കിയ വിക്രമാദിത്യന്റെ ഈ പ്രവൃത്തികൾക്ക് സമാധാനം പറയുവാനായാണു് ബിൽഹണൻ ശിവനെ രണ്ടു പ്രാവശ്യം തന്റെ ചരിത്രത്തിൽ വലിച്ചുകൊണ്ടുവന്നതെന്നു് പ്രത്യേകം പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ.

ഈ യുദ്ധം നടന്നതു് എ. ഡി. ൧൦൭൦-ൽ ആയിരുന്നു. അനന്തരം വിക്രമാദിത്യൻ തുംഗഭദ്രായുടെ തീരത്തിൽ വെച്ചുതന്നെ ത്രിഭുവനമല്ലൻ, കലിവിക്രമൻ, പെമ്മാടി ഇത്യാദി ബിരുദുകളോടുകൂടി കന്തള സിംഹാസനത്തിൽ ആരോഹണംചെയ്തു. സോമേശ്വരനെക്കുറിച്ചു് ഇതിനുശേഷം നമുക്കു ഒരു അറിവും ലഭിച്ചിട്ടില്ലാത്തതിനാൽ ആ നിർഭാഗ്യവാനായ രാജാവു് കാലവിളംബമെന്യെ കാരാഗൃഹത്തിൽകിടന്നു മരിച്ചുവെന്നു് നമുക്കു വിചാരിക്കുകയും ചെയ്യാം.

———(൦)———

അദ്ധ്യായം ൧.

വിക്രമാദിത്യന്റെ രാജ്യഭരണം.

ഭാരതവർഷത്തിന് അലങ്കാരമായിത്തീർന്നിരുന്ന ചില പ്രസിദ്ധ നൃപവരന്മാർ തങ്ങളുടെ സ്മരണയെ നിലനിർത്തുന്നതിനായി തങ്ങളുടെ രാജ്യാഭിഷേകം മുതൽക്കോ, പ്രസിദ്ധ വിജയങ്ങൾ മുതല്ക്കോ പുതിയകാലം ഏർപ്പെടുത്തുന്ന പതിവുണ്ടായിരുന്നു. പ്രാചീനകാലങ്ങളിൽ ഇൻഡ്യയുടെ വടക്കുപടിഞ്ഞാറുഭാഗങ്ങളെ ഭരിച്ചിരുന്ന ഒരു പ്രബലനായ ശകരാജാവിന്റെ രാജ്യാഭിഷേകവർഷമായ എ. ഡി ൭൮-ൽ തുടങ്ങുന്ന ശക കാലം ഇതിനു ഒരു ഉദാഹരണമാണ്. ഇതുപോലെ, ഗുപ്തകാലം, ഹർഷകാലം മുതലായ കാലങ്ങൾ പ്രാചീനഭാരതത്തിൽ നടപ്പുണ്ടായിരുന്നു. ഈ പതിവു് അനുസരിച്ചു് വിക്രമാദിത്യനും തന്റെ രാജ്യാഭിഷേക വർഷമായ എ. ഡി. ൧൦൭൬-ൽ തുടങ്ങുന്ന ചലൂക്യവിക്രമവർഷം ഏർപ്പെടുത്തി. ബീ. സി. ൫൭-ൽ തുടങ്ങുന്നതും ഉത്തരഇൻഡ്യയിൽ പ്രചാരമുണ്ടായിരുന്നതുമായ മാളവവിക്രമ വർഷത്തിൽനിന്നു് വ്യത്യസ്തപ്പെടുത്തുവാനാണ് ഇതിനു അദ്ദേഹം ചലൂ

കൃവിക്രമവർഷം എന്ന സംജ്ഞ നൽകിയതു്. ഇതു തുടങ്ങുന്ന ബാർഹസ്പത്യ സംവത്സരം നളസംവത്സരമാണ്. ഇതിനെ വീര വിക്രമകാലമെന്നും, വിക്രമ കാലമെന്നും, വിക്രമവർഷമെന്നും വിളിച്ചു വരാറുണ്ടത്രേ.

വിക്രമാദിത്യന്റെ സിംഹാസനാരോഹണാനന്തരം അദ്ദേഹം ദിഗ്ഗജങ്ങൾ മാത്രം ശേഷിക്കുന്നതക്കവണ്ണം ലോകം ആസകലം കീഴടക്കിയെന്നു് ബിൽഹണൻ വർണ്ണിക്കുന്നു.

"സ സർവ്വമാവർജ്ജ്യ രിപുപ്രമാഥീ
മനോരഥാനാമഥ പൂരണേന
പരിഭ്രമന്ന്യൂനകതൂഹലേന
ദിഗ്ദന്തിശേഷാഃ കകുഭശ്ചകാര"

തന്റെ സാമ്രാജ്യത്തിലുള്ള സകല സാമന്തന്മാരേയും അദ്ദേഹം കീഴടക്കി ഏകഛത്രാധിപതിയായി വാണുവെന്നേ ഇതിൽ ബിൽഹണൻ നിർദ്ദേശിക്കുന്നുള്ളു. രാജാവായതിനുശേഷം വിക്രമാദിത്യൻ പല രാജാക്കന്മാരോടും സാമന്തന്മാരോടും യുദ്ധംചെയ്തു. വിക്രമാദിത്യന്റെ ശത്രുക്കളിൽ പ്രധാനികൾ കുലോത്തുംഗ ചോളനും, ഗുജറാത്തിലെ ചലുക്യരാജാക്കന്മാരും, കലിംഗരാജാവും, ചോരസമുദ്രത്തിലെ ബിട്ടിദേ

വന്നും ഗോവയിലെ ജയകേശിയുമായിരുന്നു. ഇവരോടുള്ള യുദ്ധങ്ങളിൽ വിക്രമാദിത്യന് സാധാരണയായി വിജയം നേടുവാൻ സാധിക്കുകയും ചെയ്തു.

വിക്രമാദിത്യന്റെ ചോളയുദ്ധങ്ങളെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭരണത്തിന്റെ ആദ്യകാലങ്ങളിൽ ഉണ്ടായ യുദ്ധമെന്നും, മദ്ധ്യകാലങ്ങളിൽ ഉണ്ടായ യുദ്ധമെന്നും, അന്ത്യകാലങ്ങളിൽ ഉണ്ടായ യുദ്ധമെന്നും, മൂന്നായി നമുക്കു വിഭജിക്കാം. ആദ്യകാലങ്ങളിലെ ചോളയുദ്ധങ്ങൾ എ. ഡി. ൧൦൭൬-നും ൧൦൮൨-നും മദ്ധ്യേയാണ് നടന്നതു്. ഈ ആദ്യത്തെ യുദ്ധങ്ങളോടുകൂടി ബിൽഹണന്റെ മഹാകാവ്യം അവസാനിക്കുന്നു. ഇവയെക്കുറിച്ചു് ബിൽഹണൻ പതിവുപോലെ ഇപ്രകാരം അതിശയോക്തിപൂർവ്വം പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

"ഗതേ സമാപ്തിം നരനാഥചക്രേ
നിചോളകാരാസിതചാപദണ്ഡഃ
നിർവാപ്യ ചോളസ്യ പുനഃ പ്രതാപം
ക്രമേണകല്യാണ മസൌ വിവേശ."
"വിപക്ഷ ദുർഭിക്ഷകദർത്ഥിതാശ്ചിരം
സശൌര്യകണ്ഡൂലഭുജഃ ക്ഷിതേഃ പതിഃ
നിശമ്യ ചോളം ബലഗർവ്വിതം പുനർ
ജഗാമകാഞ്ചീം സമനീകതൃഷ്ണയാ.

....

ആരോഹകാൻകരിഷുവാജിഷുചാശ്വവാരാൻ
പ്രോതാൻ പദാതിനിവഹാംശ്ചവിധായഭ്രമൗ
നാമാങ്കിതൈരിഷുഭിരേഷചുലുക്യവീര
ശ്ചോളസ്യ കീലിതമശേഷബലംവ്യധത്ത.
ബ്രൂമഃ കിമന്യദയമുത്സഹതേസ്മയത്ര
പശ്ചേവതത്രഗതിരാവിരഭൂന്നൃപാണാം
കാരാഗൃഹേ പതനമാശ്വപലായനംവാ
ചോളോപി ശീഘ്രമപസാരമതശ്ചകാര.
അഥശിഥിലിതചോളശ്ചോളലക്ഷ്മീംഗൃഹീ
ത്വാ
കൃതവിവിധവിനോദസ്തത്രകാഞ്ചീനഗര്യ്യാം
നിജനഗരമഗച്ഛത് സാന്ദ്രമാതംഗസേനാ
മദരിതദിഗന്തഃ കുന്തളക്ഷ്മാഭുജംഗഃ"

വിക്രമാദിത്യന്റെ ചോളശത്രുവായ കുലോത്തുംഗന്റെ ശാസനങ്ങളിൽ ഈ ആദ്യയുദ്ധങ്ങളെപ്പററി ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞുകാണുന്നു.

"വില്ലെതിർകോടാവിക്കിലൻകല്ലതർ
നങ്കിലിതൊടങ്കിമണലൂർനട്ടുവിൻ
തുങ്കപത്തിരൈ പുകത്തുരത്തി ..."

ഇതിൽ വിക്കിലൻ എന്നുപറഞ്ഞിരിക്കുന്നതു വിക്രമാദിത്യനെ ഉദ്ദേശിച്ചാണ്. തുംഗഭദ്രാനദി ചോളത്തിന്റെ

യും കുന്തളത്തിന്റെയും ഒരു അതൃത്തിയായിരുന്നു. ഈ രണ്ടു വർണ്ണനകളിൽനിന്നും വിക്രമാദിത്യൻ ചോളത്തിനെ ആക്രമിച്ചു കാഞ്ചിവരെ ചെന്നുവെന്നും എന്നാൽ ഒടുവിൽ കുലോത്തുംഗൻ അദ്ദേഹത്തിനെ ചില യുദ്ധങ്ങളിൽ തോൽപിച്ചു് കുന്തളരാജ്യത്തിലേക്കു് പലായനം ചെയ്യിച്ചുവെന്നും നമുക്കു് അനുമാനിക്കാം.

വിക്രമാദിത്യന്റെ മദ്ധ്യകാലങ്ങളിലെ ചോളയുദ്ധങ്ങൾ എ. ഡി. ൧൦൮൨-നും എ. ഡി. ൧൧൦൦ മദ്ധ്യേ നടന്നിരിക്കണം. ഇതിനെക്കുറിച്ചു് നമുക്കു അധികം വിവരങ്ങൾ ലഭിച്ചിട്ടില്ല. എന്നാൽ ൧൦൮൩-ലും ൧൦൮൮-ലും ഉള്ള വിക്രമാദിത്യന്റെ ശാസനങ്ങൾ കുലോത്തുംഗൻ ഭരിച്ചിരുന്ന വേംഗിരാജ്യത്തിന്റെ ഒരു ഭാഗമായ ഗോദാവരി ജില്ലയിൽ കാണപ്പെടുന്നതിനാൽ, വിക്രമാദിത്യൻ ഇക്കാലങ്ങളിൽ വേംഗിയുടെ ഏതാനും ഭാഗങ്ങളെ പിടിച്ചടക്കിയെന്നു് നമുക്കു് അനുമാനിക്കാം. എന്നാൽ ഈ ഭാഗങ്ങളെ കുലോത്തുംഗൻ കാലവിളംബമെന്യേ വിക്രമാദിത്യന്റെ കൈവശത്തുനിന്നു വീണ്ടെടുക്കുകയും ചെയ്തു.

വിക്രമാദിത്യന്റെ അന്ത്യകാലങ്ങളിലെ ചോളയുദ്ധം എ. ഡി. ൧൧൧൫-നും ൧൧൨൦-നു മദ്ധ്യേ ഉണ്ടായി. ഇതിനിടയ്ക്കു് അതായതു് എ. ഡി.

൧൧൧൮-ൽ കുലോത്തുംഗൻ കാലധൎമ്മം ചെയ്തു. ഈ യുദ്ധങ്ങളുടെ ഫലമായി വിക്രമാദിത്യന് വേംഗിരാജ്യം ആസകലം സ്വാധീനപ്പെടുത്തുവാൻ സാധിച്ചു. ഇതിനാൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ സാമ്രാജ്യം പൂർവസമുദ്രപൎയ്യന്തം വ്യാപിക്കുകയും ചെയ്തു. വിക്രമാദിത്യന്റെ മരണത്തിനുശേഷം മാത്രമേ കുലോത്തുംഗന്റെ പുത്രനും പിൻഗാമിയുമായ വിക്രമചോളന് വേംഗിയെ ചലുക്യരുടെ കൈയ്യിൽനിന്ന് വീണ്ടെടുക്കുവാൻ കഴിഞ്ഞിരുന്നുള്ളു.

വിക്രമാദിത്യന്റെ ഒരു പ്രസിദ്ധ സാമന്തനായ ആചുഗി എന്ന സിന്ദമഹാമണ്ഡലേശ്വരൻ കലിംഗരാജാവിനോട്ട് യുദ്ധംചെയ്തതായി ശാസനങ്ങൾ തെളിയിക്കുന്നു. ഇക്കാലങ്ങളിൽ കലിംഗരാജ്യത്തിനെ ഭരിച്ചിരുന്നത് അനന്തവൎമ്മൻ ചോഡഗംഗൻ എന്ന പ്രസിദ്ധ രാജാവായിരുന്നു. ഇദ്ദേഹം ൧൦൭൬-നു സമീപകാലങ്ങളിൽ സിംഹാസനാരോഹണം ചെയ്തു. ഉടനെതന്നെ അദ്ദേഹം തന്റെ രാജ്യത്തിന്റെ ഉത്തരഭാഗത്തിനു സമീപമുള്ള ദേശങ്ങളെ ആക്രമിച്ചു കീഴടക്കി. ൧൦൯൬-ൽ കുലോത്തുംഗചോളൻ കലിംഗത്തെ ആക്രമിച്ച് അനന്തവൎമ്മനെ തോൽപിച്ച് അദ്ദേഹത്തിനെ തന്റെ മിത്രമാക്കിത്തീർത്തു. ഈ സംഭവത്തിനു മുമ്പിൽ വിക്രമാദിത്യനും അനന്ത

വർമ്മനും മിത്രങ്ങളായിരുന്നുവെന്നു നമുക്കു അനുമാനിക്കാം. കുലോത്തുംഗനോടുള്ള സഖ്യംഹേതുവാൽ വിക്രമാദിത്യനും അനന്തവർമ്മനും തമ്മിലുള്ള മൈത്രി അവസാനിച്ചു. അനന്തരം എ. ഡി. ൧൧൧൧-ൽ ഉത്തരകലിംഗത്തിൽ അനന്തവർമ്മന്റെ അധികാരം നാമാവശേഷമായിത്തീൎന്നു. ഇതിന്ന് ഒരു പ്രധാനകാരണം വിക്രമാദിത്യനാണെന്നു് നമുക്കു വിശ്വസിക്കാം. ഈ ആണ്ടിൽ തന്നെ കുലോത്തുംഗൻ തന്റെ മിത്രമായ അനന്തവർമ്മനെ സഹായിക്കുന്നതിനായി കലിംഗത്തെ രണ്ടാമതും ആക്രമിച്ചു. ഈ ആക്രമണത്തെക്കുറിച്ചാണ് ജയംകൊണ്ടാൻ എന്ന തമിഴ് കവി കലിങ്കത്തുപ്പരണിയെന്ന കാവ്യം രചിച്ചിരിക്കുന്നതു്. ഈ സംഗതികളിൽനിന്നും വിക്രമാദിത്യന്റെ കലിംഗയുദ്ധം എ. ഡി. ൧൦൮൩ നും ൧൧൧൦ നും മദ്ധ്യേ നടന്നിരിക്കണമെന്നു നമുക്കു വിചാരിക്കാം.

വിക്രമാദിത്യൻ രാജാവായതിനുശേഷം ബങ്കാളിനെ ഭരിച്ചിരുന്ന പാലവംശജന്മാരായ രാജാക്കന്മാരോടു യുദ്ധം ചെയ്തതായി നമുക്കു അറിവുണ്ടു്. ഈ യുദ്ധം അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭരണത്തിന്റെ പ്രാരംഭകാലങ്ങളിൽ ആയിരുന്നു. ചേദിരാജനായ കർണ്ണദേവനെ തോൽപിച്ചവനും നമ്മുടെ കഥാനായകന്റെ ഔവ്വ

നകാലങ്ങളിൽ അദ്ദേഹത്തിനോടു യുദ്ധം ചെയ്തുവന്നമായ വിഗ്രഹപാലൻ മൂന്നാമന്റെ മരണശേഷം അദ്ദേഹത്തിന്റെ മൂത്തപുത്രനായ മഹീപാലൻ രണ്ടാമൻ വംഗരാജ്യത്തെ ഭരിച്ചു. മഹീപാലൻ തന്റെ അനുജന്മാരായ ശൂരപാലനേയും, സന്ധ്യാകരനന്ദിയുടെ രാമചരിത മഹാകാവ്യത്തിന്റെ നായകനായ രാമപാലനേയും കാരാഗൃഹത്തിൽ പാർപ്പിക്കുകയും, പ്രജകളെ ക്രൂരമായ വിധത്തിൽ ഉപദ്രവിക്കുകയും ചെയ്തു. ഇതിനാൽ കൈവർത്തവംശജനായ ദിവ്യാകൻ എന്ന പ്രഭുവിന്റെ കീഴിൽ ഒരു ജനപ്രക്ഷോഭം വംഗരാജ്യത്തിൽ ഉണ്ടായി. ഈ ലഹളയിൽ മഹീപാലനെ ദിവ്യോകൻ വധിക്കുകയും വംഗരാജ്യത്തെ അദ്ദേഹം കൈവശപ്പെടുത്തുകയും ചെയ്തു. ഈ സമയത്തിൽ രാമപാലൻ കാരാഗൃഹത്തിൽനിന്നു രക്ഷപ്പെട്ട് ഇൻഡ്യയുടെ പല ഭാഗങ്ങളിലും സഞ്ചരിച്ചു തന്റെ രാജ്യത്തെ കൈവർത്തരാജാവിൽനിന്നു സ്വാധീനപ്പെടുത്തുന്നതിന് പല രാജാക്കന്മാരോടും സഹായം അപേക്ഷിച്ചു. ഒടുവിൽ അദ്ദേഹത്തിനു വംഗരാജ്യത്തെ വീണ്ടെടുക്കുവാൻ സാധിക്കയുംചെയ്തു. ഈ സംഭവങ്ങൾ എ. ഡി. ൧൦൮൦-നു സമീപകാലത്തിലാണ് നടന്നതു്. ഈ അന്തച്ഛിദ്രങ്ങൾ നടന്നുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോളാണ് വിക്രമാദിത്യൻ പാല രാജാക്കന്മാരുടെ രാജ്യത്തെ ആ

ക്രമിച്ചു്. ഈ യുദ്ധത്തിൽനിന്നും അദ്ദേഹത്തിൻെറ പ്രസിദ്ധി ഉത്തരഇൻഡ്യാ ആസകലം പരന്നു. ഇതല്ലാതെ ഇതിൽനിന്നു് വിക്രമാദിത്യന രാജ്യലാഭമൊന്നും ഉണ്ടായില്ല താനും.

എ. ഡി. ൧൦൭൮-നും ൧൦൯൮-നും മദ്ധ്യേ വിക്രമാദിത്യൻ ഗുജററ്റിനെ ഭരിച്ചിരുന്ന ചലുക്യരാജാക്കന്മാരായ കർണ്ണനോടും ജയസിംഹനോടും യുദ്ധംചെയ്തു. അണഹിൽവാഡപട്ടണത്തിൽ നിന്നും ഗുജററ്റിനെ ഭരിച്ചിരുന്ന ഇവർ അക്കാലത്തെ അതിപ്രബലന്മാരായ രാജാക്കന്മാരാണ്. ഇവരിൽ ജയസിംഹദേവൻ ജയസിംഹദേവസൂരിയുടെ മഹാകാവ്യമായ കുമരപാലചരിതത്തിൻെറ നായകൻെറ പിതാവും അവന്തിയേയും ബർബരകത്തിനേയും കീഴടക്കിയ ഒരു പ്രസിദ്ധയോദ്ധാവുമായിരുന്നു. കർണ്ണൻെറ അന്ത്യകാലങ്ങളിലും ജയസിംഹൻെറ ആദ്യകാലങ്ങളിലുമാണ് വിക്രമാദിത്യൻ ഈ ഗുർജ്ജരദേശാധിപന്മാരോടു യുദ്ധം ചെയ്തതു്. ഈ യുദ്ധത്തിനു സമീപിച്ചുതന്നെ ആയിരിക്കണം വിക്രമാദിത്യൻ രാജസ്ഥാനത്തെ ഉദയപുരത്തിനു സമീപമുള്ള ഒരു രാജാവിനേയും മാലവരാജാവിനേയും വെന്നതും.

ഈ രാജാക്കന്മാരോടു യുദ്ധം ചെയ്യുന്നതിനിടയ്ക്കു വിക്രമാദിത്യനു് തൻെറ പ്രബലന്മാരായ ചില

സാമന്തന്മാരേയും അമർച്ചവരുത്തേണ്ടതായി വന്നു. ഇവരിൽ പ്രധാനികൾ ഗോവാനഗരത്തിലെ ജയകേശി കദംബനും, ചോരസമുദ്രത്തിലെ വിഷ്ണുവർദ്ധനൻ അഥവാ ബിട്ടിദേവഹൊയ്സലനും, കൊൾഹാപുരത്തിലെ ഭോജശിലാഹാരനുമായിരുന്നു ഈ യുദ്ധങ്ങളിൽ വിക്രമാദിത്യനെ സഹായിച്ചതു്. സിന്ദവംശജനായ ആചുഗി എന്ന സാമന്തനാണു താനും.

പ്രാചീനകാലങ്ങളിൽ അത്യന്തം പ്രാബല്യത്തോടുകൂടി തുളുനാട്ടിന്റെ ഉത്തരദേശമായ വനവാസിയെ കദംബരാജാക്കന്മാർ ഭരിച്ചിരുന്നു. ഈ വംശത്തിൽ ജനിച്ചവനും, വിക്രമാദിത്യന്നു കുന്തളസിംഹാസനം ലഭിക്കുവാൻ അദ്ദേഹത്തിനെ സഹായിച്ച ജയകേശിയുടെ പൌത്രനും, ഗോവാനഗരത്തിൽനിന്നും പലാശിഗനഗരത്തിൽനിന്നും അവയ്ക്കു സമീപമുള്ള നാടുകളെ പാരമ്പര്യേണ ഭരിച്ചിരുന്നവനുമായ ജയകേശിയാണ് വിക്രമാദിത്യന്റെ മേൽക്കോയ്മയെ ധിക്കരിക്കുവാൻ ഉദ്യമിച്ചതു്. ഈ വിവരം അറിഞ്ഞയുടനെ വിക്രമാദിത്യൻ തന്റെ വിശ്വസ്ഥസാമന്തനായ ആചുഗിയെ ജയകേശിയെ കീഴടക്കുവാനായി അയച്ചു. ആചുഗി ജയകേശിയെയും അദ്ദേഹത്തിനെ സഹായിച്ചിരുന്ന പാണ്ഡ്യരാജാവിനേയും തോല്പിക്കുക

യും ജയകേശിയുടെ രാജധാനിയായ ഗോവാനഗരത്തെ അഗ്നിക്കു ആഹാരമാക്കിത്തീർക്കുകയും ചെയ്തു ശക്തിമാനായ ജയകേശിയെ ഇപ്രകാരം ശിക്ഷിച്ചതിനു ശേഷം അദ്ദേഹത്തിനെ തന്റെ സ്ഥിരമിത്രമാക്കിത്തീർക്കുന്നതിനായി വിക്രമാദിത്യൻ തന്റെ പുത്രിയെ അദ്ദേഹത്തിനു വിവാഹംചെയ്തുകൊടുത്തു. ഈ സംഭവങ്ങൾ വിക്രമാദിത്യന്റെ ഭരണത്തിന്റെ മദ്ധ്യകാലങ്ങൾക്കുശേഷം നടന്നിരിക്കണം. ഇതിനുശേഷം വിക്രമാദിത്യന്റെ മരണംവരെ ജയകേശി അദ്ദേഹത്തിനെ ഭക്തിപുരസ്സരം സേവിച്ചു. എ. ഡി ൧൧൨൫-ൽ ജയകേശി വിക്രമാദിത്യന്റെ പ്രതിനിധിയായി കൊങ്കണവും, പലാശിഗയും ഹൈഗവിഷയവും ഭരിച്ചിരുന്നതായി ശാസനങ്ങൾ തെളിയിക്കയും ചെയ്യുന്നു.

ദക്ഷിണകൊങ്കണത്തെയും കോൾഹാപുരത്തിനെയും പാരമ്പര്യേണ ഭരിച്ചിരുന്നവരും, പ്രാചീനശിലാഹാരവംശജന്മായ ഭോജനും വിക്രമാദിത്യന്റെ അധികാരത്തെ ധിക്കരിക്കുവാൻ ശ്രമിച്ചു. എന്നാൽ ഭോജന്റെ ഉദ്യമവും നിഷ്ഫലമായി പരിണമിച്ചതേയുള്ളൂ. ആചുഗി തന്റെ സൈന്യത്തെ കൊങ്കണത്തിലേക്കു നയിച്ചു് ഭോജനെ നിഷ്പ്രയാസം കീഴടക്കി. പിൽകാലങ്ങളിൽ മൈസൂരും കന്തളത്തിന്റെ ദക്ഷി

ണഭാഗങ്ങളും അടങ്ങിയ ഒരു സാമ്രാജ്യം സ്ഥാപിച്ചു ഹൊയ്സാലയാദവനായ ബിട്ടിദേവൻ അല്ലെങ്കിൽ വിഷ്ണുവർദ്ധനനും വിക്രമാദിത്യൻെറ അന്ത്യകാലങ്ങളിൽ കുന്തളത്തിനെ ആക്രമിച്ചു. എന്നാൽ ഈ പ്രബലനായ സാമന്തനെയും ആധുഗിക്ക കീഴടക്കുവാൻ കഴിഞ്ഞു. അനന്തരം വിക്രമാദിത്യൻ ജീവിച്ചിരുന്ന കാലത്തോളം വിഷ്ണുവർദ്ധനൻ അദ്ദേഹത്തിൻെറ അധികാരത്തെ അംഗീകരിച്ചു് അടങ്ങി ഭരിക്കുകയും ചെയ്തു.

വിക്രമാദിത്യൻ കുന്തളാധിപനായിത്തീൎന്നതിനു ശേഷം അദ്ദേഹം തൻെറ അനുജനായ ജയസിംഹനെ വനവാസിമണ്ഡലത്തിലെ രാജപ്രതിനിധിയായി നിയമിച്ചു. എ. ഡി. ൧൦൮൧ വരെ ജയസിംഹൻ ജ്യേഷ്ഠൻെറ മേൽക്കോയ്മയെ സ്വീകരിച്ചു് അതിനെ ഭരിച്ചു . ഇതിനിടയിൽ അന്യ ചില വിഷയങ്ങളേയും വിക്രമാദിത്യൻ അനുജനു ഭരിക്കുവാൻ നൽകിയിരുന്നു. എന്നാൽ എ. ഡി. ൧൦൮൧-ൽ ജയസിംഹൻ രാജദ്രോഹത്തിനു തുനിഞ്ഞു. അദ്ദേഹം ജനങ്ങളെ ഹിംസിച്ചു് പണം ശേഖരിക്കുകയും, തൻെറ സൈന്യത്തെ വർദ്ധിപ്പിക്കുകയും, കാട്ടുജാതികളെ തൻെറ അധീനത്തിൽ വരുത്തുകയും, ചോളരാജാവിനോടു് സഖ്യം ചെയ്യുകയും, ജ്യേഷ്ഠൻെറ സൈന്യത്തെ വശീ

കരിക്കുവാൻ ഉദ്യമിക്കുകയും ചെയ്തുവെന്ന് ബിൽഹണ ൻ വർണ്ണിക്കുന്നു. ജയസിംഹൻ ജ്യേഷ്ഠനെ മാതൃക യായി സ്വീകരിച്ചായിരിക്കാം ഇപ്രകാരം ചെയ്തത്. അനുജനോടു യുദ്ധം ചെയ്യാതെയിരിക്കുവാനായി അദ്ദേ ഹം ജയസിംഹനെ ഗുണദോഷിച്ചുവെന്നു ബിൽഹണ ൻ പറയുന്നു. ഈ സന്ധി ഉദ്യമങ്ങൾക്കൊന്നും വശം വദനാകാതെ ജയസിംഹൻ തൻെറ പക്ഷത്തിൽ ചേ ന്ന ചില പ്രബലന്മാരായ സാമന്തന്മാരോടും ഒരു വ ലിയ സൈന്യത്തോടുംകൂടി കൃഷ്ണാനദിതീരങ്ങളിലേ ക്കു ചെന്നു. ഈ വിവരം അറിഞ്ഞയുടനെ നമ്മുടെ ക ഥാനായകൻ അനുജനെ ഗുണദോഷിക്കുവാനായി ഒ രു വലിയ സൈന്യത്തോടുകൂടി അവിടെ എത്തി. പി ന്നെയും വിക്രമാദിത്യൻ അനുജനോടു രഞ്ജിക്കുവാൻ പ്ര യത്നിച്ചുവെന്നു ബിൽഹണൻ പറയുന്നു. എന്നാൽ ഈ ഉദ്യമങ്ങളും നിഷ്ഫലമായി പരിണമിച്ചതേയു ള്ളു. അനന്തരം രണ്ടു സൈന്യങ്ങളും യുദ്ധം ചെയ്തുതുട ങ്ങി. യുദ്ധത്തിൻെറ പ്രാരംഭത്തിൽ ജയസിംഹനു ത ൻെറ വലിയ ഗജസൈന്യത്താൽ ജ്യേഷ്ഠൻെറ ഭടന്മാ രുടെ ഇടയിൽ പരിഭ്രമം ജനിപ്പിക്കുവാൻ സാധിച്ചു. ഉടനെ വിക്രമാദിത്യൻ ഏകനായി അതിശയനീയമായ ധൈര്യം പ്രകടിപ്പിച്ച് ശത്രുസൈന്യത്തെ ചെറുക്കുക യും, ഇതുകണ്ടു ധൈര്യപ്പെട്ട് അദ്ദേഹത്തിൻെറ സൈ ന്യം പിന്നെയും യുദ്ധംചെയ്യുകയും ചെയ്തു. ഒടുവിൽ വി

ക്രമാദിത്യനാണു് ജേതാവായിത്തീൎന്നതു്. വിക്രമാദിത്യൻ ഈ യുദ്ധത്തിൽ ചെയ്ത പരാക്രമങ്ങളെ ബിൽഹണൻ ഇപ്രകാരം വൎണ്ണിക്കുന്നു.

“അഭവദ്ബലമേതദന്തരേ സകലം കുന്തള ചക്രവൎത്തി
(നഃ
പ്രതിപക്ഷഗജപ്രധാവന ക്ഷുഭിതം ഭിക്ഷുവിലക്ഷമാ
സ്ഥിതം
നസകോപിമഹോദ്ധരഃകരീനതുരംഗോനപടുൎമ്മഹാഭടഃ
വിചചാരനയഃ പരാങ്മുഖഃ പ്രതിപക്ഷപ്രളയാനി
ലാഹതഃ
പുളകപ്രണയം കപോലയോരഥചാലുക്യനൃപഃ പ്രകാ
ശയൻ
ഉദതിഷ്ഠദപാരപൌരുഷഃ സപയമുട്ടാമമദേനദന്തിനാ.
ദലയൻരിപുകീൎത്തികന്ദളീഃരണലീലാസരസി മൃണാളി
കാം
കരിമേഘഘടാങ്കപാടയന്നതനോദത്ഭുത രാജഹംസ
താം
ക്ഷുതകുഞ്ജരകുംഭമൌക്തികൈഃ കീൎന്നിപതദ്ഭിൎമ്മുകളാ
നകാരിഭിഃ
രിപുവീരയശഃക്ഷമാരുഹാംസളജാള്യാംനിജഗാദകമ്പി
തം.

....

നിപതന്തമസൌനിവാരയന്നരി നാരാചമിഭസ്യമൂർദ്ധ്നി
നി
ചരണേനനിഹത്യപൃഷ്ഠതഃസ്വരപുംഖപ്ലുകൈരെരപൂര്യ്യത.
കരടിധ്വജഖണ്ഡസംഗിനീംപ്രതിവീരപ്രഹിതാംശരാവ
ലീം
ജയകീലകമാലികാമിവ ക്ഷിതിപാലഃസ്വവിലാസ
മൈക്ഷത.
അസിനാവിശിഖൈഃസതോമരൈഃസഹസാ കുഞ്ജരയാ
വനേനച
സസഹസ്രമിവോദപാഹൻകരാൻ പ്രതിപക്ഷക്ഷയദീ
ക്ഷിതോഭവത്.
തമവേക്ഷ്യതുരംഗവാഹിനീഹനില്ലോന ബലാകൈര
ത്തുകം
ഉർഗാവലിരംഗ്രുമാലിനഃകലയാമാസഗുണായദൂരതാം.
അസിധേനു വില്ലൂനകന്ധരൈഃ സമരാധോരണമസ്ത
കൈരസൌ
പൃഥിവീന്ദ്രരപൂരയൻ മഹീംയുഗപട്ട്യാംഛയശോഭിത
ദ്ഭടൈഃ
അപിശൈലവിടങ്കഭേദിഭിർവ്വിശിഖൈസ്തസ്യനിവേശി
തവ്യഥാഃ
ഭിഷതാംകരിണഃ പലായിതാഃ ശരണംദിഗ്ഭിരഭാനി
[വാഗമൻ.”

യുദ്ധാനന്തരം വിക്രമാദിത്യൻ ജയസിംഹനെ തടവുകാരനായി പിടിക്കുവാൻ സാധിച്ചു. ബന്ധനസ്ഥനായ അനുജനോട് വിക്രമാദിത്യൻ സദയം പെരുമാറിയെന്നാണ് ബിൽഹണൻ പറയുന്നത്. ഇതിനു ശേഷം ജയസിംഹനെക്കുറിച്ച് നമുക്ക് ഒരുവിവരവും ലഭിച്ചിട്ടില്ലാത്തതിനാൽ ഈ രാജകുമാരനും കാരാഗൃഹത്തിൽ കിടന്നു മരിച്ചുവെന്ന് നമുക്ക് ഊഹിക്കാം.

ഈ യുദ്ധങ്ങളുടെ ഫലമായി വിക്രമാദിത്യന് ഒരു അതിവിസ്തീർണ്ണസാമ്രാജ്യം ലഭിച്ചു. ഇതിന് അദ്ദേഹത്തിന്റെ അതിപ്രസിദ്ധനായ പൂർവ്വികൻ പുലകേശി രണ്ടാമന്റെ സാമ്രാജ്യത്തിനോളം വൈപുല്യം ഉണ്ടായിരുന്നു. ഇതിന്റെ ഉത്തരസീമ നർമ്മദാനദിയും, പൂർവ്വോത്തര സീമ ഗോദാവരിയും പശ്ചിമസീമ പശ്ചിമസമുദ്രവുമാണ്. ഗോദാവരിയുടേയും കൃഷ്ണാനദിയുടേയും മുഖങ്ങൾക്ക് മദ്ധ്യേയുള്ള വേംഗിരാജ്യം അദ്ദേഹം പിടിച്ചടക്കിയതിനുശേഷം ഇത് പൂർവ്വസമുദ്രംവരെ വ്യാപിച്ചു. മദ്രാസ് സംസ്ഥാനത്തിലുള്ള കർണ്ണൂൽ ജില്ലയുടെ ഏതാനും ഭാഗങ്ങളും, ബെല്ലാറി, അനന്തപുരം എന്ന ജില്ലകളും മൈസൂറിന്റെ ഉത്തരഭാഗവും പശ്ചിമഭാഗവും തുളുനാടിന്റെ ഏതാനും ഭാഗങ്ങളും ഈ സാമ്രാജ്യത്തിന്റെ ദക്ഷിണപ്രദേശങ്ങളിൽ ഉൾപ്പെട്ടിരുന്നു. ചുരുക്കിപ്പറയുന്നതായാൽ, ദക്ഷി

ണപഥത്തിൻെറ തെക്ക പടിഞ്ഞാറുള്ള കേരളവും, കന്യാകുമാരിമുതൽ കൃഷ്ണാനദിമുഖംവരെയുള്ള സമുദ്രതീരപ്രദേശങ്ങൾ അടങ്ങിയ ചോളരാജ്യവും കഴിച്ച്, അതിൻെറ സകലഭാഗങ്ങളിലും വിക്രമാദിത്യൻ ഏകച്ഛത്രാധിപതിയായി വാണിരുന്നതാണ്. ഈ വിസ്തീൎണ്ണ സാമ്രാജ്യത്തിനെ പാരമ്പൎയ്യേണ നാടുവാഴുവാൻ അവകാശമുള്ളവരും പ്രാചീന രാജവംശങ്ങളിലുള്ളവരുമായ മഹാമണ്ഡലേശ്വരന്മാരെക്കൊണ്ടും, താൻ നിയമിച്ചവരും തനിക്ക് അധികാരഭ്രഷ്ടരാക്കിത്തീൎക്കുവാൻ അവകാശമുള്ളവരുമായ രാജകീയ ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാരെക്കൊണ്ടും ആണ് വിക്രമാദിത്യൻ ഭരിച്ചിരുന്നത്. കൂടാതെ രാജധാനിയിൽ അദ്ദേഹത്തിനെ ഒരു മന്ത്രിസഭ രാജ്യഭരണത്തിൽ സഹായിക്കുകയുംചെയ്തു. ഈ മന്ത്രികളെ മഹാപ്രധാനരെന്നും രാജ്യവിഭാഗങ്ങളെ ഭരിച്ചിരുന്ന മുമ്പു പറഞ്ഞ രാജകീയ ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാരെ ദണ്ഡനായകരെന്നുമാണ് വിളിച്ചുവന്നിരുന്നത്. വിക്രമാദിത്യൻെറ സാമ്രാജ്യത്തിനെ പലരാഷ്ട്രങ്ങൾ അല്ലെങ്കിൽ മഹാമണ്ഡലങ്ങളായും, പലവിഷയങ്ങളായും ഭരണസൌകൎയ്യത്തിനായി വിഭജിച്ചിരുന്നു. കുന്തളത്തിലെ പ്രധാനവിഷയങ്ങൾ, വനവാസി, പാനുംഗൽ, പുലിഗെരെ, ബെൾവോള, കുണ്ഡി, തൊറഗലെ, കെലു

വാളി, കിസുക്കാട്ട്, ബാഗഡഗെ, തഡ്ഡവാടി എന്നിവ ആയിരുന്നു. ഓരോവിഷയങ്ങളിൽ പലഗ്രാമങ്ങൾ അടങ്ങിയിരുന്നു. ഈ ഗ്രാമങ്ങളെ ഗ്രാമക്കൂട്ടങ്ങൾ അല്ലെങ്കിൽ ഗ്രാമസഭകളാണ് ഭരിച്ചുവന്നിരുന്നതു്. വിഷയപതികൾക്കു് ഈ ഗ്രാമഭരണത്തിൽ ഒരു മേൽനോട്ടം മാത്രമെ ഉണ്ടായിരുന്നുള്ളു. ഈ ഗ്രാമസഭകൾ തിരഞ്ഞെടുത്ത ഊരഗൌഡു് അല്ലെങ്കിൽ ഗ്രാമനായകന്മാർ ഈ സഭകളുടെ കല്പനകളെ നിർവ്വഹിക്കുകയുംചെയ്തു.

വിക്രമാദിത്യന്റെ ആദ്യകാലങ്ങളിലുള്ള പ്രധാനമന്ത്രിയും സന്ധിവിഗ്രഹദണ്ഡനായകനും കാശ്യപഗോത്രത്തിലുള്ള രവിദേവൻ അല്ലെങ്കിൽ രവിയണഭട്ടൻ എന്ന ബ്രാഹ്മണൻ ആയിരുന്നു. വിക്രമാദിത്യന്റെ അന്ത്യകാലങ്ങളിൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ പ്രധാനമന്ത്രിയായിരുന്നതു് അനന്തപാലൻ എന്ന പ്രസിദ്ധ ഉദ്യോഗസ്ഥനാണു്. അനന്തപാലനും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭാര്യാപുത്രനായ ദണ്ഡനായകൻ ഗോവിന്ദനും വേംഗിയെ കീഴടക്കുന്നതിനു കാരണമായ യുദ്ധത്തിലും അതിനുശേഷം അതിന്റെ ഭരണത്തിലും വിക്രമാദിത്യനു് അമൂല്യമായ സഹായങ്ങൾ നൽകി. മഹാപ്രധാനസേനാപതിയും ദണ്ഡനായകനുമായിരുന്ന

അനന്തപാലൻ വിക്രമാദിത്യനെ അതിജീവിച്ച് അദ്ദേഹത്തിൻെറ പുത്രനായ സോമേശ്വരൻ, ഭൂലോകമല്ലനെ സേവിക്കുകയും ചെയ്തു.

വിക്രമാദിത്യൻെറ ശാസനങ്ങളിൽനിന്നും അദ്ദേഹത്തിൻെറ പ്രധാന സാമന്തന്മാർ ആരെല്ലാമായിരുന്നുവെന്ന് നമുക്ക് അറിവുണ്ട്. ഇവർ പ്രാചീനകാലങ്ങളിൽ സ്വതന്ത്രന്മാരായി നാടുവാണ രാജവംശങ്ങളിലുള്ളവരാണെന്നും ഇവർക്ക് പാരമ്പര്യേണ ഇവരുടെ മണ്ഡലങ്ങളെ ഭരിക്കുവാൻ അവകാശമുണ്ടെന്നും മുമ്പുപറഞ്ഞുവല്ലൊ. വിക്രമാദിത്യൻകീഴടങ്ങി നാടുവാണിരുന്ന പ്രധാനസാമന്തന്മാർ കദംബവംശം, ശിലാഹാരവംശം, ഗംഗവംശം, പാണ്ഡ്യവംശം, യാദവവംശം രാട്ടവംശം, സിന്ദവംശം എന്ന പ്രാചീന രാജവംശങ്ങളിൽ ജനിച്ചവരായിരുന്നു. ഇവരിൽ ചിലരെ വിക്രമാദിത്യൻ തൻെറ സേനാനായകന്മാരായും താൻ നേരിട്ടു ഭരിച്ചിരുന്ന പ്രദേശങ്ങളിലെ ദണ്ഡനായകന്മാരായും നിയമിക്കപ്പെതിവുണ്ടായിരുന്നുതാനും.

ചലുക്യരാജാക്കന്മാർ ദക്ഷിണപഥത്തിൽ പ്രബലരായിത്തീരുന്നതിനു മുമ്പിൽ അതിൻെറ ദക്ഷിണഭാഗങ്ങളെ വൈജയന്തി നഗരത്തിൽനിന്നും പലാശിഗനഗരത്തിൽനിന്നും ഭരിച്ചിരുന്ന രാജാക്കന്മാരായ

രുന്ന കദംബന്മാർ, വിക്രമാദിത്യന്റെ കാലത്തിൽ ഈ രാജവംശം രണ്ടു ശാഖകളായി പിരിഞ്ഞു്, ഒന്നു് ഉത്തര കാനറജില്ലയിലുള്ള വനവാസിയേയും, ധാർവാഡ്ജില്ലയിലുള്ള ഹാംഗൽ അല്ലെങ്കിൽ വിരാട നഗരത്തേയും, മറെറാന്നു് ഗോവയേയും ബെൽഗാം ജില്ലയിലുള്ള പലാശിഗ അല്ലെങ്കിൽ ഹൽസിയേയും ഭരിച്ചു വന്നിരുന്നു. പ്രസിദ്ധനായ മയൂരവർമ്മനാണ് കദംബ വംശത്തിന്റെ സ്ഥാപകൻ. ഈ വംശത്തിലുള്ളവൎക്കു് വനവാസി പുരവരാധീശ്വരർ എന്ന ബിരുദം, സിംഹലാഞ്ഛനവും, വാനരധ്വജവും ഉണ്ടായിരുന്നു. ഇവൎക്കു് പെമ്മട്ടി എന്ന ഒരു പ്രത്യേകവാദ്യവും ഉപയോഗിക്കുവാൻ അവകാശമുണ്ടു്. വിനവാസിയിലേയും ഹാംഗലിലേയും കദംബശാഖയുടെ കുലദേവത വനവാസിയിലെ മധുകേശ്വരൻ അല്ലെങ്കിൽ വിഷ്ണുവും, ഗോവയിലേയും പാലാശിഗിയിലേയും കദംബശാഖയുടെ കുലദേവത ഗോവയിലേ സപ്തകോടീശ്വരൻ അല്ലെങ്കിൽ ശിവനുമായിരുന്നു. വനവാസിയിലെ കദംബസാമന്തന്മാർ ഗോവയിലെകദംബന്മാരെക്കാറം ബലഹീനരായിരുന്നു. വിക്രമാദിത്യന്റെ സമകാലീനന്മാരായ കീൎത്തിവൎമ്മൻ, ശാന്തിവൎമ്മൻ, തൈലപൻ എന്ന വനവാസിയിലെമഹാമണ്ഡലേശ്വരർ എല്ലാവരും അദ്ദേഹത്തിനെ ഭക്തിപൂൎവ്വം സേവിച്ചു. അദ്ദേഹത്തിന്റെകാലത്തിൽഗോവയെഭരിച്ചജയകേശി ഒന്നാമൻ

വിജയാദിത്യൻ' ജയകേശിരണ്ടാമൻ എന്നവരിൽ ജയകേശിരണ്ടാമൻ വിക്രമാദിത്യന്റെ മേൽക്കോയ്മയെയധികരിച്ചു പ്രവർത്തിച്ചുവെന്നും ഒടുവിൽ വിക്രമാദിത്യൻ ആ സാമന്തനെ കീഴടക്കിയെന്നും മുമ്പു പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടല്ലോ. വിക്രമാദിത്യന്റെ കാലത്തിൽ ഗോവയിലെ കദംബന്മാർ ഉത്തരകൊങ്കണത്തിലെ ശിലാഹാരസാമന്തന്മാരുടെ രാജ്യത്തിന്റെ ഏതാനും ഭാഗങ്ങളേയും കീഴടക്കി ഭരിക്കയും ചെയ്തു.

അതിപ്രാചീനകാലങ്ങളിൽ തഗര നഗരത്തിൽ നിന്നും ദക്ഷിണ പഥത്തിന്റെ മദ്ധ്യഭാഗങ്ങളെ ഭരിച്ചിരുന്നവരായിരുന്ന ശിലാഹാരരാജാക്കന്മാർ. ജീമൂതകേതുവിന്റെ പുത്രനും, ശംഖചൂഡനെന്ന സർപ്പത്തിനെ ഗരുഡനിൽ നിന്നു രക്ഷിക്കുന്നതിനായി പ്രാണത്യാഗം ചെയ്യുവനുമായ ജീമൂതവാഹനൻ എന്ന വിദ്യാധരനായിരുന്നു ഇവരുടെ പൂർവികൻ എന്നാണ് ഐതിഹ്യം. ഹർഷന്റെ നാഗാനന്ദനാടകം ഈ കഥയെ അടിസ്ഥാനപ്പെടുത്തിയാണ് എഴുതപ്പെട്ടിട്ടുള്ളത്. വിക്രമാദിത്യന്റെ കാലത്തിൽ ശിലാഹാരവംശം മൂന്നുശാഖകളായി പിരിഞ്ഞു, ഒന്ന് ഉത്തരകൊങ്കണത്തെ ബോംബേക്കു സമീപമുള്ള പൂരിനഗരത്തിൽ നിന്നും, ഒരു ശാഖ ദക്ഷിണകൊങ്കണത്തേയും, മറെറാരു

ശാഖ സതാര ജില്ലയിലുള്ള കരഹാടകത്തിനേയും കൊൽഹാപുര രാജ്യത്തിനേയും ഭരിച്ചിരുന്നു. ഇവരിൽ വെച്ചു വിക്രമാദിത്യന്റെ കാലത്തിൽ ഏററവും പ്രബലന്മാരായിരുന്നതു് കരഹാടകത്തേയും കൊൽഹാപുരത്തിനേയും ഭരിച്ചിരുന്ന ശാഖയാണു്. വിക്രമാദിത്യന്റെ കാലത്തിൽ ഇവർ ദക്ഷിണ കൊങ്കണ ശാഖയെ കീഴടക്കി അവരുടെ രാജ്യത്തേയും ഭരിച്ചിരുന്നു. ഈ ശാഖയിലുള്ള ഭോജൻ ഒന്നാമനെയാണ് വിക്രമാദിത്യന്റെ സേനാനായകനായ ആച്ചുകി തോൽപ്പിച്ചു കീഴടക്കിയതു്. ഭോജന്റെ സഹോദരിയായ ചന്ദ്രികാദേവി അല്ലെങ്കിൽ ചന്ദ്രലാദേവി എന്ന രാജകുമാരിയെ വിക്രമാദിത്യൻ വിവാഹം ചെയ്യുകയും ചെയ്തു. ഭോജന്റെ സഹോദരനായ ഗണ്ഡാരാദിത്യനും വിക്രമാദിത്യന്റെ അതി പ്രബലനായ ഒരു സാമന്തനായിരുന്നു. മററു രണ്ടു ശാഖകളും വിക്രമാദിത്യന്റെ അധികാരത്തെ ധിക്കരിക്കുവാൻ ശ്രമിക്കാതെ നാടു വാണിരുന്നു. ശിലാഹാരരാജാക്കന്മാർക്കു് തഗരപുരവരാധീശ്വരർ എന്ന ബിരുദുണ്ടു്. കൊൽഹാപുരത്തിലെ ശിലാഹാരന്മാരുടെ കുലദേവത അവിടത്തെ മഹാലക്ഷ്മിയായിരുന്നു. ഇവരിൽ പലരും ജൈനമതാനുസാരികളായിരുന്നുവെന്നും നമുക്കു് അറിവുണ്ടു്.

വിക്രമാദിത്യന്റെ വിശ്വസ്ഥ സേനാനായകനായ ആച്ചുഗി, ഹൈദ്രാബാദിലെ നൈസാമിന്റെ രാ

ജ്യത്തിൻെറ തെക്കപടിഞ്ഞാറുള്ള പ്രദേശങ്ങളും ക ലാഡ്ഗിജില്ലയുടേയും ധാർവാഡ്ജില്ലയുടെയും ഏ താനും ഭാഗങ്ങളും ഭരിച്ചിരുന്ന സിന്ദവംശത്തിലുള്ള മഹാമണ്ഡലേശ്വരൻ ആയിരുന്നു. ഇവർ നാഗവം ശത്തിൽ ഉണ്ടായവരാണെന്നാണ് ഐതിഹ്യം. ഇവ ൎക്ക് ഫണിധ്വജവും വ്യാഘ്രലാഞ്ഛനവും, ഭോഗാവതി പുരവരാധീശ്വരർ എന്ന ബിരുദം ഉണ്ടായിരുന്നു. വിക്രമാദിത്യൻെറ കാലത്തു് ഹൈദ്രാബാദിലുള്ള എ രംബരഗെ (യെൽബർഗ്) എന്ന നഗരമായിരുന്നു ഇ വരുടെ രാജധാനി. ആചുഗി വിക്രമാദിത്യൻെറ ക ലിംഗയുദ്ധത്തിലും, വംശയുദ്ധത്തിലും, ഗുജറാത്തുയു ദ്ധത്തിലും ചോളയുദ്ധങ്ങളിലും പങ്കുകൊണ്ടു. കൂ ടാതെ ഇദ്ദേഹം ഗോവയിലെ ജയകേശിയേയും, കൊൽ ഹാപുരത്തിലെ ഭോജനേയും ദ്വാരസമുദ്രത്തിലെ ബി ട്ടിദേവനേയും വിക്രമാദിത്യനുവേണ്ടി തോല്പിക്കുകയും ചെയ്തു. ആചുഗിയുടെ പുത്രനായ പെർമാഡിയും വിക്രമാദിത്യൻെറ അന്ത്യകാലങ്ങളിൽ അദ്ദേഹത്തി നുവേണ്ടി യുദ്ധം ചെയ്തതായും നമുക്ക് അറിവുണ്ടു്.

വിക്രമാദിത്യൻ ജ്യേഷ്ഠനോടു യുദ്ധം ചെയ്ത പ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിനെ സഹായിച്ച സ്വൎണ്ണചന്ദ്രൻ എന്ന മഹാമണ്ഡലേശ്വരൻ കുന്തളരാജ്യത്തിൻെറ വടക്കുപടിഞ്ഞാറുള്ള സ്വൎണ്ണദേശത്തെ നാസിക ജില്ലയി

ലുള്ള ചന്ദ്രാദിത്യപുരിയിൽനിന്നും നാടുവാണിരുന്ന യാദവവംശത്തിൽ ജനിച്ചവനായിരുന്നു. പിൽക്കാലങ്ങളിൽ ഈ യാദവവംശരാജാക്കന്മാർ ദേവഗിരിയെ തങ്ങളുടെ രാജധാനിയാക്കിത്തീർത്തതിനാൽ ഇവരെ ദേവഗിരിയിലെ യാദവർ എന്നു ചരിത്രകാരന്മാർ വിളിച്ചുവരുന്നു. ഇവൎക്ക ദ്വാരാവതിപുരവരാധീശ്വരരെന്നും യാദവനാരായണൻ എന്നും ബിരുദുകളും, സുവൎണ്ണഗരുഡധ്വജവും ഉണ്ടായിരുന്നു. വിക്രമാദിത്യന്റെ ദുർബലന്മാരായ പിൻഗാമികളുടെ കാലങ്ങളിൽ ഇവരിൽ ഒരുവനായ സിംഘണൻ കുന്തളസാമ്രാജ്യത്തിന്റെ ഉത്തരഭാഗങ്ങളെ അശേഷം കൈവശപ്പെടുത്തി ഒരു അതിപ്രബലമായ സാമ്രാജ്യം സ്ഥാപിച്ചുവെങ്കിലും വിക്രമാദിത്യൻ ജീവിച്ചിരുന്ന കാലത്തിൽ ഇവർ അദ്ദേഹത്തിനെ ഭക്തിപൂർവം സേവിക്കുകയാണ് ചെയ്തതു്.

മൈസൂറിന്റെ പശ്ചിമഭാഗങ്ങളെ വിക്രമാദിത്യന്റെ കാലത്തിൽ ഭരിച്ചിരുന്ന മഹാമണ്ഡലേശ്വരന്മാരിൽവച്ചു പ്രബലന്മാർ ദ്വാരസമുദ്രത്തിലെ (ഹലെബീഡിലെ) ഹൊയ്സലയാദവന്മാർ ആയിരുന്നു. ഇവൎക്കും ദേവഗിരിയിലെ യാദവന്മാരെപ്പോലെ ദ്വാരാവതിപുരവരാധീശ്വരർ എന്നും യാദവനാരായണനെന്നും ബിരുദുകൾ ഉണ്ടു്. ഹൊയ്സലയാദവന്മാരുടെ ധ്വജം ശാർദ്ദൂലധ്വജവും അവരുടെ കുലദേവത

ശശകപുരിയിലെ വാസന്തികാദേവിയുമായിരുന്നു. വിക്രമാദിത്യന്റെ സമകാലീനന്മാരായ വിനയാദിത്യൻ രണ്ടാമനും, ബല്ലാലൻ ഒന്നാമനും അദ്ദേഹത്തിന്റെ അധികാരത്തെ നശിപ്പിക്കുവാൻ ശ്രമിച്ചില്ല. എന്നാൽ ൧൧൦൮-ൽ രാജ്യഭാരമേററ വിഷ്ണുവർദ്ധനൻ അഥവാ ബിട്ടിദേവൻ വിക്രമാദിത്യന്റെ അന്ത്യകാലങ്ങളിൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ മേൽക്കോയ്മയെ ധിക്കരിച്ചുവെന്നു മാത്രമല്ല കുന്തളരാജ്യത്തിന്റെ ദക്ഷിണഭാഗങ്ങളെ ആക്രമിക്കുകയും ചെയ്തു. അതിശക്തിമാനായ ഈ സാമന്തനെ വിക്രമാദിത്യന്റെ സേനാനായകനായ ആചുഗി തോല്പിച്ചു അദ്ദേഹത്തിനെക്കൊണ്ടു വിക്രമാദിത്യന്റെ മേൽക്കോയ്മയെ വീണ്ടും അംഗീകരിപ്പിക്കുകയും ചെയ്തു. അനന്തരം വിക്രമാദിത്യന്റെ മരണപര്യന്തം വിഷ്ണുവർദ്ധനൻ അടങ്ങിപ്പാർത്തു. എന്നാൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ മരണാനന്തരം ഈ മഹാസാമന്തൻ കുന്തളരാജ്യത്തിന്റെ ദക്ഷിണഭാഗങ്ങളെ കീഴടക്കി ഒരു പ്രാബല്യമുള്ള സാമ്രാജ്യം സ്ഥാപിക്കുകയും ചെയ്തു. വിനയാദിത്യനും ബല്ലാലനും ജൈനന്മാരായിരുന്നു. വിഷ്ണുവർദ്ധനൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ യൌവനത്തിൽ ജൈനമതാനുസാരിയായിരുന്നുവെങ്കിലും ഒടുവിൽ അദ്ദേഹം വൈഷ്ണവമതം ശ്രീരാമാനുജാചാര്യരുടെ പ്രേരണയാൽ സ്വീകരിക്കുകയും ചെയ്തു.

വിക്രമാദിത്യന്റെ കാലത്തിൽ കുന്തളത്തിന്റെ ഒരു മണ്ഡലമായ കുണ്ഡിയെ ഭരിച്ചിരുന്ന മഹാമണ്ഡലേശ്വരർ രാട്ടവംശജന്മാരായ കന്നൻ, സേനൻ, കാത്തവീര്യൻ എന്നിവരായിരുന്നു. പ്രസിദ്ധമായ രാഷ്ട്രകൂടവംശത്തിന്റെ ഒരു ശാഖയോടു ഇവൎക്കു ചാർച്ച ഉണ്ടായിരുന്നിരിക്കുവാൻ ഇടയുണ്ടു്. ഇവരുടെ രാജധാനികൾ വിക്രമാദിത്യന്റെ കാലത്തിൽ ബെൽഗാംജില്ലയിലുള്ള സുഗന്ധവത്തി (സൌന്ദത്തി)യും, വേണുഗ്രാമവും (ബെൽഗാം) ആയിരുന്നു. ഇവൎക്കു ലത്തലൂർ പുരവരാധീശ്വരർ എന്ന ബിരുദും, സുവൎണ്ണഗരുഡധ്വജവും സിന്ദൂരലാഞ്ഛനവും ത്രിവലിഎന്ന പ്രത്യേക വാദ്യം ഉപയോഗിക്കുന്നതിനുള്ള അവകാശവും ഉണ്ടായിരുന്നു. രാട്ടവംശത്തിലുള്ള മഹാമണ്ഡലേശ്വരർ വിക്രമാദിത്യനെ ഭക്തിപുരസ്സരം സേവിക്കുകയും ചെയ്തു.

ഈ പ്രധാനമഹാമണ്ഡലേശ്വരന്മാരെ കൂടാതെ, പല മഹാമണ്ഡലേശ്വരന്മാരും കുന്തളസാമ്രാജ്യത്തിന്റെ പല ഭാഗങ്ങളേയും പാരമ്പൎയ്യേണ ഭരിച്ചുവന്നിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ കാലത്തിൽ മൈസൂറിന്റെ ഏതാനും ഭാഗങ്ങളെ ഗംഗവംശജനായ ചാവുണ്ഡരശനും, ബെല്ലാറി ജില്ലക്കു സമീപമുള്ള നൊളംബവാടിയെ ഉച്ചംഗിഎന്ന രാജധാനിയിൽ നിന്നു പാ

ണ്ഡ്യവംശജന്മാരായ നിഗളങ്കമല്ലപാണ്ഡ്യദേവനും അദ്ദേഹത്തിൻെറ പുത്രനായ ത്രിഭുവനമല്ല പാണ്ഡ്യദേവനും, അനന്തപുരജില്ലയേയും മൈസൂറിൻെറ ഉത്തരഭാഗങ്ങളേയും ചോളവംശജനായ ഇരുംഗോളചോളനും, കടപ്പാജില്ലയെ തെലുംകുദേശത്തെ ചോളവംശത്തിലുള്ള അത്യണചോളനും ഭരിച്ചിരുന്നതായി ശാസനങ്ങൾ തെളിയിക്കുന്നുണ്ടത്രെ.

വിക്രമാദിത്യൻ നിരന്തരമായി യുദ്ധം ചെയ്തുകൊണ്ടിരുന്നുവെങ്കിലും അദ്ദേഹത്തിൻെറ രാജ്യത്തിൻെറ അന്തർഭാഗത്തിൽ സമാധാനം ഉണ്ടായിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിൻെറ യുദ്ധങ്ങളിൽ അധികം ഭാഗവും അന്യരാജ്യങ്ങളെ ആക്രമിച്ചു അദ്ദേഹം നടത്തി. ഇതിനാൽ ശത്രുസൈന്യത്തിൻെറ ആക്രമണവും അതിൽനിന്നുണ്ടാകുന്ന സങ്കടങ്ങളും കുന്തളരാജ്യനിവാസികൾ വിക്രമാദിത്യൻെറ കാലത്തിൽ അറിഞ്ഞിരുന്നില്ല. അദ്ദേഹം പ്രശംസനീയമായ വിധത്തിൽ രാജ്യം ഭരിച്ചുവെന്നും അദ്ദേഹത്തിൻെറ ഭരണകാലത്തിൽ കുന്തളരാജ്യം അതിശയനീയമായ ഐശ്വര്യസ്ഥിതിയെ പ്രാപിച്ചുവെന്നും ശാസനങ്ങളും ബിൽഹണനും സാക്ഷീകരിക്കുന്നുണ്ടു്. അദ്ദേഹത്തിൻെറ ഭരണകാലത്തിൽ ക്ഷാമമോ, അകാലമൃത്യുവോ, ചോരന്മാരൊ കുന്തളരാജ്യത്തിൽ ഉണ്ടായിരുന്നില്ലെന്നും മററും ബിൽഹണൻ വർണ്ണിക്കുന്നുണ്ടു്.

"അകാലമൃത്യുർന്നച ചാരകുത്രചിൽ
ക്വചിന്നദുർഭിക്ഷമലക്ഷ്യതക്ഷിതൌ
കിമന്യദന്യായനിബർഹണോന്നൃപഃ
സ്വരാജ്യമിക്ഷ്വാകുവദുത്തരദർശയത്.
നഭാനുരത്യർത്ഥമതാപയജ്ജനം
വവൌ സമീരഃ ശ്രമമാത്രഹാരിണഃ
ഫലാനിഭംക്ത്വാതിഭരേണപാദപാൻ
ഭിയേവപക്വാന്യജഹന്തപാണ്ഡുതാം.
ജനൈരവജ്ഞാതകവാടമുദ്രണൈഃ
ക്ഷപാസുരക്ഷാവിമുഖൈരസംവൃത
കരാവിശന്തിസ്മഗവാക്ഷവർത്മസു
ക്ഷപാപതേശ്ഛിദ്രപദൈർന്നതസ്കരാഃ
ദിശഃകൃതാസന്തതതൂര്യ്യനിസ്വനൈ
രലക്ഷ്യദിക്കുഞ്ജരകണ്ഠഗർജ്ജിതാഃ
പുരേ പുരേ സന്തതമുത്സവാദഭ്ര
ധ്വജാംശുകപ്രാവൃതഭാസ്കരം നഭഃ"

(൦)

അദ്ധ്യായം ൩

വിക്രമാദിത്യനും സാഹിത്യലോകവും.

വിക്രമാദിത്യൻ ഒരു കലാനിപുണനും കവിയുമാണെന്ന് മുമ്പു പ്രസ്താവിച്ചുവല്ലോ. കൂടാതെ കവിക

ളേയും പണ്ഡിതന്മാരെയും പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കുന്നതിൽ അദ്ദേഹം പ്രത്യേകമായ താല്പര്യം പ്രദർശിപ്പിച്ചിരുന്നു.

"ഖ്യാതാനരാധിപതയഃ കവിസംശ്രയേണ
രാജാശ്രയേണ ച ഗതാഃ കവയഃ പ്രസിദ്ധിം
രാജ്ഞാസമോƒസ്തിനകവേഃ പരമോപകാരീ
രാജ്ഞേനചാസ്തികവിനാസദൃശഃ സഹായഃ"

എന്നു് രാജശേഖരൻ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതിനെ അറിഞ്ഞു് വിക്രമാദിത്യൻ പ്രവർത്തിച്ചതിനാൽ അദ്ദേഹത്തിൻെറ കാലത്തിന് എണ്ണൂറു വർഷത്തിനുശേഷമുള്ള നമ്മൾക്ക് നമ്മുടെ സമകാലീനനെപ്പോലെ അദ്ദേഹത്തിനെ മനസ്സിലാക്കുവാൻ സാധിക്കുന്നു. ഇതിന് കാരണഭൂതൻ അദ്ദേഹത്തിൻെറ ആശ്രിതനും അദ്ദേഹത്തിൻെറ ചരിത്രത്തെ വിശദമായി വർണ്ണിക്കുന്ന വിക്രമാങ്കദേവചരിതമെന്ന മഹാകാവ്യത്തിൻെറ കർത്താവുമായ ബിൽഹണൻ എന്ന കവിയാണുതാനും.

പ്രാചീനകാലങ്ങളിൽ പണ്ഡിതന്മാർക്കും പണ്ഡിത സഭകൾക്കും കീർത്തിനേടിയ കാശ്മീരമാണു് ബിൽഹണൻെറ സ്വദേശം. അദ്ദേഹം കാശ്മീരത്തിൻെറ പ്രാചീനരാജധാനിയായ പ്രവരപുരത്തിനു സമീപമുള്ള ഖോനമുഖമെന്ന ഗ്രാമത്തിൽ ഒരു മധ്യദേശി

ബ്രാഹ്മണകുലത്തിൽ പതിനൊന്നാംശതാബ്ദത്തിന്റെ പൂർവ്വഭാഗത്തിൽ ജനിച്ചു. തന്റെ പിതാവായ ജ്യേഷ്ഠകലശൻ മഹാഭാഷ്യത്തിന് ഒരു വ്യാഖ്യാനം എഴുതിയ പണ്ഡിതനാണെന്നും, ജ്യേഷ്ഠനായ ഇഷ്ടരാമനും അനുജനായ ആനന്ദനും കവികളാണെന്നും ബിൽഹണൻ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. വിദ്യാഭ്യാസം കഴിഞ്ഞതിനുശേഷം ബിൽഹണൻ ബാണഭട്ടനെപ്പോലെ ഭാരതഖണ്ഡം ആസകലം സഞ്ചരിക്കുവാൻ പുറപ്പെട്ടു. മഥുരയെയാണു് അദ്ദേഹം ആദ്യം സന്ദർശിച്ചതു്. അനന്തരം അദ്ദേഹം കന്യാകുബ്ജം, പ്രയാഗ, കാശി എന്ന പുണ്യസ്ഥലങ്ങളിൽ കൂടി കുറെനാൾ സഞ്ചരിച്ചു. അതിനുശേഷം കുറെക്കാലം ബിൽഹണൻ ചേദിരാജാവായ കർണ്ണദേവന്റെ സംരക്ഷണയിൽ ചേദിരാജധാനിയിൽ നിവസിക്കയും ചെയ്തു.

ചേദിയിൽ നിവസിക്കുമ്പോൾ ബിൽഹണൻ കർണ്ണദേവന്റെ പണ്ഡിതസഭയിലെ ഒരുവനായ ഗംഗാധരനെ കവിതാരചനയിൽ തോല്പിച്ചു.

"നീതഃ ഗംഗാധരമധരതാം ഡാഹലാധീശധാമ്നി
ക്രീഡാക്രാന്തപ്രതിഭടകവേഃ പൂർവ്വദിക്കോടരേഷു
നിർജ്ജിത്യൈരാവതമദജലഭ്രാന്തഭൃംഗാളിനാദാൻ
സൂത്രാമ്ണോപിശ്രവസി ലുഠിതം യസ്യശങ്കേകഥാഭിഃ"

സൂക്തി കർണ്ണാമൃതത്തിൽ ഒരു ഗംഗാധരൻെറ കൃതിയായി രണ്ടു ശ്ലോകങ്ങളും വല്ലഭദേവൻെറ സുഭാഷിതാവലിയിൽ ഒരു ശ്ലോകവും ഉദ്ധരിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ഈ ഗംഗാധരനെയായിരിക്കാം ബിൽഹണൻ തോല്പിച്ചതു്. ഇവിടെ നിവസിക്കുമ്പോഠം ഭോജനൻ തന്നെ ധാരാനഗരത്തിലേക്കു ക്ഷണിച്ചുവെന്നും എന്നാൽ തനിക്കു അവിടെ പോകുവാൻ സാധിച്ചില്ലെന്നും ബിൽഹണൻ പറയുന്നു.

"ഭോജഃക്ഷ്മാഭൃത്സഖലുനഖലൈസ്തസ്യ സാമ്യം (നരേന്ദ്രൈ
സ്തത്പ്രത്യക്ഷം കിമിതിഭവതാ നാഗതം ഹാഹതാസ്മി
യസ്യദ്വാരോഡ്ഡമരശിഖരക്രോഡ പാരാവതാനാം
നാദവ്യാജാദിതിസകരുണംവ്യാജഹാരേവധാരാ."

ചേദിയിൽ നിന്നും കുറെ വർഷങ്ങഠം കഴിഞ്ഞതിനുശേഷം ബിൽഹണൻ ഗുജറാത്തിലേക്കു പോയി. അവിടത്തെ നിവാസം അദ്ദേഹത്തിന്ന് തീരെ തൃപ്തികരമായിരുന്നില്ല. അവിടെനിന്നും അദ്ദേഹം പ്രസിദ്ധക്ഷേത്രമായ സോമനാഥത്തിനെ സന്ദർശിച്ചു. പിന്നെ ബിൽഹണൻ കടൽവഴിക്ക് യാത്രചെയ്തു് ദക്ഷിണഇൻഡ്യയിൽ എത്തി. ഇവിടെയുള്ള രാമേശ്വരം മുതലായ പുണ്യസ്ഥലങ്ങളെ സന്ദർശിച്ചതിനുശേഷം അദ്ദേഹം ഒടുവിൽ കല്യാണനഗരത്തിൽ ചെന്നു ചേരുകയും ചെയ്തു.

വിക്രമാദിത്യൻ ബിൽഹണനെ സൽകരിച്ചു് അദ്ദേഹത്തിനെ തന്റെ വിദ്യാപതിയായി നിയമിച്ചു. ഈ പദവിയുള്ളവക്കു് നീലക്കുട പിടിക്കുവാനും മദഗജത്തെ സവാരിക്കു ഉപയോഗിക്കുവാനും അവകാശമുണ്ടെന്നു ബിൽഹണൻ പറയുന്നു. ഇവിടെവെച്ചാണു് അദ്ദേഹം തന്റെ രക്ഷകനായ വിക്രമാദിത്യനെ പ്രശംസിച്ചു് വിക്രമാങ്കദേവചരിതത്തെ രചിച്ചതു്. ക്രി. ഡി. ൧൦൮൮-ൽ ഉണ്ടായ സംഭവങ്ങളെ വിക്രമാങ്കദേവചരിതത്തിൽ പറഞ്ഞുകാണാത്തതിനാലും ൧൦൮൨ന്നു അല്പം മുമ്പിൽ നടന്ന ജയസിംഹന്റെ ലഹളയെക്കുറിച്ചു് ഇതിൽ പ്രസ്താവിച്ചിരിക്കുന്നതിനാലും ഈ രണ്ടുവർഷങ്ങൾക്കു മദ്ധ്യേ ആയിരിക്കണം ബിൽഹണൻ ഈ കാവ്യത്തെ രചിച്ചതു്.

ബിൽഹണനെക്കുറിച്ചു് രാജതരംഗിണിയിൽ ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞുകാണുന്നു.

"കാശ്മീരേഭ്യോവിനിര്യാന്തം രാജ്യേകലശഭൂപതേഃ
വിദ്യാപതിംയംകർണ്ണാടശ്ചക്രെപർമ്മാഡിഭൂപതിഃ
പ്രസർപ്പതഃ കരടിഭിഃ കർണ്ണാടകടകാന്തരം
രാജ്ഞോഗ്രേദദൃശേതുംഗംയസ്യൈവാതപവാരണം.
ത്യാഗിനംഹർഷദേവംസശ്രുത്വാസുകവിബാന്ധവം
ബിൽഹണോവഞ്ചനാംമേനേവിഭൂതിംതാവതീമപി."

ബിൽഹണൻ കലശന്റെ രാജ്യഭാരകാലത്തിൽ കാശ്മീരത്തിൽനിന്നു തിരിച്ചുവെന്നും, കർണ്ണാടരാജാവായ പർമ്മാഡി, അതായതു് വിക്രമാദിത്യൻ അദ്ദേഹത്തിനു വിദ്യാപതിപദം നല്കിയെന്നും കലശനു ശേഷം കാശ്മീരരാജാവായിത്തീൎന്ന ഹർഷന്റെ പണ്ഡിതവാത്സല്യത്തെക്കുറിച്ചു കേട്ടപ്പോൾ ബിൽഹണനു് സ്വദേശത്തു തിരിച്ചുപോകുവാൻ മോഹമുണ്ടായിയെന്നും ഇതിൽ പറയുന്നതിനാൽ കലശന്റെ ആദ്യത്തെ വർഷമായ എ. ഡി. ൧൦൬൩-നു ശേഷമാണു് ബിൽഹണൻ കാശ്മീരത്തിൽ നിന്നു് തിരിച്ചതെന്നും ഹർഷന്റെ അവസാനത്തെ വർഷമായ എ. ഡി. ൧൧൦൧ൽ അദ്ദേഹം ജീവിച്ചിരുന്നുവെന്നും വിശദമാകുന്നുണ്ടല്ലൊ. കാശ്മീരത്തിൽ നിന്നു തിരിച്ചപ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിനു ഏകദേശം മുപ്പതു വയസ്സായിയെന്നു നമുക്കു വിചാരിക്കാം. എങ്കിൽ ൧൧൦൧ൽ അദ്ദേഹത്തിനു ഏകദേശം അമ്പതുവയസ്സ് ഉണ്ടായിരുന്നിരിക്കണം. ഇതിനാൽ പന്ത്രണ്ടാം ശതാബ്ദത്തിന്റെ ആരംഭത്തിൽ, തന്റെ രക്ഷിതാവിന്റെ മരണത്തിനു മുമ്പിൽതന്നെ, ബിൽഹണൻ കാലധൎമ്മം ചെയ്തിരിക്കണമെന്നു് നമുക്കു ഊഹിക്കുകയും ചെയ്യാം.

വിക്രമാങ്കദേവചരിതംകൂടാതെ ബിൽഹണൻ പഞ്ചാശികാ എന്ന ശൃംഗാരസംപൂർണ്ണമായ ഒരുകവിത

യും ഒരു അലങ്കാര ഗ്രന്ഥവും രചിച്ചിട്ടുള്ളതായി ചില പണ്ഡിതന്മാർ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു. പഞ്ചാശികാ ചോരൻ എന്ന കവിയാൽ രചിക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ളതാണെന്നു് ഒരു അഭിപ്രായമുണ്ടെങ്കിലും, ബിൽഹണനു് ഇരുനൂറു വർഷത്തിനുശേഷം ജീവിച്ചിരുന്ന ശാർങ്ഗധരൻ അതു് ബിൽഹണന്റെ കൃതിയാണെന്നു പറയുന്നതിനാലും അതിന്റെ കാവ്യരീതിയിൽനിന്നും ആ അഭിപ്രായം ശരിയല്ലെന്നു നമുക്കു വിശ്വസിക്കാം.

യസ്യാശ്ചോരശ്ചികുരനികരഃ കർണ്ണപൂരോമയൂരഃ
ഭാസോഹാസഃകവികുലഗുരുഃകാളിദാസോവിലാസഃ
ഹർഷോഹർഷോഹൃദയവസതിഃപഞ്ചബാണസ്തു ബാണഃ
കേഷാംനൈഷാകഥയകവിതാകാമിനീകൌതുകായ."

എന്ന പ്രസന്നരാഘവത്തിലുള്ള ശ്ലോകത്തിൽ ചോരനെ പ്രാചീനകവികളുടെ കൂട്ടത്തിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതിനാൽ അദ്ദേഹം ബിൽഹണനു വളരെ മുമ്പിൽ ജീവിച്ചിരുന്നിരിക്കണം. പഞ്ചാശികായുടെ കത്താവു് വൈരിസിംഹൻ എന്ന രാജാവിന്റെ പുത്രിയായ ചന്ദ്രലേഖ അഥവാ ശശിലേഖയെ ഗാന്ധർവ്വമായി വേളികഴിച്ചുവെന്നും, ഈ വിവരം വൈരിസിംഹൻ അറിഞ്ഞപ്പോൾ അദ്ദേഹം കോപാന്ധനായി ആ കവിയെ വധിക്കുവാൻ ആജ്ഞാപിച്ചുവെന്നും, ആ നി

ർഭാഗ്യവാനെ വധിക്കുവാൻ രാജകിങ്കരന്മാർ തയ്യാറായപ്പോൾ തന്റെ പ്രിയതമയുമായി അനുഭവിച്ച സുഖങ്ങളെ വർണ്ണിച്ച് 'അദ്യാപി' എന്നു തുടങ്ങുന്ന അമ്പതു ശ്ലോകങ്ങൾ അടങ്ങിയ പാഞ്ചാശികായെ അദ്ദേഹം രചിച്ചുവെന്നും, ഇതു കേട്ട് വൈരിസിംഹന്റെ മനം അലിഞ്ഞതിനാൽ അദ്ദേഹം ആ കവിയെ വധിപ്പിച്ചില്ലെന്നും അനന്തരം അദ്ദേഹം തന്റെ പുത്രിയെ പഞ്ചാശിക കർത്താവിന് വിവാഹം ചെയ്തുകൊടുത്തുവെന്നും ആണ് ഈ കൃതിയെക്കുറിച്ചുള്ള ഐതിഹ്യം. വൈരിസിംഹൻ എന്ന ഒരു ചലുക്യരാജാവ് അണഹിലവാഡനഗരത്തിൽ നിന്ന് ഗുജറാററിനെ ഭരിച്ചിരുന്നതായി നമുക്ക് അറിവുണ്ട്. എന്നാൽ ഇദ്ദേഹം ബിൽഹണൻ ജനിക്കുന്നതിനുമുമ്പ വർഷങ്ങൾക്കു മുമ്പായിരുന്നു ജീവിച്ചിരുന്നത്. പിന്നെയും പഞ്ചാശികയുടെ ചില കൈയ്യെഴുത്തു പ്രതികളിൽ പാഞ്ചാലദേശത്തെ മനോഭിരാമൻ എന്ന രാജാവിന്റെ പുത്രിയായ യാമിനീപൂർണ്ണതിലകയാണ് ഈ കഥയുടെ നായിക എന്നു പറയപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. ഈ പരസ്പര വിരുദ്ധമായ കഥകളിൽനിന്നും, ബിൽഹണൻ തന്റെ ജീവചരിത്രത്തെ വർണ്ണിക്കുമ്പോൾ ഇതിനെക്കുറിച്ചു യാതൊന്നും പറയാത്തതിനാലും ബിൽഹണനെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം ഈ കഥ വിശ്വാസയോഗ്യമല്ലതാനും.

ശാർങ്ഗധരപദ്ധതിയിൽ ബിൽഹണന്റെ പല ഒററ ശ്ലോകങ്ങൾ കാണുന്നുണ്ടു്. അവയിൽ മൂന്നിനെ ഇവിടെ ഉദ്ധരിക്കുന്നു. ഇവയിൽ ആദ്യത്തേതിന്റെ പൂർവ്വാർദ്ധം ഒരു രാജകന്യകയാലും ഉത്തരാർദ്ധം ബിൽഹണനാലും രചിക്കപ്പെട്ടു എന്നാണു് ഐതിഹ്യം.

“അംഗണംതടിമമുന്മദദ്വിപ
ശ്രേണിശോണിതവിഹാരിണോഹരേഃ
ഉല്ലസത്തരുണകേളിപല്ലവാം
സല്ലകീംത്യജതികിംമതംഗജഃ”

“നാഭൂവൻ ഭുവിയസ്യകുത്രചിദപി സ്പർദ്ധാകരാഃ
[കുഞ്ജരാഃ
സിംഹേനാപിനഖംഡിതാകിമപരംയസ്യോദ്ധതാ
[പദ്ധതിഃ
കഷ്ടംസോപികദർത്ഥ്യതേകരിവരഃസ്ഫാരാരവൈ
[ഫേരവൈ
രാപാതാളഗഭീരപങ്കപടലീമഗ്നോദ്യഭഗ്നോദ്യമഃ”

‘രേമാതംഗമദാംബുഡംബരതയാലോലംബലോലംവഹ
‘ന്നന്യാനാമവലംബനംവനമിദംഭങ്ക്തുംയദുൽക
[ണ്ഠസേ
ദൃഷ്ടസ്തത്കിമഹോമഹോന്നതതരാധേയരേയ ധാത്രീ
[ധര
പ്രസ്ഥപ്രസ്ഥിതമേഘയൂഥമഥനോത്കണ്ഠീനകണ്ഠീര
വഃ”

ബിൽഹണൻെറ കവിതാചാതുര്യത്തെയും പാണ്ഡി ത്യത്തേയും ഒരു കവി ഇപ്രകാരം വർണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നു.

'ബിന്ദുദ്വന്ദ്വതരംഗിതാഗ്രസരണിഃകർത്താശിരൊബിന്ദു [കം
കർമ്മേതി പ്രതിബോധിതാന്വയവിദോയേയേപിതേ [ഭ്യോനമഃ
യേഷ്വഗ്രന്ഥസഹസ്രശാണകഷണത്രുട്യത് കളങ്കൈർഗി [രാ
മുല്ലേഖൈഃകവയന്തിബിൽഹണകവിസ്തേഷ്വേവസന്ന [ഹ്യതി.'

ഭാരതമാതാവിൻെറകീർത്തി ദിഗന്തപര്യന്തം വ്യാ പിക്കുന്നതിനു കാരണഭൂതന്മാരായ പ്രാചീനഭാരതീയ മഹാന്മാരുടെ ചരിത്രത്തെ കുറിച്ച് നമുക്കു ഏതൽ പര്യന്തം ലഭിച്ചിട്ടുള്ള അറിവ് പാശ്ചാത്യമഹാത്മാ ക്കളെക്കുറിച്ചുള്ള നമ്മുടെ വിജ്ഞാനത്തെ അപേ ക്ഷിച്ച് തുലോം തുച്ഛമാണെന്നു സകലരും സമ്മതി ക്കുന്നതാണ്. ആധുനികഭാരതീയ പുരാതത്വ വേ ത്താക്കളുടെ അശ്രാന്തപരിശ്രമം നിമിത്തം ഈ തി മിര സഞ്ചയത്തിൽ കൂടി സഞ്ചരിക്കുവാൻ ശാസന കരദീപികകൾ നമുക്കു ലഭിച്ചിട്ടുണ്ട്. എന്നാൽ സ മകാലീനങ്ങളായ സാഹിത്യഗ്രന്ഥങ്ങൾക്കു അല്ലാ തെ ഈ അന്ധകാരത്തെ വാഷിങ്ടൺ വിളക്കുകളെ പ്പോലെ നശിപ്പിക്കുവാൻ കഴിയുന്നതല്ല. സമകാലീന

ങ്ങളായ ഭാരതീയസാഹിത്യഗ്രന്ഥങ്ങളുടേയും കാവ്യങ്ങളുടേയുംസംഖ്യകേവലം നിസ്സാരമെന്നേപറയാവൂ. നമുക്ക്ഏതൽപര്യന്തം ലഭിച്ചിട്ടുള്ള ഇത്തരം കൃതികളിൽ പ്രധാനമായവ ബാണന്റെ ഹഷചരിതം, ബിൽഹണന്റെ വിക്രമാങ്കദേവചരിതം, ചണ്ട്ബർദായിയുടെ പൃഥിവിരാജരൈസാ പത്മഗുപ്തന്റെ നവസാഹസാങ്കചരിതം, സന്ധ്യാകരനന്ദിയുടെ രാമപാലചരിതം, ഇളങ്കോവടികളുടെ ചിലപ്പതികാരം എന്നിവയാണ്. ഇവ കാവ്യനിബന്ധനകളെ പ്രഥമഗണനീയമായി വിചാരിച്ച് ചരിത്രവൃത്താന്തങ്ങളെ സംക്ഷേപിച്ചും അതിശയോക്തി പൂർവമായും വർണ്ണിക്കുന്നവെങ്കിലും, അവയുടെ കാലങ്ങളിലെ സാമുദായിക സ്ഥിതിയെക്കുറിച്ചും, അവയുടെ കഥാനായകന്മാരുടെ ഗൃഹജീവിതത്തെക്കുറിച്ചും ഈ കാവ്യങ്ങൾ നമുക്ക് വിശാലമായ വിജ്ഞാനത്തെ പ്രദാനംചെയ്യുന്നുണ്ട്. ഇതിനാൽ ബിൽഹണന്റെ കാവ്യം വിക്രമാദിത്യന്റെ ജീവചരിത്രത്തിന് അമൂല്യമായ സഹായങ്ങൾ നല്കുന്നുവെന്ന് പ്രത്യേകം പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ.

വിക്രമാദിത്യന്റെ പണ്ഡിതസഭയെ അലങ്കരിച്ച വേറൊരുമഹാൻ യാജ്ഞവൽക്യ ധർമ്മശാസ്ത്രത്തിന്റെ പ്രസിദ്ധവ്യാഖ്യാനമായ മിതാക്ഷരത്തെ രചിച്ച വിജ്ഞാനേശ്വരൻ ആയിരുന്നു. മിതാക്ഷരത്തിൽ

വിജ്ഞാനേശ്വരൻ വിക്രമാദിത്യനെ ഇപ്രകാരം പ്രശംസിക്കുന്നു.

"നാസീദസ്തി ഭവിഷ്യതി ക്ഷിതിതലേ കല്യാണകല്പാ
പുരം
നോദ്രഷ്ടഃ ശ്രുതപൂർവ്വവാൻ ക്ഷിതിപതിഃ ശ്രീവിക്രമാർക്കോ
പമഃ
വിജ്ഞാനേശ്വര പണ്ഡിതോനഭജതേകിഞ്ചാന്യദ
സ്യോപമാം
കല്പസ്ഥംസ്ഥിരമസ്തുകല്പലതികാകല്പംതദേതത്ത്രയം.
ആസേതോഃ കീർത്തിരാമശൈല്യകുലതിലകസ്യാ പിശൈ
ലാധിരാജാ
ദാ പശ്ചാത്യക് പയോധേശ്ചടുലതിമികുലോത്തുംഗരംഗാ
ന്തരംഗാൽ
ആ ച പ്രാചഃ സമുദ്രോന്നതമുപതിശിരോരത്നഭാഭാസ്വ-
രാംഘ്രിഃ
പായാദാചന്ദ്രതാരംജഗദിദമഖിലം വിക്രമാദിത്യദേവഃ

വിക്രമാദിത്യന്റെ കാലങ്ങളിൽ സ്മൃതികളിലും പുരാണങ്ങളിലും ചിതറിക്കിടന്നിരുന്ന ഹിന്ദുധർമ്മനിബന്ധനകളെ ശേഖരിച്ച് നിത്യ ഉപയോഗത്തിനായി ഉതകത്തക്കവണ്ണം യഥാക്രമം ഘടിപ്പിച്ച നിബന്ധഗ്രന്ഥങ്ങൾ രചിക്കുന്നതിന് ചിലർ ശ്രമിച്ചിരുന്നു. വിക്രമാദിത്യന് ഒരു തലമുറയ്ക്കു മുമ്പിൽ ജീവി-

ച്ചിരുന്ന ധാരാനഗരത്തിലെ പ്രസിദ്ധരാജാവായ ഭോജൻ ഇപ്രകാരം ഒരുഗ്രന്ഥം രചിച്ചിരുന്നുവെന്ന് വിജ്ഞാനേശ്വരന്റെ മിതാക്ഷരത്തിൽനിന്ന് നമുക്ക് അനുമാനിക്കാം. അദ്ദേഹത്തിന്റെ സമകാലീനനായ ഗോവിന്ദരാജൻ മനുസ്മൃതിക്ക് എഴുതിയ വ്യാഖ്യാനവും വിജ്ഞാനേശ്വരന്റെ മിതാക്ഷരവും ഇതിനു പ്രസിദ്ധ ഉദാഹരണങ്ങളാണ്. വിജ്ഞാനേശ്വരന് ഒരു തലമുറയ്ക്കുശേഷം ജീവിച്ചിരുന്നവനും, ഉത്തര കൊങ്കണം ഭരിച്ചിരുന്ന ശിലാഹാരവംശജനുമായ അപരാക്കനും യാജ്ഞവൽക്യ ധർമ്മശാസ്ത്രത്തിനു ഒരു നിബന്ധം എഴുതിട്ടുണ്ട്. വിക്രമാദിത്യനു ഒരു ശതാബ്ദത്തിനുശേഷം ജീവിച്ചിരുന്ന ഹേമാദ്രിയും ഹേമാദ്രിക്ക് ഒരു ശതാബ്ദത്തിനുശേഷം ജീവിച്ചിരുന്ന സായണനും ഈ തരത്തിലുള്ള പ്രസിദ്ധവ്യാഖ്യാനങ്ങൾ എഴുതി ധർമ്മനിബന്ധനകളെ സുഗ്രാഹ്യമാക്കിത്തീർക്കുകയും ചെയ്തു.

"അപരബ്ദശതംമാഘേഭൈരവെരവു ശതത്രയം
കാളിദാസേനഗണ്യന്തേകവിരേകോധനഞ്ജയഃ"

എന്നപ്രശംസക്ക് പാത്രമായിത്തീർന്നവനും രാഘവപാണ്ഡവീയകർത്താവുമായ ധനഞ്ജയൻ അഥവാ ശ്രുതകീർത്തിത്രൈവിദ്യ വിക്രമാദിത്യന്റെ സമകാലീനനായി കുന്തളസാമ്രാജ്യത്തിന്റെ ദക്ഷിണഭാഗങ്ങളിൽ

നിവസിച്ചിരുന്നു. സംസ്കൃതത്തിൽ രണ്ടു രാഘവപാണ്ഡവീയകാവ്യങ്ങളുണ്ട്. അവയിൽ ഒന്നിന്റെ കർത്താവ് എ. ഡി. ൧൨൦൦-ാം സമീപകാലങ്ങളിൽ ജീവിച്ചിരുന്ന കവിരാജനായിരുന്നു. വിക്രമാദിത്യന്റെ സമകാലീനനായ ധനഞ്ജയന്റെ രാഘവപാണ്ഡവീയം കവിരാജന്റെ കാവ്യത്തിനെക്കാൾ വലുപ്പം കവിതാചാതുര്യത്തിൽ അതിനോടു കിടനിൽക്കുന്നതുമാണ്. ധനഞ്ജയൻ ഒരു ജൈനമതാനുസാരിയായിരുന്നു. വിക്രമാദിത്യന്റെ ഒരു സാമന്തനും ശിലാഹാരവംശജനുമായ ഗൊങ്കിദേവരസൻ ഭരിച്ചിരുന്ന തേർദാൽ നഗരത്തിനു സമീപമാണ് ധനഞ്ജയൻ നിവസിച്ചിരുന്നതെന്ന് ആ മണ്ഡലേശ്വരന്റെ ഒരു ശാസനം തെളിയിക്കുന്നു. വിക്രമാദിത്യൻ ഇദ്ദേഹത്തിനെ സംരക്ഷിച്ചതായി നമുക്ക് ഇതുവരെ ഒരു തെളിവും ലഭിച്ചിട്ടില്ലെങ്കിലും ആ പണ്ഡിതവത്സലൻ അപ്രകാരം ചെയ്തിരുന്നതായി നാം ഊഹിക്കുന്നതിൽ അസംഭവ്യമായി ഒന്നുമില്ലതാനും.

സംസ്കൃതകവികളേയും പണ്ഡിതന്മാരെയും മാത്രമല്ല തന്റെ നാട്ടിലെ ഭാഷയായ കർണ്ണാടകത്തിൽ പാണ്ഡിത്യം സിദ്ധിച്ചിട്ടുള്ളവരേയും വിക്രമാദിത്യൻ പ്രോത്സാഹിപ്പിച്ചുവെന്ന് നമുക്ക് വിശ്വസിക്കാം. തമിഴിനെ ഒഴിച്ചുള്ള ദ്രാവിഡഭാഷകളിൽ ഏററവും

പ്രാചീനമായ കണ്ണാടകത്തിന് അലങ്കാരമായിത്തീ ന്നിരുന്ന വിക്രമാജ്ജുനവിജയം അഥവാ പമ്പഭാരതം എന്നകാവ്യത്തിൻെറ കത്താവായ പമ്പൻ അല്ലെങ്കിൽ ഹമ്പൻെറ രക്ഷിതാവായ അരികേസരി ചലൂക്യൻെറ കലത്തിൽ ഉദിച്ച നമ്മുടെ കഥാനായകൻ ഇപ്രകാരംചെയ്യുന്നതു് ഉചിതവുമാണല്ലൊ. വിക്രമാദിത്യൻെറ സമകാലീനനായ പ്രസിദ്ധകണ്ണാടകകവി പമ്പരാമായണത്തിൻെറ കത്താവായ നാഗചന്ദ്രൻ അഥവാ അഭിനവപമ്പൻ ആയിരുന്നു. വിക്രമാദിത്യൻ ഇദ്ദേഹത്തിനേയും സഹായിച്ചുവെന്നു നമുക്കു് വിശ്വസിക്കാം.

സംസ്കൃത സാഹിത്യത്തിനെ വിശ്വവിശ്രുതമാക്കിത്തീത്ത പ്രധാന കൃതികളുടെ രചന എ. ഡി. ൧൨൦൦-ന് സമീപിച്ചുള്ള കാലങ്ങളിൽ അവസാനിച്ചു. ഈ സമയത്താണു് ഭാരതത്തിൻെറ സ്വദേശഭരണവും അസ്തമിച്ചതു്. ഈ സംഭവങ്ങൾ ഉണ്ടായതിനു സമീപിച്ചുള്ള പതിനൊന്നാം ശതാബ്ദത്തിലും പന്ത്രണ്ടാം ശതാബ്ദത്തിലും നമ്മുടെ കഥാനായകൻ ജീവിച്ചിരുന്നു. ഈ രണ്ടു ശതാബ്ദങ്ങളിലുമാണു് പ്രാചീനഭാരതത്തിലെ ഒട്ടുവിലത്തെ മഹാന്മാർ ജീവിച്ചിരുന്നതും. വിക്രമാദിത്യനെപ്പോലെ ഇക്കാലങ്ങളിലുള്ള പല രാജാക്കന്മാരും പണ്ഡിതന്മാ

രെ പ്രോത്സാഹിപ്പിച്ചിരുന്നു. ഇവരിൽവെച്ച് വിശ്വവിശ്രുതനായിത്തീൎന്നിട്ടുള്ളതു് ധാരാനഗരത്തിലെ ഭോജനായിരുന്നു. ഇപ്രകാരമുള്ള പണ്ഡിതവത്സലനായ വേറൊരു രാജാവ് വിക്രമാദിത്യന്റെ സമകാലീനനായി മദ്ധ്യഇൻഡ്യയിലുള്ള ജജാഗഭുക്തിയെ ഭരിച്ചിരുന്ന കീൎത്തിവൎമ്മനാണു്. ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ സംരക്ഷണയിലാണു് കൃഷ്ണമിശ്രൻ തന്റെ പ്രസിദ്ധ നാടകമായ പ്രബോധചന്ദ്രോദയത്തെ രചിച്ചതു്.

വിക്രമാദിത്യന് ഒരു തലമുറയ്ക്കുശേഷം ബംഗാളിനെ ഭരിച്ചിരുന്ന ബല്ലാലസേനനും അദ്ദേഹത്തിന്റെ പുത്രനായ ലക്ഷ്മണസേനനും വിക്രമാദിത്യനെപ്പോലെ പണ്ഡിതവത്സലന്മാരായിരുന്നു. ലക്ഷ്മണസേനനാൽ പരിപാലിക്കപ്പെട്ടവനാണു് ഗീതഗോവിന്ദത്തിന്റെ പ്രസിദ്ധ കൎത്താവായ ജയദേവൻ. ജയദേവനെ കൂടാതെ ലക്ഷ്മണസേനന്റെ രാജധാനിയിൽ ഗോവൎദ്ധനൻ മുതലായ ഇതരകവികളും ഉണ്ടായിരുന്നുവെന്നു താഴെ ഉദ്ധരിക്കുന്ന ജയദേവന്റെ ശ്ലോകം തെളിയിക്കുന്നു.

“വാചഃ പല്ലവയത്യുമാപതിധരഃ സന്ദൎഭശുദ്ധിം ഗിരാം
ജാനീതേ ജയദേവഃ ഏവ ശരണഃ ശ്ലാഘ്യോ ദുരൂഹദ്രുതേഃ

ശൃംഗാരോത്തരസൽപ്രമേയരചനൈരാചാൎയ്യ ഗോവ
[ൎദ്ധനഃ

സ്പൎദ്ധീകോഽപിനവിശ്രുതഃ ശ്രുതിധരോധോയീകവിഃ
[ക്ഷ്മാപതിഃ"

വിക്രമാദിത്യന്റെ കാലത്തു് കാശ്മീരത്തെ ഭരിച്ചിരുന്ന രാജാക്കന്മാരും കവികളെ പ്രോത്സാഹിപ്പിച്ചു. കാശ്മീരത്തെ ഇക്കാലത്തു് ഭരിച്ചിരുന്ന കലശനും ഹൎഷദേവനും കവികളായിരുന്നു. വിക്രമാദിത്യന്റെ സമകാലീനനായ സോമദേവൻ എന്ന കാശ്മീരകവി തന്റെ കഥാ സരിത്സാഗരംകൊണ്ടു് പ്രസിദ്ധി നേടി. ബൃഹത് കഥാമഞ്ജരിയുടെ പ്രസിദ്ധ കൎത്താവായ ക്ഷേമേന്ദ്രൻ വ്യാസദാസൻ വിക്രമാദിത്യന് ഒരു തലമുറയ്ക്കു മുമ്പിൽ കാശ്മീരത്തിൽ ജീവിച്ചിരുന്നു. വിക്രമാദിത്യൻ മരിച്ചു് ഇരുപതുവൎഷം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ കൽഹണൻ തന്റെ രാജതരംഗിണിയെ എഴുതുവാൻ തുടങ്ങി. മംഖൻ തന്റെ ശ്രീകണ്ഠചരിതത്തെ രചിച്ചതു് വിക്രമാദിത്യൻ മരിച്ചു് ഇരുപതുവൎഷം കഴിയുന്നതിനു മുമ്പിലാണു്. നൈഷധീയകാവ്യത്തിന്റെ പ്രസിദ്ധ കൎത്താവായ ശ്രീഹൎഷനും വിക്രമാദിത്യന് ഒരു തലമുറയ്ക്കുശേഷം ജീവിച്ചിരുന്നു.

——(0)——

അദ്ധ്യായം ൧

വിക്രമാദിത്യന്റെ കാലത്തിലെ സമുദായസ്ഥിതി.

ആധുനിക ഭാരതീയരെക്കാൾ വിക്രമാദിത്യന്റെ കാലത്തുള്ള ദക്ഷിണപഥനിവാസികൾ പ്രാദേശിക സ്വയംഭരണത്തിൽ താല്പര്യം പ്രദർശിപ്പിച്ചിരുന്നു. ദക്ഷിണാപഥത്തിലെ രാജ്യങ്ങളിലുള്ള ഓരോ ഗ്രാമങ്ങളേയും അതിലെ നിവാസികൾതന്നെ ഭരിച്ചു. ഗ്രാമത്തിലെ പുരുഷപ്രാപ്തിവന്ന ജനങ്ങൾ കൂട്ടംകൂടി ഗ്രാമഭരണത്തിനായി ഒരു സഭയെ നിയമിച്ചിരുന്നു. ഈ സഭയിലെ അംഗങ്ങളുടെ ഉദ്യോഗകാലം ഒന്നോ രണ്ടോ വർഷമായിരുന്നു. ഈ സഭയുടെ ഏതാനും അംഗങ്ങൾ അടങ്ങിയ ചെറിയ സമാജങ്ങളെ ഓരോ പ്രത്യേക ഗ്രാമകാര്യങ്ങളെ അന്വേഷിക്കവാൻ അധികൃതമതലപ്പെടുത്തി. ഗ്രാമത്തിലെ ക്ഷേത്രത്തിൽവെച്ച് നറുക്കിട്ട് എടുത്താണ് ഈ ചെറിയ സമാജങ്ങളെ സാധാരണയായി തിരിഞ്ഞെടുക്കാറുള്ളത്. ഗ്രാമത്തിലെ സകല കാര്യങ്ങളും ഈ സഭയുടെ സമാജങ്ങൾ മൂലം അതു് നിർവ്വഹിച്ചുവന്നു. ഗ്രാമത്തിന്റെ പുറമെയുള്ള രാജ്യവിഭാഗങ്ങളുമായുള്ള ഇടപാടുകളിൽ അതിന്റെ പ്രതിനിധിയായിരുന്ന ഗ്രാമനായകനേയും സാധാരണയായി ഈ സഭതന്നെ നിയമിക്കാറുള്ളതു്.

രാജാവിന്ന് കരംപിരിച്ചു കൊടുക്കുന്നതും ഈ സഭയുടെ സമാജങ്ങൾതന്നെ. ന്യായം നടത്തിയിരുന്നതും ഇവരായിരുന്നു. മരണശിക്ഷ അനുഭവിപ്പിക്കുന്നതിന്ന് ഗ്രാമത്തിലെ ധർമ്മാസനസ്ഥന്മാൎക്ക് അധികാരമില്ല. അതു് രാജാവിന്റെ ദണ്ഡനായകന്മാർ നടത്തിയിരുന്നതാണു. സാധാരണ കുറ്റങ്ങൾക്ക് ഗ്രാമസഭ പിഴയാണ് ശിക്ഷ വിധിച്ചിരുന്നതു്. ജീവഹാനി വരുത്തണമെന്നു വിചാരമില്ലാതെ യാദൃച്ഛികമായി ഉണ്ടാകുന്ന നരഹത്യയ്ക്കു് ഇവർ ഗ്രാമക്ഷേത്രത്തിൽ ഒരു നെയ്‌വിളക്കു പതിവായി വെയ്ക്കുവാനോ മറ്റോ ആണ് സാധാരണയായി ശിക്ഷ വിധിച്ചിരുന്നതു്. സാക്ഷികളെ വിസ്തരിച്ചല്ല, ഓരോ പരീക്ഷകൾ നടത്തിയാണ് ഇവർ സത്യം കണ്ടുപിടിക്കുവാൻ ശ്രമിച്ചിരുന്നതു്. ഈ പരീക്ഷകളിൽ പ്രധാനമായതു് ചൂടുപിടിപ്പിച്ച ഇരുമ്പുകലപ്പ കൈകൊണ്ടു എടുക്കുന്നതായിരുന്നു. ഇങ്ങിനെ ചെയ്യുമ്പോൾ ഏതു കക്ഷിയുടെ കയ്യ് പൊള്ളിയോ അവനെ അവർ അസത്യവാനായി കരുതുന്നു. ഗ്രാമഭണ്ഡാഗാരം സംരക്ഷിക്കുന്നതിനു ചുമതലയുള്ള ഗ്രാമസഭാസമാജത്തിലെ അംഗങ്ങൾ ചില സ്ഥലങ്ങളിൽ പതിവായി അവരുടെ ഉദ്യോഗകാലാവധി കഴിഞ്ഞാൽ തങ്ങൾ പണം അപഹരിച്ചിട്ടില്ലെന്നു കാണിക്കുവാൻ ചൂടുപിടിപ്പിച്ച കലപ്പ എടുക്കണമെന്നു് ഒരു നിർബന്ധനിയമവും നാം കാണാറുണ്ടു്.

ആധുനിക ഭാരതീയരുടെ ഇടയ്ക്കു് പ്രാചീനഭാരതീയരാജാക്കന്മാരും ഭരണാധികാരികളും പ്രജകളുടേ വിദ്യാഭ്യാസ പോഷണവും ആരോഗ്യരക്ഷണവും തങ്ങളുടെ ചുമതലയല്ലെന്നു് വിചാരിച്ചിരുന്നുവെന്നു് ഒരു അബദ്ധവിശ്വാസം ഉണ്ടു്. ഇതു് ശരിയല്ലെന്നു് പ്രാചീനശാസനങ്ങൾ തെളിയിക്കുന്നു. സാധാരണയായി കുടിപ്പള്ളിക്കൂടങ്ങളാണു് നമ്മുടെ കഥാനായകന്റെ കാലങ്ങളിൽ രാജ്യത്തിന്റെ നാനാഭാഗങ്ങളിലും അധികമായിട്ടുള്ളതെങ്കിലും വിക്രമാദിത്യനും അദ്ദേഹത്തിന്റെ കാലത്തിലുള്ള അന്യരാജാക്കന്മാരും സഭകളുംവിദ്യാപോഷണത്തിനായി പാഠശാലകളേയും മഠങ്ങളേയും, ആരോഗ്യസംരക്ഷണത്തിനായി ആതുരശാലകളേയും സ്ഥാപിക്കാറുണ്ടായിരുന്നു. ഇതിനെ തെളിയിക്കുന്ന രണ്ടു ഉദാഹരണങ്ങളെ ഇവിടെ ഉദ്ധരിക്കുന്നു. ഇവ ചോളശാസനങ്ങളാണെങ്കിലും വിക്രമാദിത്യനും ഇപ്രകാരം ചെയ്തിരുന്നുവെന്നു അദ്ദേഹത്തിന്റെ ശാസനങ്ങളിൽ നിന്നു നമുക്കു് അനുമാനിക്കാം. വിക്രമാദിത്യന്റെ ഇത്തരത്തിലുള്ള ശാസനങ്ങളേക്കാൾ കൂടുതൽ വിവരങ്ങൾ ഇവയിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതിനാലാണു് ഈ ശാസനങ്ങളെ മാതൃകകളായി ഇവിടെ ചേർക്കുന്നതു്.

എണ്ണായിരം എന്ന ഗ്രാമത്തിലുള്ള ഒരു ശാസനം ഗ്രാമസഭകൾ രാജാക്കന്മാരുടെ പ്രേരണയാൽ വി

ദ്ധ്യാഭ്യാസവിഷയത്തിൽ കാണിച്ച താല്പൎയ്യത്തെ വി
ശദീകരിക്കുന്നു. ഇതു് വിക്രമാദിത്യന്റെ പിതാമഹ
ന്റെ സമകാലീനനായ രാജേന്ദ്രചോളൻ ഒന്നാമന്റെ
കാലത്തുള്ള ഒരു ശാസനമാണ്. രാജേന്ദ്രചോളൻ യു
ദ്ധത്തിൽ ജേതാവായിത്തീരുന്നതിന് എണ്ണായിരം
അല്ലെങ്കിൽ രാജരാജചതുർവേദിമംഗലത്തിലെ സഭ
അവിടത്തെ ക്ഷേത്രത്തിലെ പരമസ്വാമിക്കു കുറെ
ഭൂമിദാനം ചെയ്തു. ഇതിന്റെ ആദായത്തിൽ നി
ന്നു് ഒരു ശാലയും, വൈദികവിദ്യാലയവും നടത്തു
വാൻ അവർ നിശ്ചയിച്ചു. ആ ഗ്രാമത്തിലുള്ള ക്ഷേ
ത്രത്തിൽ പ്രസിദ്ധവൈഷ്ണവയോഗിയായ നമ്മാഴ്
വാരുടെ തിരുവായ്മൊഴി പാടുന്നതിന് അവർ നാലു
പേരെ നിയമിക്കുകയും അവർ ഓരോരുത്തൎക്കും ദിവ
സംതോറും മൂന്നുകുറുണിനെല്ല് പ്രതിഫലമായി നി
ശ്ചയിക്കുകയും ചെയ്തു. ക്ഷേത്രത്തിനോടു ചേർന്നുള്ള
മഠത്തിൽവെച്ച് ഇരുപത്തിഅഞ്ചു ശ്രീവൈഷ്ണവന്മാ
ൎക്കു പതിവായി ആഹാരം കൊടുക്കണമെന്നായിരുന്നു
അവരുടെ രണ്ടാമത്തെ നിശ്ചയം. ക്ഷേത്രത്തിലെ ഏഴു
ദിവസം നില്ക്കുന്ന ആനി അനിഴം ഉത്സവകാലത്തി
ൽ ആയിരം വൈഷ്ണവന്മാരെയും ദാസന്മാരെയും
ഊട്ടുന്നതിന് അറുപതുകലം നെല്ലും മൂന്നുകഴഞ്ചുപൊ
ന്നും അവർനീക്കി വെച്ചു. അനന്തരം ക്ഷേത്രത്തിലെ
ദേവന്റെ തേരോട്ടത്തിനും ആ സമയത്തിൽ യാചക

ന്മാൎക്ക് ദേവന് മാലകളും മററും നല്കുന്നതിനുമായി അവർ കുറെ കഴഞ്ചു പൊന്നും കുറെ നെല്ലും ചിലവാക്കുന്നതിനു ഏൎപ്പാടുചെയ്തു. ക്ഷേത്രത്തിനോടുചേൎന്നുള്ള മഠത്തിൽ അപ്പോൾ എഴുപത്തിഅഞ്ചു വിദ്യാൎത്ഥികൾ യജുർവേദവും, ഇരുപത്തുപേർ ഛാന്ദോഗസാമവും, ഇരുപത്തുപേർ തലവകാരസാമവും, ഇരുപത്തുപേർ വാജസനേയവും, പത്തുപേർ അഥൎവ്വവും പത്തുപേർ ബോധായനീയഗൃഹ്യകല്പവും ഗണവും പഠിക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. ഈപ്രകാരം വേദങ്ങൾ പഠിക്കുന്ന ഇരുന്നൂററിമുപ്പത്ത് ബ്രഹ്മചാരികൾ കൂടാതെ രൂപാവതാരം പഠിക്കുന്ന നാല്പതുപേരും ഉണ്ടായിരുന്നു. ഈ ഇരുന്നൂററിഎഴുപതുപേരിൽ ഓരോരുത്തൎക്കും ദിവസവും ആറുനാഴി നെല്ലുവീതം ചിലവിനു കൊടുക്കുവാൻ അവർ നിശ്ചയിച്ചു. ഇരുന്നൂററിഎഴുപതു വിദ്യാൎത്ഥികളെ കൂടാതെ അവിടെ ഇരുപത്തി അഞ്ചുപേർ വ്യാകരണവും, മുപ്പത്തി അഞ്ചുപേർ പ്രഭാകരവും പത്തുപേർ വേദാന്തവും പഠിച്ചിരുന്നു. ഇവരിൽ ഓരോരുത്തൎക്കും ദിവസം പ്രതി ഒരു കുറുണി ഇരുനാഴിനെല്ലു ചിലവിനു നല്കുവാൻ അവർ ഏൎപ്പാടുചെയ്തു. വ്യാകരണം, പ്രഭാകരം എന്ന വിഷയങ്ങളെ പഠിപ്പിക്കുന്ന വാദ്ധ്യാന്മാൎക്ക് ഒരു കലംനെല്ലുവീതവും വേദാന്തം പഠിപ്പിക്കുന്ന വാദ്ധ്യാന്മാൎക്കു ഒരു കലം ഒരു തൂണിനെല്ലു അവർ പ്രതിഫലമായി നല്കി. അനന്തരം ഋഗ്വേദം പഠിപ്പി

ക്കുന്നതിന്നു മൂന്നു വാദ്ധ്യാന്മാരേയും, യജ്ജൂർ വേദത്തിന്ന് മൂന്നു വാദ്ധ്യാന്മാരേയും, ഛന്ദോഗത്തിനും തലവകാരസാമത്തിനും വാജസനേയത്തിനും ബൊധായനഗൃഹ്യാദികൾക്കും രൂപാവതാരത്തിനും ഓരോ വാദ്ധ്യാന്മാരേയും അവർ നിയമിച്ചു. രൂപാവതാരം പഠിപ്പിക്കുന്ന വാദ്ധ്യാരുടെ പ്രതിഫലം ദിവസവും മൂന്നുകുറുണി നെല്ലായിരുന്നു. ശേഷമുള്ള വാദ്ധ്യാന്മാരിൽ ഓരോരുത്തൎക്കും ദിവസവും മൂന്നുകുറുണി നെല്ല് അവർ നൾകി. ഈ നെല്ലിന്നു പുറമെ വ്യാകരണവാദ്ധ്യന്മാൎക്കു അദ്ധ്യായത്തിന്നു ഒരു കഴഞ്ചുവീതം എട്ടുകഴഞ്ചു പൊന്നും, പ്രഭാകരവാദ്ധ്യാൎക്കും, വേദാന്തവാദ്ധ്യാൎക്കും അതേക്രമത്തിൽ പന്ത്രണ്ടു കഴഞ്ചു പൊന്നുവീതവും വേദം പഠിപ്പിക്കുന്ന വാദ്ധ്യാന്മാൎക്കു ഓരോരുത്തൎക്കും രൂപാവതാരവാദ്ധ്യാൎക്കും അരക്കഴഞ്ചു പൊന്നു വീതവും വ്യാകരണം, പ്രഭാകരം, വേദാന്തം ഇവയെ അഭ്യസിക്കുന്ന എഴുപതു വിദ്യാൎത്ഥികളിൽ ഓരോരുത്തനും അരക്കഴഞ്ചു പൊന്നും കൊടുക്കുന്നതിന്ന് അവർ നിശ്ചയിക്കുകയും ചെയ്തു.

വിക്രമാദിത്യന്റെ മിത്രമായിരുന്ന വീരരാജേന്ദ്രന്റെ ഒരു ശാസനമാണ് നമ്മുടെ രണ്ടാമത്തെ ഉദാഹരണം. തിരുമുക്കൂടൽ എന്ന ഗ്രാമത്തിൽ നിന്നു ലഭിച്ച ഈ ശാസനം പ്രജകളുടെ ആരോഗ്യസംരക്ഷ

ണത്തിൽ പ്രാചീനഭാരതീയ രാജാക്കന്മാർ പ്രദർശിപ്പിച്ച താല്പര്യം സ്പഷ്ടമാക്കുന്നു. തിരുമൂടക്കൽ വിഷ്ണുക്ഷേത്രദേവസ്വം വക ഗ്രാമമായ വയലെക്കാവൂരിലെ കുടിയാനവന്മാർ ആ ക്ഷേത്രത്തിനോടു ചേൎന്നുള്ള ശാലയ്ക്കു കൊടുത്തുവന്നിരുന്നതും രാജേന്ദ്രന്റെ കാലത്തിൽ നിറുത്തപ്പെട്ടിരുന്നതുമായ എഴുപത്തിഅഞ്ചു കഴഞ്ചുപൊന്നു് ഈ ശാസനത്താൽ വീരരാജേന്ദ്രൻ കരമൊഴിവായി ആ ക്ഷേത്രത്തിനു് കൊടുത്തു. കൂടാതെ ദേവസ്വം ഗ്രാമത്തിൽനിന്നു് പിരിക്കുന്ന ഊർക്കഴഞ്ചു മുതലായ കരങ്ങളെയും അദ്ദേഹം തിരുമുക്കൂടൽ ക്ഷേത്രത്തിനു സമ്മാനിച്ചു. ഈ രണ്ടുവകയിലും കൂടി ആ ക്ഷേത്രത്തിനു് ഇപ്രകാരം നൂറ്റിനാല്പത്തിഏഴു കഴഞ്ചു ഒൻപതു മഞ്ചാടി സ്വർണ്ണം ലഭിച്ചു. ഈ സ്വർണ്ണത്തിനു് കഴഞ്ചിനു് പതിനാറുകലം നെല്ലുവീതം നെല്ലുവാങ്ങി ആ ക്ഷേത്രത്തിലെ ചില ഉത്സവങ്ങൾ നടത്തുന്നതിനും, ആ ക്ഷേത്രത്തിനോടു ചേൎന്ന ജനനാഥമണ്ഡപത്തിലുള്ള വിദ്യാലയത്തിന്റെയും ആതുരശാലയുടേയും ചിലവുകൾക്കും ഉപയോഗിക്കുന്നതിനു ക്ഷേത്രാധികാരികളോടു വീരരാജേന്ദ്രൻ ആജ്ഞാപിച്ചു. ഈ ജനനാഥമണ്ഡപത്തിലെ വിദ്യാലയത്തിൽ വേദം, ശാസ്ത്രം, വ്യാകരണം, രൂപാവതാരം ഇത്യാദിവിഷയങ്ങളെ പഠിപ്പിച്ചിരുന്നു. ഇതിൽ പഠിക്കുന്ന വിദ്യാൎത്ഥികൾക്കു് ഒരു ഭക്ഷണശാല

യും ഒരു ആതുരശാലയും മുമ്പിൽതന്നെ സ്ഥാപിക്കപ്പെട്ടിരുന്നു. വിദ്യാർത്ഥികൾക്കു ഭക്ഷണംമാത്രമല്ല ഈ ശാല നൾകിയിരുന്നതു്. ശനിയാഴ്ചതോറും തേച്ചുകുളിക്കുവാൻ എണ്ണയും വിളക്കിനുള്ള എണ്ണയും അവൎക്കു് ശാലയിൽനിന്നു ലഭിച്ചു. ഇതിനോടുചേൎന്നുള്ള ആതുരശാലയുടെ നാമം വീരചോഴൻ ആതുരശാല എന്നായിരുന്നു. ഇതിൽ പതിനഞ്ചുരോഗികളെ കിടത്തി ചികത്സിക്കുവാൻ സൌകൎയ്യമുണ്ടായിരുന്നു. ഈ ആതുരശാലയിൽ ഒരു വൈദ്യനും, രണ്ടുഭൃത്യന്മാരും, രണ്ടുവേലക്കാരികളും ഉണ്ടായിരുന്നു. ഒരു ആണ്ടിലേക്കു് ആവശ്യമുള്ള ദശമൂലാദി ഔഷധങ്ങളും പല തൈലങ്ങളും, ഘൃതങ്ങളും ഇവിടെ ഒരുമിച്ചുണ്ടാക്കി വെയ്ക്കുക പതിവായിരുന്നതാനും.

ബ്രാഹ്മണൎക്കുമാത്രമേ ഇവ പ്രയോജനകരമായിരുന്നുള്ളുവെന്ന ദൃഷ്ട്യം മാത്രമേ ഈ സ്ഥാപനങ്ങൾക്കു ഉണ്ടായിരുന്നുള്ളു. എന്നാൽ ചില സ്ഥാപനങ്ങളിൽ അബ്രാഹ്മണൎക്കും ആഹാരം നൾകുവാൻ ഏൎപ്പാടു ചെയ്തിരുന്നതായി നാം കാണുന്നുണ്ടു്. മേൽ കാണിച്ചുള്ളഉദാഹരണങ്ങളിൽനിന്നും വേറെ പല ശാസനങ്ങളിൽ നിന്നും ദേവസ്വംവസ്തുക്കളും ബ്രഹ്മസ്വം വസ്തുക്കളും സാധാരണയായി മററുള്ള വസ്തുക്കളെപ്പോലെ രാജാവിനു കരം കൊടുത്തിരുന്നുവെന്നു തെളിയുന്നു. വിക്രമാദി

ത്യനം ചോള രാജാക്കന്മാരെപോലെ പല മഠങ്ങൾക്കും ശാലകൾക്കും ക്ഷേത്രങ്ങൾക്കും ഭൂമിദാനം ചെയ്തുവെന്ന തെളിയിക്കുന്ന പല ലേഖനങ്ങളും നമുക്കലഭിച്ചിട്ടുണ്ട്.

വിക്രമാദിത്യന്റെ സാമ്രാജ്യത്തിൽ ഹിന്ദുമതത്തിനും ജൈനമതത്തിനും ബുദ്ധമതത്തിനും പ്രചാരമുണ്ടായിരുന്നു. വിക്രമാദിത്യന്റെ കാലത്തിൽ ബുദ്ധമതം അതിന്റെ അന്ത്യദശയെ പ്രാപിച്ചിരുന്നു. എന്നാലും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭരണകാലത്തിൽ ചില കച്ചവടക്കാരായ ചെട്ടികൾ താരാദേവിക്ക ക്ഷേത്രം പണിയിച്ചതായും ബുദ്ധവിഹാരങ്ങൾ കെട്ടിച്ചതായും ചില മഹാ മണ്ഡലേശ്വരന്മാർ ശിവന്റെയും ബുദ്ധന്റെയും ജൈന തീർത്ഥകരന്മാരുടേയും പ്രതിമകൾ സ്ഥാപിച്ചതായും നമുക്ക അറിവുണ്ട്. വിക്രമാദിത്യന്റെ ചില മഹാ മണ്ഡലേശ്വരന്മാരും അനവധി പ്രജകളും ജൈന മതാനുസാരികളായിരുന്നുവെങ്കിലും ആ മതത്തിന് ഇപ്പോൾ പണ്ടത്തെ പ്രാബല്യം ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. വിക്രമാദിത്യൻ മരിച്ച ഒരു ശതാബ്ദം കഴിയുന്നതിനു മുമ്പിൽ ബസവൻ വീരശൈവമതം സ്ഥാപിക്കുകയും അനേകം ജൈനമതാനുസാരികൾ ഇതിനെ സ്വീകരിക്കുകയും ചെയ്തു. ഈ വീരശൈവ മതത്തിന്റെ ആവിർഭാവംഹേതുവാലും രാമാനുജനാൽ സ്ഥാപിക്ക

പ്പെട്ട പുതിയ വൈഷ്ണവ മതത്തിന്റെ ആകൎഷണ ശക്തിമൂലവും ജൈന മതത്തിനു കഠിനമായ ഇടിവു സംഭവിച്ചു. വിക്രമാദിത്യൻ ഹിന്ദുക്ഷേത്രങ്ങൾക്കും ജൈന ക്ഷേത്രങ്ങൾക്കും ഭൂമിദാനം ചെയ്തതായി നമുക്കു അറിവുണ്ടു്. പ്രാചീനഭാരതീയ രാജാക്കന്മാർ സാധാരണയായി സകല മതങ്ങളേയും ഒരുപോലെ പരിപാലിച്ചിരുന്നുവെന്നുള്ളതു് സ്മരണീയമാണ്. വിക്രമാദിത്യന്റെ സ്യാലനായ അധിരാജേന്ദ്ര ചോളൻ മതപക്ഷപാതംകാണിച്ചതായിനമുക്കു് അറിവുണ്ടു്. ശൈവമതാനുസാരിയായ അദ്ദേഹം ചിദംബരത്തുള്ള വിഷ്ണു ക്ഷേത്രത്തെ നശിപ്പിക്കുകയും രാമാനുജനെ ഉപദ്രവിക്കുകയും ചെയ്തു. വിക്രമാദിത്യനു ഒരു തലമുറക്കു ശേഷം ജീവിച്ചിരുന്ന ഗുജറാത്തിലെ രാജാവായ കുമാരപാലൻ ഒരു മതഭ്രാന്തനായ ജൈനനായിരുന്നതിനാൽ അദ്ദേഹം ജന്തുഹിംസ ചെയ്യുന്നവരെ കഠിനമായി ശിക്ഷിച്ചു. ഒരു പേനിനെ കൊന്ന കച്ചവടക്കാരന്റെ വസ്തുക്കൾ ആസകലം കുമാരപാലൻ സൎക്കാരിലേക്കു കണ്ടുകെട്ടിയെടുത്തു. തന്റെ രാജധാനിയിലേക്കു പച്ച ഇറച്ചി കൊണ്ടുവന്ന ഒരുത്തനെ അദ്ദേഹം മരണശിക്ഷ അനുഭവിപ്പിച്ചു. ഇപ്രകാരം അന്യ മതാനുസാരികളെ ഹിംസിക്കുന്ന ശീലം നമ്മുടെ കഥാനായകനു് ലേശവും ഉണ്ടായിരുന്നില്ലതാനും.

വിക്രമാദിത്യൻെറ സാമ്രാജ്യത്തിൽ ലകലീശനാൽ പുനർജ്ജീവിപ്പിച്ച പാശുപത അല്ലെങ്കിൽ കാളമുഖ ശൈവമതത്തിന് അത്യന്തം പ്രചാരമുണ്ടായിരുന്നു. ഇതിൻെറ ആദ്യത്തെ പ്രസിദ്ധഗുരു ലകുലിശപശുപതിയാണ്. ഇതിൻെറ ഗുരുക്കന്മാരുടെ നാമങ്ങൾ രാശി അല്ലെങ്കിൽ പണ്ഡിതൻ എന്ന പദത്തിൽ അവസാനിച്ചിരുന്നു. ഇതു സിംഹപർഷദ് എന്നും ശക്തിപർഷദ് എന്നും രണ്ടു ശാഖകളായി വിഭാഗിക്കപ്പെട്ടിരുന്നു. ഈ കാളമുഖ മഠങ്ങളിലെ ഗുരുക്കന്മാർ അവിടെ നിവസിക്കുന്ന സന്യാസിമാർ ബ്രഹ്മചാരിവ്രതത്തെ ലംഘിച്ചാൽ അവരെ ആ മഠത്തിൽനിന്ന് ആട്ടിക്കളഞ്ഞിരുന്നു. യേവൂർ എന്ന നഗരത്തിലുള്ള ഒരു ശാസനത്തിൽനിന്ന് വിക്രമാദിത്യൻ പാശുപത ഗുരുവായ ജ്ഞാനരാശി പണ്ഡിതന് രവിയണഭട്ടൻ മന്ത്രിയായിരിക്കുമ്പോൾ കുറെ ഭൂമിദാനം ചെയ്തതായി നമുക്കു അറിയാം. ഈ ജ്ഞാനരാശിപണ്ഡിതൻ മലയാളപണ്ഡിതൻെറ ശിഷ്യനും മിരിഞ്ജിയിലെ ചിക്കി ദേവപണ്ഡിതൻെറ പ്രശിഷ്യനാണെന്നും ഇതിൽ കാണപ്പെടുന്നു. ഇവർ പാശുപതരുടെ സിംഹപർഷദ് ശാഖയിൽ ഉള്ള ഗുരുക്കന്മാരായിരുന്നു. വിക്രമാദിത്യൻെറ പിതാവും ഈ കാളമുഖ ഗുരുക്കന്മാർക്ക് ഭൂമിദാനം ചെയ്തതായി നമുക്ക് അറിവുണ്ട്.

വിക്രമാദിത്യന്റെ കാലങ്ങളിൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ സാമ്രാജ്യത്തിന്റെ പൂർവ്വഭാഗങ്ങളിൽ അതിപ്രബലരായിരുന്ന ശൈവഗുരുക്കന്മാർ ചേദിയിലെ ഗോളകീമഠത്തിലുള്ളവരായിരുന്നു. ഇതിന്റെ സ്ഥാപകൻ ദുർവ്വാസസ് എന്ന ഗുരുവാണ്. അഘോരശിവാചാര്യന്റെ ക്രിയാക്രമദ്യോതിക എന്ന ഗ്രന്ഥത്തിന്റെ വ്യാഖ്യാനമായ ലഘുപ്രഭയിൽ അതിന്റെ കർത്താവായ നിർമ്മലമണിഗുരു ഈ ദുർവാസാവാണ് ആദ്യമായി തന്ത്രഗ്രന്ഥങ്ങൾ എഴുതിയതെന്ന പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ദുർവ്വാസാവ് പരാശക്തിമഹിമൻ ഇത്യാദി തന്ത്രഗ്രന്ഥങ്ങൾ രചിച്ചതായി നമുക്കു അറിവുണ്ട്. ഈ മഠത്തിലേയും അതിന്റെ ശാഖമഠങ്ങളിലേയും ഗുരുക്കന്മാരുടെ നാമങ്ങൾ ശിവ അല്ലെങ്കിൽ ശംഭു എന്ന പദങ്ങളിൽ അവസാനിച്ചിരുന്നു. ദുർവാസാവിന്റെ അനന്തര പിൻഗാമികളിൽ പ്രസിദ്ധരായിത്തീർന്നിരുന്നവർ സോമശംഭു, വാമശംഭു, ശക്തിശംഭു, കീർത്തിശംഭു, കേരളത്തിൽ ജനിച്ചവനായ വിമലശിവൻ, വിദ്യേശശിവൻ എന്നിവരായിരുന്നു. ചേദിരാജാക്കന്മാരും കാകതീയരാജാക്കന്മാരുമാണ് ഇവൎക്ക് പ്രത്യേകമായ സഹായങ്ങൾ നൽകിയത്. വിക്രമാദിത്യന്റെ കാലത്തിന് നൂറുവർഷത്തിന്ന ശേഷം ജീവിച്ചിരുന്ന വിശ്വേശ്വരശംഭു മന്ദിരം എന്ന ഗ്രാമത്തിൽ പല വലിയ ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങൾ

ഏല്പെട്ടുത്തിയതായി ശാസനങ്ങൾ തെളിയിക്കുന്നു. ഈ ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളിൽ ഒരു വിദ്യാലയവും, ഒരു പ്രസവ ആതുരശാലയും ഉൾപ്പെട്ടിരുന്നു. ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ ധർമ്മശാലകളിൽ ബ്രാഹ്മണർ മുതൽ ചണ്ഡാലർവരെയുള്ള സകല ജാതിക്കാർക്കും ആഹാരം നൽകിയിരുന്നു. ഗോളകീമഠഗുരുക്കന്മാർ അനുസരിച്ചിരുന്ന ശൈവമതവിഭാഗത്തിന്റെ മൂലതത്വം

"പാഷാണശിവസംസ്കാരാത്
മുക്തിമുക്തിപ്രദോഭവേത്
പാഷാണശിവതാംയാതി
ശൂദ്രസ്സു ന കഥംഭവേത്."

എന്നായിരുന്നതിനാൽ വിശേഷപരശംഭു ഇപ്രകാരം ചെയ്യുന്നതിൽ അതിശയിക്കാനൊന്നുമില്ലല്ലൊ.

വിക്രമാദിത്യന്റെ കാലങ്ങളിലും ജൈനന്മാരിൽ ചിലർ പണ്ടത്തെപ്പോലെ ഉപവാസംകൊണ്ട് ആത്മഹത്തി ചെയ്തിരുന്നതായി ശിലാലേഖനങ്ങൾ തെളിയിക്കുന്നു. ഇതിന് സംസ്കൃതത്തിൽ സല്ലേഖനം എന്നും, തമിഴിൽ പട്ടിണിനോമ്പെന്നും സംജ്ഞ നൽകപ്പെട്ടിരുന്നു. ഇതിന്റെ സ്മാരകങ്ങളെ നിഷീധികകൾ എന്നാണ് വിളിച്ചുവന്നിരുന്നത്. വിക്രമാദിത്യന് ശേഷം ഉത്ഭവിച്ച വീരശൈവമതാനു

സാരികളിൽ ചിലർ ഭക്തിരസത്താൽ അംഗച്ഛേദം ചെയ്തതായി നമുക്കു അറിവുണ്ടു്.

വിക്രമാദിത്യന്റെ സാമ്രാജ്യത്തിൽ അഭ്യുദയത്തിന്റെ കാലത്തിൽ സാധാരണയായി സമാധാനം ഉണ്ടായിരുന്നുവെന്നു് മുമ്പു് പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടു്. എന്നാൽ അതിന്റെ സീമകൾക്കു് സമീപമുള്ള ഭാഗങ്ങളിൽ ചിലപ്പോൾ കന്നുകാലി മോഷണം സംബന്ധിച്ചു് ഗ്രാമങ്ങൾതമ്മിൽ യുദ്ധംചെയ്യാറുണ്ടായിരുന്നു. ഈ ഗ്രാമയുദ്ധങ്ങളിൽ മരിച്ച വീരന്മാരുടെ സ്മരണയെ നിലനിർത്തുന്നതിനായി അവരുടെ ഗ്രാമക്കാരും ബന്ധുക്കളും മരിച്ച വീരന്മാരുടെ രൂപവും പ്രശംസകളും കൊത്തപ്പെട്ടിട്ടുള്ള വീരക്കല്ലുകൾ നാട്ടിയിരുന്നു. കൂടാതെ ഗ്രാമസഭകൾ ഇവരുടെ ബന്ധുക്കൾക്കു് കരമൊഴിവായി ഭൂമിദാനം ചെയ്യുന്നതും പതിവാണു്. ഭർത്താവിനോടുകൂടി ആത്മഹത്യ ചെയ്യുന്ന സതികളുടെ സ്മാരകങ്ങളായ മസ്തിക്കല്ലുകളും വിക്രമാദിത്യന്റെ പ്രജകൾ നാട്ടിയിരുന്നതായി നമുക്കു് അറിവുണ്ടു്. ക്ഷേത്രപ്രതിഷ്ഠ ചെയ്യുമ്പോഴുള്ള സകലക്രിയകളും ഈ കല്ലുകൾ നാട്ടുമ്പോൾ അവർ ചെയ്യുകയും ചെയ്തു.

വിക്രമാദിത്യന്റെ പ്രജകളിൽ ഭൂരിപക്ഷവും കൃഷിക്കാരായിരുന്നു. അക്കാലങ്ങളിലെ രാജാക്കന്മാർ

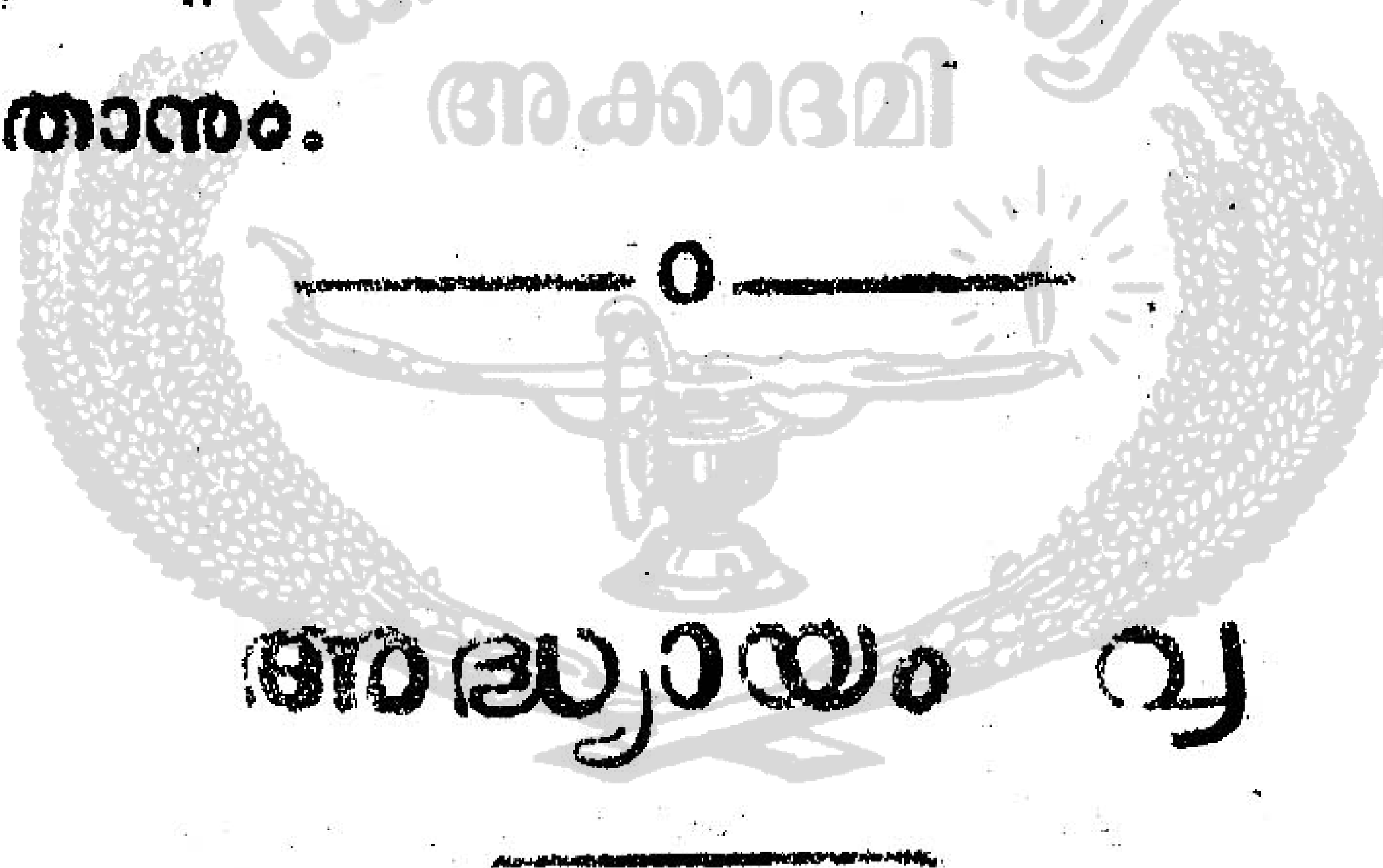
കൃഷികന്മാൎക്ക് ഉപയോഗപ്പെടുന്ന പല മരാമത്തുവേലകളും ചെയ്യുന്നതിൽ പ്രത്യേകം താല്പൎയ്യം പ്രദൎശിപ്പിച്ചു. നമ്മുടെ കഥാനായകന്റെ കാലത്തിൽ കച്ചവടത്തിനും അഭിവൃദ്ധിയുണ്ടായിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ സാമ്രാജ്യത്തിലുള്ള കുബേരവംശജന്മാരായ ചെട്ടികൾ വലിയ ദാനങ്ങൾ ചെയ്തിരുന്നുവെന്നു ശാസനങ്ങളിൽ കാണുന്നതിനാൽ അവരുടെ ഐശ്വൎയ്യാവസ്ഥയുടെ പരിമാണം നമുക്ക് സുഗ്രാഹ്യമാണ്. വിക്രമാദിത്യന്റെ സമീപകാലത്തിലുള്ള ഒരു ശാസനത്തിൽ ഐഹോളെ എന്ന നഗരത്തിലെ കുബേരവംശത്തിലുള്ള നാനാദേശി വ്യാപാരികൾ അവിടെയുള്ള ദേവീശ്വര ക്ഷേത്രത്തിലേക്ക് തങ്ങൾ കച്ചവടം ചെയ്തിരുന്ന ചരക്കുകളിൽ നിന്നു ലഭിക്കുന്ന ലാഭത്തിന്റെ ഒരു ക്ലിപ്ത അംശം കൊടുത്തുവെന്നു കാണുന്നു. ഇവർ കച്ചവടം ചെയ്തിരുന്ന ചരക്കുകളെ ഇതിൽ വിവരിക്കുന്നുണ്ട്. അവ കസ്തൂരി, കുങ്കുമപ്പൂ, കവരിമാൻമുടി, രാമച്ചം, പടത്തി, പരുത്തിനൂൽ, ഗുളിക, മുദ്രവെയ്ക്കുന്നതിനു ഉപയോഗപ്പെടുത്തുന്ന അരക്ക്, അടയ്ക്കാ, ഇന്തുപ്പ്, മെഴുക്, കോലരക്ക്, ചണം, കമ്പിളിരോമം, കൎപ്പൂരം, ചന്ദനം, പട്ടുനൂൽ, വ്യാഘ്രചൎമ്മം, സ്ത്രീകളുടെ വസ്ത്രങ്ങൾ, ഈയം, തകരം എന്നിവ ആയിരുന്നു. കുന്തളസാമ്രാജ്യത്തിന്റെ പശ്ചിമ തുറമുഖങ്ങളിൽ അറബികൾ കുതിരകളെയും സുഗന്ധ

ദ്രവ്യങ്ങളേയും ഇറക്കുമതി ചെയ്തതായി നമുക്ക് അറിവുണ്ട്. അശോകചക്രവർത്തിയുടെ ശാസനങ്ങളിൽ പലതും കേരളത്തിലെ ചെട്ടികളായിരുന്നുവെന്നുള്ളതും സ്മരണീയമാണുതാനും.

ഹീനജാതികളെന്നു ഗണിക്കപ്പെട്ടു വന്നിരുന്നവർ അക്കാലങ്ങളിൽ പല അസൌകര്യങ്ങളിൽ നിന്നും കഷ്ടപ്പെടേണ്ടി വന്നു. അവരുടെ കല്യാണങ്ങളിൽ അവർക്ക് ചിലതരം വാദ്യങ്ങൾ ഉപയോഗിക്കുവാൻ അവകാശമില്ല. അവരുടെ ഭവനങ്ങളിൽ വാതായനങ്ങൾ ഉണ്ടാക്കുവാനോ അവയെ രണ്ടു നിലയാക്കുവാനോ അവർക്ക് അധികാരമില്ല. ഇത്യാദി പല അസൌകര്യങ്ങളിൽ നിന്ന് അവർ കഷ്ടപ്പെട്ടിരുന്നുവെങ്കിലും ചിലപ്പോൾ രാജാക്കന്മാർ അവർക്ക് ഇവയെ നിർമ്മിക്കുന്നതിനും ഉപയോഗിക്കുന്നതിനും അനുവാദം നൽകിയിരുന്നതായും ശാസനങ്ങൾ സാക്ഷികരിക്കുന്നു. ഇക്കാലങ്ങളിൽ ഭൂനികുതി കൂടാതെ പലതരത്തിലുള്ള കരങ്ങളും ചുങ്കങ്ങളും പ്രജകൾ രാജാക്കന്മാർക്ക് കൊടുത്തിരുന്നു. എന്നാൽ അവർക്ക് ഇവ ദുസ്സഹമായിത്തോന്നിയില്ലെന്ന് ശാസനങ്ങളിൽ നിന്ന് നമുക്ക് അനുമാനിക്കാം.

വിക്രമാദിത്യന്റെ കാലങ്ങളിൽ പല വ്യവസായങ്ങളും അദ്ദേഹത്തിന്റെ രാജ്യത്തിൽ നടന്നിരുന്നു.

അക്കാലങ്ങളിൽ ഭാരതീയർ വസ്ത്രങ്ങൾ അന്യരാജ്യങ്ങളിൽ നിന്നും ഏറ്റുമതി ചെയ്തിരുന്നില്ല. സ്വദേശീയ വസ്ത്രങ്ങളാണ് അവർ ധരിച്ചിരുന്നത്. മൽമലും പട്ടുവസ്ത്രങ്ങളും ഇൻഡ്യയിലുള്ള തന്തുവായന്മാർ തന്നെ നെയ്തിരുന്നു. ഓരോ വ്യവസായങ്ങളും പാരമ്പര്യേണ ഓരോ ജാതികൾ ചെയ്തുവന്നിരുന്നു. ഇരുമ്പുസാമാനങ്ങൾ മുതലായവയും അവർ തന്നെ നിർമ്മിച്ചിരുന്നു. പ്രാചീനഭാരതീയരുടെ ഇടയിൽ ഖനിവ്യവസായം നടന്നിരുന്നുവെന്ന് ശാസനങ്ങൾ തെളിയിക്കുന്നുണ്ടുതാനും.

---o---

അദ്ധ്യായം ൮

വിക്രമാദിത്യന്റെ ഗൃഹജീവിതം

പ്രാചീന കാലങ്ങളിലെ ഭാരതീയ നൃപന്മാരും പ്രഭുക്കന്മാരും ഏകഭാര്യാവ്രതം അനുഷ്ഠിച്ചിരുന്നില്ല. നമ്മുടെ കഥാനായകനും ഈ സമ്പ്രദായം അനുസരിച്ച് അനേകം ഭാര്യമാർ ഉണ്ടായിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ശാസനങ്ങളിൽ നിന്നും അദ്ദേഹത്തിന്റെ എട്ടു രാജ്ഞിമാരുടെ നാമങ്ങൾ നമുക്കു ലഭിച്ചിട്ടുണ്ട്. അ

വർ ചന്ദലാദേവിയും, മാലലാദേവിയും, സാവലാദേവിയും, യക്കലദേവിയും, മലയവതിദേവിയും ലക്ഷ്മാദേവിയും, ഏംഗലാദേവിയും പത്മലാദേവിയുമായിരുന്നു. ഇവരെ കൂടാതെ അദ്ദേഹം ചോളരാജാവായ വീര രാജേന്ദ്രന്റെ പുത്രിയേയും വിവാഹം ചെയ്തുവെന്നു മുമ്പുപറഞ്ഞിട്ടുണ്ടല്ലൊ. ഇവരിൽ ചന്ദ്രലാദേവിയും സാവലദേവിയും അദ്ദേഹത്തിന്റെ സാമന്തന്മാരുടെ പുത്രികളാണെന്നും, മാലലാദേവി കുന്തളരാജ്യത്തിലുള്ള ഒരു സാമന്തഭോഗൻ അഥവാ ഗ്രാമക്കണക്കന്റെ പുത്രിയാണെന്നും നമുക്കു അറിവുണ്ട്. ഇവരുടെ പ്രത്യേക ചിലവിലേക്കായി അദ്ദേഹം ഇവൎക്ക് ചില ഗ്രാമങ്ങളുടെ കരം നല്കിയിരുന്നതായി ശാസനങ്ങൾ തെളിയിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു.

കരഹാടകത്തിനേയും കൊൽഹാപുരത്തിനേയും ഭരിച്ചിരുന്ന ശിലാഹാര രാജാവായ മാരസിംഹന്റെ പുത്രിയും വിക്രമാദിത്യന്റെ മേൽക്കോയ്മയെ നശിപ്പിക്കുവാൻ ഉദ്യമിച്ച ഭോജന്റെ സഹോദരിയുമാണ് ചന്ദലാദേവി. ഈ രാജകുമാരിയെ വിക്രമാദിത്യൻ തന്റെ ഭരണത്തിന്റെ പ്രാരംഭകാലത്തിൽ നടന്ന ഒരു സ്വയംവരത്തിൽ വെച്ചു വിവാഹം ചെയ്തതായി ബിൽഹണൻ വൎണ്ണിക്കുന്നു. ശാസനങ്ങൾ ചന്ദലാദേവിയെന്നു ഈ രാജ്ഞിയെ വിളിക്കുന്നുവെങ്കിലും ബി

ൽഘണൻ ഇവക്ക ചന്ദ്രലേഖാദേവിയെന്നാണ് സം ജ്ഞനൽകിയിരിക്കുന്നതു്.

"യഥാസ്തി വിജയസ്തംഭ പ്രശസ്തിരിവ മന്മഥോ
കരഹാടപതേഃ പുത്രീത്രിജഗന്നേത്ര കാർമ്മണം.
വിദ്യാധര കുമാരീസാ ഗൌരീ ദയിത ശാസനാത്
കൃതേ കന്യാപി കുരുതേ സ്വയംവര മഹോത്സവം.
ചന്ദ്രലേഖേതി നാമാസ്യാശ്ചന്ദ്ര ലേഖാ സമത്വിഷഃ
മൃത്യുഞ്ജയമഹാമന്ത്ര മൈത്രീ മേതിമനോഭവഃ"

ഇപ്രകാരം അതിലാവണ്യവതിയായ ചന്ദ്രലേഖക്കു അഥവാ ചന്ദ്രലാദേവിക്കു സ്വയംവരം നിശ്ചയിച്ചിരിക്കുന്നുവെന്നു കേട്ടയുടനെ അവൾ സൗന്ദര്യവതിയാണോ എന്നു അറിഞ്ഞു കൊണ്ടു വരുവാൻ വിക്രമാദിത്യൻ ഒരു ദൂതനെ കരഹാടകത്തിലേക്കു അയച്ചു. കാലവിളംബമെന്യേ ഈ ദൂതൻ തിരിച്ചുവന്നു ചന്ദ്രലേഖയുടെ അതിശയകരമായ രൂപലാവണ്യത്തെ വിക്രമാദിത്യനെ വർണ്ണിച്ചുകേൾപ്പിച്ചു. ഉടനെ അദ്ദേഹം അവളിൽ അനുരക്തനായിത്തീരുകയുംചെയ്തു. വിക്രമാദിത്യന്റെ ശൌര്യസൌഷ്ഠവത്തെക്കുറിച്ചു ചന്ദ്രലേഖയും കേട്ടിരുന്നതിനാൽ ആ രാജകുമാരി തന്റെ സ്വയംവരത്തിൽ വിക്രമാദിത്യനെ വരിക്കുവാൻ നിശ്ചയിച്ചിരുന്നുവെന്നും ഇതി

ന് അവളുടെ പിതാവും അനുകൂലമാവം പ്രവർത്തിപ്പിച്ചുവെന്നും ദൂതൻ അദ്ദേഹത്തിനെ ധരിപ്പിച്ചു. ഉടനെ അദ്ദേഹം കരഹാടക രാജധാനിയിലേക്ക പോകുകയും ചെയ്തു.

അവിടെവെച്ചുനടന്ന സ്വയംവരത്തിന് അയോദ്ധ്യ, കന്യാകുബ്ജം, ഗൂർജ്ജരം, ചോളം, പാണ്ഡ്യം മുതലായ ഭാരതീയ രാജ്യങ്ങളിലെ രാജാക്കന്മാർ വന്നിരുന്നു. ഇവരുടെ പരാക്രമങ്ങളേയും കുലമഹിമകളേയും ഒരു ചേടി ചന്ദ്രലേഖയെ ധരിപ്പിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നുവെങ്കിലും ആ രാജകുമാരി അവരെ ആരെയും വരിച്ചില്ല. ഈ സമയത്ത് അവളുടെ നയനങ്ങൾ കുന്തള ചക്രവർത്തിയുടെ വദനത്തിലായിരുന്നു പതിഞ്ഞിരുന്നതു്. ഒടുവിൽ ചന്ദ്രലേഖ വിക്രമാദിത്യനെ മാലയിടുകയും ചെയ്തു. ഇതുകണ്ട് അവിടെ ഉണ്ടായിരുന്ന അന്യനൃപതികൾ കുപിതരായിത്തീർന്നിരുന്നുവെങ്കിലും പ്രബലനായ കുന്തള ചക്രവർത്തിയോടു് ആയോധനത്തിനു പുറപ്പെടുവാൻ അവർക്കു ധൈര്യം ഉണ്ടായില്ല. കാവ്യരീതി അനുസരിച്ചുള്ള ബിൽഹണന്റെ ഈ സ്വയംവരവർണ്ണന കേവലം കവിസങ്കല്പംമാത്രമാണെന്നു വിചാരിക്കുവാൻ പാടില്ല. അക്കാലങ്ങളിൽ രാജപുത്രന്മാരുടെ ഇടയിൽ സ്വയംവരം നടക്കാറുണ്ടെന്നു് വിശ്വസിക്കുവാൻ വേറെ ലക്ഷ്യങ്ങളു

ണ്ടു്. അതിനാൽ വിക്രമാദിത്യൻ ചന്ദലാദേവിയെ ഒരു സ്വയംവരത്തിൽ വെച്ചു വിവാഹം ചെയ്തു വെന്നുള്ളതു് അസംഭവ്യമല്ലതാനും.

ചന്ദലാദേവി അദ്ദേഹത്തിൻെറ അഗ്രമഹിഷി യായിത്തീൎന്നിരുന്നുവെന്നു് ശാസനങ്ങൾ തെളിയിക്കു ന്നു. ചന്ദലാദേവിയിൽ വിക്രമാദിത്യനു് ജയകൎണ്ണൻ എന്നൊരു പുത്രൻ ജനിച്ചു. ഈ രാജകുമാരനെ വിക്ര മാദിത്യൻ തൻെറ സാമ്രാജ്യത്തിൻെറ വടക്കു പടിഞ്ഞാ റെ ഭാഗങ്ങളെ ഭരിക്കുവാൻ നിയമിച്ചു. ജയകൎണ്ണൻ പിതാവിനുമുമ്പിൽ മരിച്ചതിനാൽ മലയവതി ദേവിയി ൽ അദ്ദേഹത്തിനു ജനിച്ച സോമേശ്വരനാണു് അദ്ദേഹ ത്തിനുശേഷം കുന്തള ചക്രവൎത്തിയായിത്തീൎന്നതു്. ഈ സോമേശ്വരൻ ഭൂലോകമല്ലൻ മാനസോല്ലാസം അഥ വാ അഭിലഷിതാൎത്ഥചിന്താമണി എന്നൊരു ഗ്രന്ഥം രചിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ഇദ്ദേഹം പതിനൊന്നു വൎഷം രാജ്യഭാ രം ചെയ്യുകയും ചെയ്തു.

വിക്രമാദിത്യനു് മലയവതിദേവിയിൽ മൈലലാ ദേവി എന്നൊരു പുത്രി ജനിച്ചു. മൈലലാദേവിയെ വിക്രമാദിത്യൻ ഗോവയിലെ കദംബരാജാവും തൻെറ പ്രബലനായ സാമന്തനുമായ ജയകേശി രണ്ടാമനു് വിവാഹം ചെയ്തുകൊടുത്തു. ജയകേശിയോടുള്ള യുദ്ധം കഴിഞ്ഞതിനുശേഷം അദ്ദേഹത്തിനെ തൻെറ മിത്ര

മാക്കുവാനാണ് വിക്രമാദിത്യൻ ഇപ്രകാരം ചെയ്തതെന്ന് നമുക്ക അനുമാനിക്കാം. ഇതുപോലെ തന്നെ തൻെറ അതിപ്രബലനായ സാമന്തൻ ഭോജനുമായി അദ്ദേഹത്തിന് വിവാഹബന്ധം ഉണ്ടായിരുന്നെന്നു മുമ്പു പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടല്ലൊ. ഈ ഉദാഹരണങ്ങളിൽനിന്നും അദ്ദേഹം വിവാഹബന്ധം മൂലം തൻെറ പ്രബലരായ സാമന്തന്മാരെ തൻെറ വശത്താക്കുന്ന നയം അനുവർത്തിച്ചിരുന്നുവെന്നു വിശദമാകുന്നുണ്ടല്ലൊ. അദ്ദേഹത്തിൻെറ ബഹുഭാര്യത്വത്തിനും ഈ നയം ഒരു കാരണമായിരുന്നിരിക്കാം.

വിക്രമാദിത്യൻെറ വിനോദങ്ങളിൽ ഒന്ന് നായാട്ടായിരുന്നു. അന്നത്തെ കാലങ്ങളിൽ രാജാക്കന്മാർ മാത്രമല്ല പ്രജകളിൽ പലരും നായാട്ടിൽ താല്പര്യം പ്രദർശിപ്പിച്ചിരുന്നു വിക്രമാദിത്യൻെറ ഒരു നായാട്ടിനെ ബിൽഹണൻ വർണ്ണിക്കുന്നുണ്ട്.

“വിഹാരഭോഗ്യേഷു ദിനേഷു തേഷു
ദേവശ്ചലുക്യാന്വയ ചക്രവർത്തി
മൃഗേന്ദ്രഗാമി മൃഗയാം വിധായും
സന്ധിർജ്ജഗാമസ്വഭുജാജ്ജിതശ്രീഃ

....

പാപർദ്ധിലീലാ സരസീമരാളാഃ
കൃതാന്തഭൂതാമൃഗപോതകാനാം

ഹിംസാകടാക്ഷാണ്ണുപചിത്രവർണ്ണാഃ
ശ്വാനഃ പ്രസസ്രുഃ പുരതസ്തദീയാഃ
ത്രൈലോക്യലംഘനകുതൂഹലിനാഹയേന
ദേവഃ കിയന്തമപിമാർഗ്ഗമസൌവിലംഘ്യ
കർണ്ണാന്തസംഘടിത നേത്രപുടാഃ ദർശ
വ്യാലോലമത്ത ഹരിണാനിവനാന്തരാണി.
സാർദ്ധം പ്രിയേണകിയതാപി പരിഗ്രഹേണ
സപ്രാവിശദ്വി ശദകീർത്തികൃതാവതംസഃ
നീരന്ധ്രനീലനിചുളപ്രചുരസ്ഥലാളി
പ്രസ്ഥാപിതാർക്കകിരണാസുഗിരിസ്ഥലീഷു.
ദേവസ്യവിക്രമനിധേരഥ സൂകരാണാം
ശൈലാന്തകാരി കരിണാമിവ ചക്രവാളം
സ്സിഹ്യ ദപരാഹ ഗ്രഹിണീ പരിചുംബമാന
മുസ്താ സുഗന്ധി മുഖവാളകമാവിരാസീത്.
ഗതാപദാനി കതിചിത് പുരതഃ സഗർവ്വം
പൃഷ്ഠസ്ഥിതാൻ പ്രതിമുഹുഃ പ്രതിപാലയന്തം
ബാണേന തത്രകരി പീവര ദേഹമേകം
കക്ഷാന്തരേ ക്ഷിതിപതിഃ ക്ഷപയാം ചകാര.
കേചിന്നിരുപത്രര വനൌ സഹ മാർഗ്ഗണേന
മാർഗ്ഗം കിയന്ത മപി കോപിഗതാഃ സശല്യാഃ
ചേരുഃ കഠോര ശരധോരണി പാതഭീത്യാ
ശൈലസ്ഥലീഷു വിഷമാസ്വപരേ വരാഹാഃ

വിപത്ത്വയം പൂർവ കഥാത്ഭുതസ്യ
ചാലുക്യ ഭൂപാല ശരശ്ചകാര
പപാതയന്നഷ്ട ധൃതിർവരാഹ
സ്തം വിഷാലാംഗം വസുധാബഭാര.
ക്രോഡഃ സക്രീഡമേതേന
തരൌനാരാച കീലിതഃ
ലീലാമാലാനബദ്ധസ്യ
മദ്ധ്യേമുഖസ്യ ദന്തിനഃ

....

ബിൽഹണന്റെ ഇത്യാദി വർണ്ണനകളിൽ നിന്നും വിക്രമാദിത്യൻ യുദ്ധങ്ങളിൽ കാണിച്ച സാമൎത്ഥ്യം വേട്ടയിലും പ്രദർശിപ്പിച്ചിരുന്നുവെന്നു നമുക്ക അനുമാനിക്കാം.

തന്റെ നാമത്തെ നിലനിർത്തുന്നതിനായി വിക്രമ വർഷത്തെ സ്ഥാപിച്ചതു കൂടാതെ വിക്രമാദിത്യൻ വിക്രമപുരം എന്ന ഒരു നഗരത്തെ നിർമ്മിച്ചു. ഇതു് കലാഡ്ഗി ജില്ലയിലുള്ള അരസബീഡിയാണ്. ഇതിനു സമീപം അദ്ദേഹം വിഷ്ണുകമലാവിലാസി ക്ഷേത്രം പണി കഴിപ്പിക്കുകയും ഒരു വിസ്തീർണ്ണമായ കുളം കഴിപ്പിക്കുകയും ചെയ്തു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ കാലത്തു് കല്യാണനഗരം കൂടാതെ നൈസാമിന്റെ രാ

ജ്യത്തിന്റെ പശ്ചിമഭാഗത്തുള്ള ഏതഗിരിയും ഒരു രാജധാനിയായിരുന്നതാണും.

വിക്രമാദിത്യന്റെ ആശ്ചര്യകരമായ ദാനശീലത്തെ ബിൽഹണൻ ഇപ്രകാരം വർണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നു.

"ദരൈയസദാനാനി മഹാന്തിഷോഡശ
പ്രതാപശാലീ പ്രതിപർവപാർത്ഥിവഃ
തദന്തികാദ്ദാനജലൈഃ സകർദമാ
ന്നിപാതഭീത്യേവ കലിഃ പലായിതഃ.
അധത്ത തുംഗേഷു സുവർണ്ണരാശിഷു
പ്രദാനശീലസ്തുണബുദ്ധിമേവസഃ
ബഭൂവ ലോമാസ്പദമസ്യഭൂപതേ
സ്തുശഃ പരം ചന്ദനപിണ്ഡപാണ്ഡുരം.
സുവർണ്ണദാനപ്രവണേത്രശങ്കിതഃ
സുവർണ്ണശൈലഃ ശിഖരൈരമുന്നതൈഃ
സമസ്പൃശത് പാദപിണ്ഡശങ്കയാ
വിപാണ്ഡുരത്പാത്ഥമിവേന്ദുമണ്ഡലം"

ഇപ്രകാരമുള്ള അമിതമായ നിയതകാലിക ദാനങ്ങൾ പ്രാചീനഭാരതീയ നൃപന്മാരിൽ ചിലർ ചെയ്തിരുന്നുവെന്ന് പ്രസിദ്ധ സഞ്ചാരിയായ യുവാൻ ചാങ് സാക്ഷീകരിക്കുന്നുണ്ട്. വിക്രമാദിത്യന്റെ ശാസനങ്ങളിലും അദ്ദേഹം അനേകം മഹാദാനങ്ങൾ ചെയ്തതായി പറയപ്പെട്ടിരിക്കുന്നതിനാൽ ബിൽഹണ

ന്റെ വൎണ്ണന കേവലം അതിശയോക്തിയല്ലെന്ന് നമുക്ക വിശ്വസിക്കാം.

വിക്രമാദിത്യൻ മരിച്ചത് ഏ. ഡി. ൧൧൨൬-നും ൧൧൨൭-നും മദ്ധ്യേയായിരുന്നു. അപ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിന് കുറഞ്ഞപക്ഷം എൺപതു വയസ്സ ഉണ്ടായിരുന്നിരിക്കണം. അദ്ദേഹത്തിനെപ്പോലെ ഇത്ര ദീൎഘകാലം രാജ്യം ഭരിച്ച ചലുക്യനൃപന്മാർ വേറെ ആരുംതന്നെ ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. അദ്ദേഹത്തിന്റെ മരണാനന്തരം അദ്ദേഹത്തിന്റെ പുത്രനായ സോമേശ്വരൻ ഭൂലോകമല്ലനും, സോമേശ്വരനു ശേഷം അദ്ദേഹത്തിന്റെ പുത്രന്മാരായ ജഗദേകമല്ലനും തൈലപനും കുന്തളത്തെ ഭരിച്ചു. തൈലപന്റെ കാലത്തിൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഒരു മഹാമണ്ഡലേശ്വരനും കല്ച്ചുരിവംശജനുമായ ബിജ്ജലൻ കുന്തളസിംഹാസനം കൈവശപ്പെടുത്തി. ബിജ്ജലന്റെ വധത്തിനു ശേഷം തൈലപന്റെ പുത്രനായ സോമേശ്വരൻ അല്പകാലം കുന്തളത്തെ ഭരിച്ചു. എന്നാൽ കാലവിളംബമെന്യെ ദേവഗിരിയാദവനായ ഭില്ലമനും ഹൊയ്സലയാദവനായ ബല്ലാലൻ രണ്ടാമനും കാകതീയ രാജാവായ രുദ്രദേവനും കൂടി കുന്തളസാമ്രാജ്യത്തെ പങ്കുവെച്ചെടുത്ത് അവരുടെ സാമ്രാജ്യങ്ങളിൽ ചേൎത്തു. ഈ പ്രകാരം വിക്രമാദിത്യന്റെ സാമ്രാജ്യം അദ്ദേഹത്തി

ന്റെ മരണത്തിന് ഒരു ശതാബ്ദത്തിനശേഷം നശി
ക്കുകയും ചെയ്തു.

ഇപ്രകാരം ക്ഷണഭംഗുരമായ ഒരു സാമ്രാജ്യ
ത്തെ സ്ഥാപിച്ച വിക്രമാദിത്യൻ ഒരു മഹാനാണോ?
തന്റെ ജ്യേഷ്ഠന്റെ കൈവശത്തുനിന്നും കുന്തളസാമ്രാ
ജ്യം അപഹരിച്ച് ആ ജ്യേഷ്ഠനേയും തന്റെ അനുജ
നേയും ഒരുപോലെ കാരാഗൃഹത്തിൽ പാർപ്പിച്ചവനും
ഇന്ദ്രിയനിഗ്രഹമില്ലാത്തവനുമായ വിക്രമാദിത്യൻ ഒരു
മാതൃകാപുരുഷനാകുന്നത് എങ്ങിനെ? ഈ ചോദ്യ
ങ്ങൾ ന്യായമായി പലക്കും ചോദിക്കാവുന്നതാണ്.
ഇതിന് ഉത്തരമായി വിക്രമാദിത്യൻ ഒരു മാതൃകാപു
രുഷനല്ലെന്ന് ഈ ഗ്രന്ഥകർത്താവ് മുമ്പുതന്നെ സൂ
ചിപ്പിച്ചിട്ടുണ്ട്. അതിനെ ഇവിടെ വീണ്ടും വ്യക്ത
മായി പൌനരുക്ത്യം ചെയ്തുകൊള്ളുന്നു. എന്നാൽ
മഹാൻ എന്ന പദത്തെ വിക്രമാദിത്യൻ അർഹിക്കു
ന്നുവെന്നുള്ളതിന് യാതൊരു സംശയവുമില്ലതാനും.

ചരിത്രപുരുഷന്മാരായ പ്രാചീന ഭാരതീയചക്ര
വർത്തികളിൽ ഏററവും പ്രസിദ്ധി നേടിയിരുന്നത്
അശോകമൌര്യനും, സമുദ്രഗുപ്തനും, ഹർഷവർദ്ധന
നുമാണ്. മൌര്യസാമ്രാജ്യസ്ഥാപകനായ ചന്ദ്രഗു
പ്തന്റെ മരണാനന്തരം അശോകൻ തന്റെ നൂറു
സഹോദരന്മാരെയും വധിച്ചു. രാജ്യം സ്വാധീനപ്പെട്ട

തിയെന്ന് ഒരു കഥയുണ്ട്. ഈ കഥ വിശ്വാസയോഗ്യമല്ലെങ്കിലും അശോകനും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ജ്യേഷ്ഠനായ സുസീമനുമായി മൌര്യസിംഹാസനത്തിനു വേണ്ടി മത്സരിച്ചുവെന്നും ഒടുവിൽ തന്റെ ജ്യേഷ്ഠനെ തോല്പിച്ച് അശോകൻ രാജാവായിത്തീൎന്നുവെന്നും ഉള്ള സംഗതി നിൎവ്വിവാദമാണ്. ഇതിനും വിക്രമാദിത്യൻ തന്റെ ജ്യേഷ്ഠനോടു പ്രവൎത്തിച്ചകൎമ്മത്തിനും അധികം വ്യത്യാസമില്ല. അശോകന്റെ അന്തഃപുരത്തിൽ അനവധി സ്ത്രീകളുണ്ടായിരുന്നുവെന്നും എല്ലാവരും സമ്മതിക്കുന്നതാണ്. ഈ വിഷയത്തിലും അദ്ദേഹം വിക്രമാദിത്യനിൽ നിന്ന് അധികം വ്യത്യസ്ഥപ്പെട്ടിരുന്നില്ല. അശോകന്റെ മരണത്തിനു ശേഷം അമ്പതുവഷം കഴിയുന്നതിനു മുമ്പിൽ പുഷ്യമിത്രശുംഗൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ പിൻഗാമിയായ ബൃഹദ്രഥനെ വധിച്ച് മൌര്യസാമ്രാജ്യത്തെ കൈവശപ്പെടുത്തി. വിക്രമാദിത്യന്റെ സാമ്രാജ്യം അദ്ദേഹത്തെ എഴുപതുവർഷമെങ്കിലും അതിജീവിച്ചു. ഈ സംഗതിയിലും അവർ തമ്മിൽ അധികം വ്യത്യാസം നാം കാണുന്നില്ല. യുദ്ധസാമൎത്ഥ്യത്തിൽ അശോകൻ വിക്രമാദിത്യനോടു കിട നിൽക്കുകയില്ല. ഭരണസാമൎത്ഥ്യത്തിൽ വിക്രമാദിത്യൻ അശോകന് നമുക്ക് അറിയാവുന്നിടത്തോളം അധികം പിന്നിൽ നിൽക്കുന്നി

എന്നാലും അശോകൻ അതിപ്രസിദ്ധനായിത്തീ

ൻ. നേരെമറിച്ച് വിക്രമാദിത്യൻെറ നാമം ഭാരതീയരിൽ ഭൂരിപക്ഷം ജനങ്ങൾ കേട്ടിരിക്കകപോലുമില്ല താനം.

ഇതിന്റെകാരണം എന്താണ്? ഇതിന്റെ അടിസ്ഥാനം വല്ലതും ഉണ്ടോ? അശോകൻ ഗുപ്തസാമ്രാജ്യത്തിനെക്കാൾ വലുതായ ഒരു സാമ്രാജ്യം ഭരിച്ചുവെന്നുള്ളത് ഇതിന്റെ ഒരു കാരണമായി നമുക്ക പരിഗണിക്കാം. രണ്ടാമതു വിക്രമാദിത്യൻ ശാസനങ്ങൾ മുഖേന ധർമ്മതത്വങ്ങളെ പ്രചാരത്തിൽ വരുത്തുവാൻ ശ്രമിച്ചിരുന്നില്ല. കൃത്യനിഷ്ഠയിലും ബുദ്ധിസാമത്ഥ്യത്തിലും അവർ തമ്മിൽ അധികം വ്യത്യാസമുണ്ടായിരുന്നില്ല. സാമ്രാജ്യവൈപുല്യം മാത്രമല്ല ഒരു നൃപനെ മഹാനായിത്തീക്കുന്നതു്. ധർമ്മതത്വങ്ങളെപ്രസംഗിച്ചതുകൊണ്ടും ഒരു രാജാവു് മഹാനാകുന്നില്ല. അസാധാരണമായ ബുദ്ധിശക്തിയുള്ളവനും, ആ ബുദ്ധിശക്തിയെ മഹത്തമമായ രീതിയിൽ പ്രയോഗിക്കുന്നവനുമാണു യഥാൎത്ഥമായി മഹാൻ എന്ന പദത്തിനെ അൎഹിക്കുന്നതു്. മഹാനും മാതൃകാ പുരുഷനും തമ്മിൽ വ്യത്യാസമുണ്ടു്. ഒരു മഹാൻ ഒരു മാതൃകാപുരുഷനായിരിക്കണമെന്നില്ല. മാതൃകാപുരുഷനെന്നു പറയുന്നതു് അവരുടെ ജീവിതക്രമത്തെ അടിസ്ഥാനപ്പെടുത്തിയാണ്. പ്രസിദ്ധരായിത്തീരാത്ത അനേകം

മാതൃകാപുരുഷന്മാരുണ്ട്. മഹാന്മാരെല്ലാവരും മാതൃകാജീവിതവും നയിച്ചിരിക്കണമെന്നു നിർബന്ധമുണ്ടെങ്കിൽ ലോകത്തിലുള്ള മഹാന്മാരുടെ സംഖ്യ തുച്ഛമായിത്തീരുമെന്നുള്ളതിനു സംശയമില്ല. ഇതിനോട് അനുസരിച്ച് അശോകൻ മഹാനെന്ന നാമത്തെ യഥാർത്ഥമായി അർഹിക്കുന്നു. എന്നാൽ വിക്രമാദിത്യൻ അതിന് അർഹനല്ലയോ? അദ്ദേഹം തന്റെ അസാമാന്യ ബുദ്ധിശക്തിയെ പ്രശംസനീയമായവിധത്തിൽ ഉപയോഗിച്ചുവെന്നും തന്റെ കർത്തവ്യമായ പ്രജാപരിപാലനത്തെ കൃത്യനിഷ്ഠയോടുകൂടി നിർവഹിച്ചുവെന്നും മുന്നദ്ധ്യായങ്ങളിൽ വിവരിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഇതിൽനിന്നും വിക്രമാദിത്യന് മഹാനെന്ന പദത്തിനെ സർവവിധേനയും അർഹതയുണ്ടെന്നു വിശദമാകുന്നുണ്ടല്ലോ.

ഇനി നമുക്ക് വിക്രമാദിത്യനെ പ്രസിദ്ധനായ സമുദ്രഗുപ്തനോട് താരതമ്യപ്പെടുത്തിനോക്കാം. ഭാരതീയ നെപ്പോളിയൻ എന്നു പാശ്ചാത്യപണ്ഡിതന്മാർ അഭിധാനം നൽകിയിരിക്കുന്ന ഈ ചക്രവർത്തി ഉത്തര ഇൻഡ്യയെ ആസകലം കീഴടക്കുകയും ദക്ഷിണാപഥത്തിന്റെ പൂർവഭാഗത്തിൽ കാഞ്ചീനഗരംവരെയുള്ള രാജാക്കന്മാരെ വെല്ലുകയും ചെയ്തു. ദക്ഷിണാപഥത്തിലെ രാജാവായ വിക്രമാദിത്യൻ കാമരൂപം

വരെ ചെന്നുവെന്ന് നമുക്ക് അറിവുള്ളതിനാൽ ഈ വിഷയത്തിൽ സമുദ്രഗുപ്തനും വിക്രമാദിത്യനുമായി അധികം വ്യത്യാസമില്ല. പ്രാകൃതീകപ്രതിബന്ധങ്ങളെ തന്റെ സൈന്യത്തെക്കൊണ്ട് വെല്ലുന്നതിൽ സമുദ്രഗുപ്തൻ അതിശയനീയമായ സാമർത്ഥ്യം പ്രദർശിപ്പിച്ചു. വിക്രമാദിത്യന് ഇതിന് ഇടവന്നിട്ടില്ല. അദ്ദേഹം ചേരരാജാവുമായി യുദ്ധം ചെയ്യുമ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിനു മലകളും മററും കടക്കേണ്ടതായി വന്നെങ്കിലും ഇതിനെക്കുറിച്ച് അധികം വിവരങ്ങൾ നമുക്കു ലഭിച്ചിട്ടില്ലാത്തതിനാൽ ഇതിനെ ഇവിടെ നാം നിസ്സാരമായി പരിഗണിക്കുന്നു. വിക്രമാദിത്യൻ നാവികസൈന്യനായകത്വത്തിലാണ് അസാധാരണ നൈപുണ്യം പ്രദർശിപ്പിച്ചത്. പ്രാകൃതീകപ്രതിബന്ധങ്ങളെ സൈന്യസമേതം അധികം നഷ്ടങ്ങൾ കൂടാതെ കടക്കുന്നതിനാണ് അധികം സാമർത്ഥ്യം വേണ്ടത്. അതിനാൽ യുദ്ധസാമർത്ഥ്യത്തെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം വിക്രമാദിത്യന് സമുദ്രഗുപ്തന്റെ അല്പം പുറകിൽ നിൽക്കുവാനേ അർഹതയുള്ളു. ഭരണവൈദഗ്ദ്ധ്യത്തിലും കലാനൈപുണ്യത്തിലും അവർ സമന്മാരാണെന്താനും.

വിക്രമാദിത്യന് ഹർഷവർദ്ധനനോളം കലാനൈപുണ്യം ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. എന്നാൽ യുദ്ധസാമർത്ഥ്യത്തിലും ഭരണസാമർത്ഥ്യത്തിലും അവർ സമന്മം

ളാണ്. ദക്ഷിണാപഥത്തിലെ പ്രസിദ്ധ രാജാക്കന്മാരോടു വിക്രമാദിത്യനെ താരതമ്യപ്പെടുത്തിനോക്കിയാൽ അദ്ദേഹം തന്റെ പൂർവ്വികനായ പുലകേശിയുടെ സമനാണെന്നും, അദ്ദേഹത്തിന് രാജരാജചോളൻ ഒന്നാമനെക്കാൾ രണസാമർത്ഥ്യം കുറയുമെന്നും നമുക്കു കാണാം. എന്നാൽ അദ്ദേഹത്തിന് ഇവർ രണ്ടുപേർക്കും ഇല്ലാത്ത കലാനൈപുണ്യം ഉണ്ടായിരുന്നുതാനും.

വിക്രമാദിത്യന്റെ കാലത്തിൽ ഭാരതഖണ്ഡത്തിന്റെ സ്വയംഭരണം അവസാനിക്കാറായിരുന്നുവെന്ന് മുമ്പു പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടല്ലോ. പത്താം ശതാബ്ദത്തിന്റെ അന്ത്യകാലങ്ങൾ മുതൽ മഹമ്മദർ നിരന്തരമായി ഇൻഡ്യയെ ആക്രമിക്കുവാൻ തുടങ്ങി. പ്രബലന്മാരായ ഈ വിദേശീയരുടെ ആക്രമണങ്ങളിൽ നിന്ന് ഭാരതത്തിനെ രക്ഷിക്കേണ്ടതായിരുന്നു അക്കാലങ്ങളിലുണ്ടായിരുന്ന ഭാരതീയനൃപന്മാരുടെ കടമ. ഇതു സാധിക്കണമെങ്കിൽ ഭാരതീയനൃപന്മാർ എല്ലാവരും യോജിച്ചു പ്രവർത്തിക്കേണ്ടിയിരുന്നു. ഇതിന് അക്കാലത്തെ നൃപന്മാർ വിമുഖന്മാരായിരുന്നു. ദീർഘദൃഷ്ടിയാൽ ഭാരതമാതാവിന്റെ ആസന്നമായ സ്വാതന്ത്ര്യനഷ്ടത്തെ അറിഞ്ഞ് അതിനു വേണ്ട പരിഹാരമാർഗ്ഗങ്ങൾ അസാമാന്യബുദ്ധിശക്തിയുള്ള വിക്രമാദി

ത്യൻ പോലും ചെയ്തിരുന്നില്ല. ഇതാണ് വിക്രമാദിത്യൻെറ രാജനയത്തിനുള്ള ഒരു പ്രധാന ദൂഷ്യം. ഇപ്രകാരം ചെയ്യുന്നതിനു പകരം അദ്ദേഹം മഹമ്മദന്മാർ ആദ്യം ആക്രമിക്കുന്ന ഉത്തരഇൻഡ്യയിലേയും ഗുജറാത്തിലേയും നൃപന്മാരെ തൻെറ നിരന്തരമായുള്ള യുദ്ധങ്ങൾ കൊണ്ട് ബലഹീനരാക്കിത്തീർത്തു. ഇതിനാൽ ഇദ്ദേഹത്തിന് പ്രസിദ്ധന്മാരായ രാജനയജ്ഞന്മാരുടെ മുന്നണിയിൽ നിൽക്കുവാൻ അവകാശമില്ല. എന്നാലും മുമ്പു വിവരിച്ച പല സംഗതികളിൽ നിന്നും വിക്രമാദിത്യൻ ഭാരതത്തിന് അലങ്കാരമായിത്തീർന്നിട്ടുള്ള നൃപവരന്മാരിൽ ഒരുവനാണെന്നുള്ളതിന് സംശയമില്ലതാനും.

ശുഭം.

